

NORDISKA MUSEET

FATABUREN

1911

HÄFT. 4

KULTURHISTORISK TIDSKRIFT

**• UTGIFVEN AF •
BERNHARD SALIN
MUSEETS STYRESMAN**

P. G. Wistrand, Ett minne från mina vandringsår eller mor Anna Greta Jonsson och hennes visor	193
Axel L. Romdahl, Några observanda rörande Vasatidens byggnadskonst	227
Smärre meddelanden: O. Wieselgren, En undergörande helgonbild i Nyköping; Martin P:n Nilsson, Julens härledning från södern; Einar Lönnberg, Några exempel från Ost-Afrika på öfvertro rörande djur; A. B. C-n, Gascognare — smålänningar och västgötar	240
Litteratur: M. P:n Nilsson, Primitiv religion, af N. E. H.; Chr. Axel Jensen, Danmarks Snedkere og Billedsnidere i Tiden 1536—1660, af -a-i; Erland Nordenskiöld, Indianer och hvita i nordöstra Bolivia, af N. E. H.	250

Bilaga: Redogörelse för Nordiska Museets utveckling och förvaltning år 1910 samt Redogörelse för K. Lifruskammaren och därmed förenade samlingars utveckling och förvaltning år 1910.

Gäfvor till Nordiska Museet emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress Nordiska Museet, Stockholm 14. I Stockholm kunna de inlämnas antingen i museet eller å Skansen, Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan lämnas om föremålets historia eller användning, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

Fotografer! Fotografier af kulturhistoriskt, etnografiskt och arkeologiskt intresse (byggnader och byggnadsdetaljer, eldstäder, husgeråd, utöfvandet af landtliga sysslor och hemslöjd, idrotter och lekar, forntroföremål o. s. v.) mottagas med tacksamhet af Nordiska Museet.

Författarne äro ensamma ansvariga för sina uppsatsers innehåll.

Ett minne från mina vandringsår

eller

mor Anna Greta Jonsson och hennes visor

af

P. G. Wistrand.

I mina instruktioner såsom Nordiska Museets skaffare på 1870-talet ingick att jämte insamlingen af lösa fornsaker äfven anteckna folkloristiska minnen och rita af gamla byggnader m. m. Och detta mötte i allmänhet inga större svårigheter. 1870-talets Småland var ännu i mångt och mycket en gammaldags bygd. Järnvägarna voro få, oskiftade byalag funnos ännu kvar här och hvar och i dem byggnader af ålderdomlig art, ryggåsstugor med takfönster och forntidsmässig utstyrsel påträffades allmänt i landets södra och västra delar, folkdräkterna voro ej alldeles af lagda och af den gamla berättarestammen lefde ännu många. Härtill kom, att doktor Hazelius gemenligen gaf sina apostlar god tid för undersökningarna. Grundlig ransakning af bygderna och godt resultat var hufvudsaken.

På den tiden gjorde vi alltid våra resor till fots, dels i den vällofliga afsikten att nedpressa resekostnaderna till det minsta möjliga, dels för att komma i närmare beröring med allmogen. Med rensel på rygg och staf uti hand gingo vi som gamla tidens djäknar och gesäller från gård och till gård; äfven de mest aflägsna torp besöktes. Hazelius själf gjorde sålunda en vandring från Ystad till Södra Tjust i Småland med, om jag ej missminner mig, 15 kronors handkassa och hade penningar öfver när han kom fram.

Befolkningen var alltid gästvänlig och nekade oss hvarken mat eller husrum. Jag kan icke erinra mig, att jag under de många år jag vandrat omkring i landsbygden, varit utelliggare mer ett par gånger, den ena gången en vacker sommarnatt under en jättegran med till marken nedböjda grenar, den andra i en äng-lada, men båda gångerna berodde detta på, att jag tagit miste om vägen och ej hann fram till bys i tid.

Med det mål vi hade för oss, är fördelen af fotvandringarna lätt insedd. Oafsedt billigheten kom man genom att färdas fram på så sätt i närmare beröring med bönderna, bodde i deras stugor, fick se deras hemlif i hvardagslag och lärde sig vinna deras förtroende, allt nödiga villkor för framgång i vårt arbete. Laddade med anteckningar från ett ställe lockade vi, då vi kommo till ett annat, fram nya genom att föredraga dem vi medförde. Hade våra åhörare själfva intet att meddela, kunde de ej sällan ge anvisning på hvar gamla sago- och viskunniga stodo att träffa. På samma sätt med samlandet af fornsaker. Genom att anordna små utställningar af det gjorda bytet, hjälpte vi allmogen så att säga på trafven och trallen och lyckades sålunda få fram en hel del godbitar, som troligen eljest icke skulle hafva hamnat i Nordiska Museet.

Resultatet blef på alla områden godt, ej minst på det folkloristiska, och Hazelius blef ej litet öfverraskad, då jag 1881 uppvaktade honom med en skörd af inemot 80 signelser,¹ som insamlats inom Smålands gränser. Snart följde en serie folkvisor samt äfven sagor och sägner.

Det var efter avslutandet af en sådan upptäcktsfärd jag under sommaren 1880 återkom till mitt hem i Skirö.

Af min mor fick jag nu veta, sedan hon tagit del af mina anteckningar, att en af hennes väninnor, en äldre bondkvinna inom socknen, troligen kunde öka mina samlingar åtminstone med folkvisor. För att få visshet i saken bjöds gumman hem till oss och stannade kvar ett par tre dagar. Under tiden omtalade jag mina reseintryck, »drog» mina visor och fann snart, att vår gäst satt inne

med en afsevärd fond af arfsägner. Det var så jag »upptäckte» »kära mor» Anna Greta Jonsson i Millebo och hennes visor.

»Mor Anna Greta», som det hette i mindre högtidlig form, var nu till åren kommen, omkring de sjuttio, men ägde det oaktadt ett förvånansvärdt godt minne; hon kunde muntligen föredraga sina visor, den ena efter den andra i timal, om det gällde, och med ett lif och en innerlighet, som nästan var rörande. Sällan klickade minnet.

Hennes föredrag flöt jämt, utan några omtagningar eller väsentliga ändringar. Någon gång kunde hon göra ett litet afbrott, men då för att inflika en förklaring af visans innehåll eller för att ge mig del af varianter af enstaka ord och uttryck, som hon hört. Hennes språk var i de längre visorna en modifierad högsvenska. I de smärre rimmen använde hon däremot, särskildt när hon var i stämning, »bonnamål», det passade så bra till innehållet, tyckte hon. Några melodier till sina visor kände hon icke, af det enkla skälet, att hon aldrig haft någon sångröst, »lömning», som det hette på hennes bygdemål. Men däremot vill jag minnas, att hon inlade ett visst spel i sitt föredrag, särskildt var detta fallet med växelsångerna, i hvilka hon med olika tonfall sökte understryka, att det var olika personer, som uppträdde och talade.

Då jag påpekade, att visornas metrik allt emellanåt var betänkligt knagglig, medgaf hon gärna, att så var händelsen, men tillade: »Det var på samma vis med de gamla psalmerna, men han kan inte tro huru för innerligen väl våra förfäder drillade dem och finga text och melodi att gå ihop». Socknens »gamle beskedlige klockare, mästare Sandgren,»¹ som på 1850-talet ledde kyrkosången i Skirö, var i det fallet vida beryktad.

Sitt visförråd hade hon ärfvt som »hörsången», d. v. s. genom muntlig öfverlämning af sin mor.

¹ Den anförda långa titulaturen lär hafva tillkommit af följande anledning. Vid ett kyrkobesök i en af grannsocknarna råkade Sandgren somna och sof så hårdt, att han efter gudstjänstens slut blef inlåst i kyrkan. Fram på natten vaknade gubben och ville ut. Folk, som hörde »spökeriet», tillkallade prästen, och då denne vid framkomsten frågade hvem det var, som störde friden i Guds hus, svarade Sandgren i häpenheten: »Vördig prost, det är bara Skirö gamle beskedlige klockare, mästare Sandgren, som vill ut.» Han var född 1791 och dog 1859.

Denna senare, »en rejäl bonnamor» med stort anseende inom häradet — hennes man var riksdagsman och ende sonen professor — står ännu lifligt för mitt minne. I sitt uppträdande var hon fryntlig och okonstlad, talade ett oförvanskadt bygdemål och bar i det längsta en gammalmodig bonddräkt. Af henne hörde jag dock inga folkvisor, ty hon dog 1875, samma år jag började min verksamhet för Nordiska Museet; men att hon kunnat en hel del sådana, framgår af det svar jag vid något tillfälle erhöll af dottern: »Ja, han tycker, att jag kan många visor, men det är ett intet mot hvad mor min kunde.» Liksom sin mor var Anna Greta en äkta bondkvinna med ett ståtligt och intelligent yttre, som i förening med hennes försynta och reflekterande väsen ådrog henne både uppmärksamhet och aktning. Ett lif rikt på pröfningar hade luttrat henne och gjort henne till en kärnkvinna i ordets bästa bemärkelse.

Som förut sagdt, tillhörde hon socknens bondaristokrati och en af de anseddaste bondsläkter i häradet, dotter som hon var af riksdagsmannen Petter Persson i Rudu och hans hustru Anna Stina (Kristina) Zachrisdotter samt syster till professorn och filologen Per Johan Petersson i Uppsala.

Någon uppfostran utöfver den, som i hennes ungdomstid bestods en förnämligare bondflicka, hade hon nog icke fått. Hon kunde spinna, väfva, sticka och laga mat, läste väl och skref skapligt. Det var nog mer än flertalet af hennes gelikar fått lära. Så småningom visste hon själf skaffa sig en viss grad af bokligt vetande och ansågs, då jag började minnas henne, vara en »beläsen» kvinna. Till utformningen af hennes personlighet bidrog nog i sin mån hennes umgänge, dels med brodern i yngre dagar, dels med socknens ståndspersoner, hos hvilka hon alltid var välkommen.

Mor Anna Greta uppnådde en ganska hög ålder, hon var nämligen född den 8 januari 1811 och dog 19 april 1898 samt hade lefvat hela sin tid i Skirö.

Till hennes litterära öfverlämningar höra de i det följande återgifna visorna, hvilka jag antecknade första gången på eftersommaren 1880. Med anledning af några spörsmål från professor S. Grundtvig i Köpenhamn, som af doktor Hazelius fått mitt manuskript sig

tillsändt för granskning, genomgick jag några år senare visorna under mor Anna Gretas ögon och ledning, och i den form de då erhöilo föreligga de nu.

Till sist må nämnas, att de få rättelser, som gjordes med anledning af Grundtvigs granskning, gälla väsentligen visan 7 i det följande och äro där anmärkta.

1. Konungens döttrar.

1. Konungens döttrar de voro två,
för rosor och ädeliga blommor.
De stulos bort, när de voro små.
De visste ej hvart de voro komna.
2. När de varit borta i femton år,
för rosor och ädeliga blommor,
de längtade komma till sin moders gård.
De visste ej hvart de voro komna.
3. När de kommo hem till sin moders gård,
för rosor och ädeliga blommor,
deras moder ute för dem står.
De visste ej hvart de voro komna.
4. »Hör min nådig drottning, hvad jag er säga må»,
för rosor och ädeliga blommor,
»behöfven I några pigor i år?»
De visste ej hvart de voro komna.
5. »Väl behöfver jag de pigor i år»,
för rosor och ädeliga blommor,
»blott de mina sysslor kan förstå.»
De visste ej hvart de voro komna.
6. Drottningen tog fram sitt förgyllande skrin,
för rosor och ädeliga blommor,
däruti låg de silkesnystan fin.
De visste ej hvart de voro komna.

7. Den äldsta hon varpade och trädde i sked,
för rosor och ädeliga blommor,
den yngsta hon väfde den väfven ned.
De visste ej hvart de voro komna.
8. Första randen, som i väfven hon slog,
för rosor och ädeliga blommor,
där satte hon in konungens namn och tro.
De visste ej hvart de voro komna.
9. Andra randen, som i väfven hon slog,
för rosor och ädeliga blommor,
där satte hon in drottningens namn och tro.
De visste ej hvart de voro komna.
10. Tredje randen, som i väfven hon slog,
för rosor och ädeliga blommor,
där satte hon in Svealands ära och tro.
De visste ej hvart de voro komna.
11. Hon kankar upp väfven och lägger på bord,
för rosor och ädeliga blommor,
och konungen och drottningen förundra sig stor.
De visste ej hvart de voro komna.
12. »Den äldsta hon skall mina nycklar få bära»,
för rosor och ädeliga blommor,
»den yngsta hon skall som min sonhustru äras.»
De visste ej hvart de voro komna.
13. »Nog kan jag edra nycklar få bära»,
för rosor och ädeliga blommor,
»men inte kan systemen sin broder få äga.»
De visste ej hvart de voro komna.
14. Och där blef stor glädje i konungens hus,
för rosor och ädeliga blommor,
för konungens döttrar voro komna igen.
De visste ej hvart de voro komna.

2. Jungfrun som Gud ville ha.

1. Där bodde en fru på Sandstens haf,
hon hade en dotter, som Gud ville ha.
Den jungfrun hon var en ros.
2. Och jungfrun hon talte till sin moder så:
»Nu lyster det mig åt kyrkan att gå.»
Den jungfrun hon var en ros.
3. Så sätter hon sig på sin gångare grå
och så rider hon sig åt kyrkan då.
Den jungfrun hon var en ros.
4. Och jungfrun hon gångar sig åt kyrkan fram,
då rann där upp en ros på hvardera hennes arm.
Den jungfrun hon var en ros.
5. Och jungfrun hon gångar sig i kyrkan in,
då rann där upp en ros på hvardera hennes kind.
Den jungfrun hon var en ros.
6. När som prästen predikade som bäst,
så kom där till henne en främmande gäst.
Den jungfrun hon var en ros.
7. Då talte skön jungfrun till sin tärna så:
»Nu lyster det mig utur kyrkan att gå.»
Den jungfrun hon var en ros.
8. »Ack kära min jungfru I sägen icke så,
det är så mången, som undrar där uppå.»
Den jungfrun hon var en ros.
9. »Ja låt dem undra hvad undra de vill,
den går ur kyrkan, som tränger där till.»
Den jungfrun hon var en ros.
10. Så sätter hon sig på sin gångare grå,
hon stannar allt uppå sin faders gård.
Den jungfrun hon var en ros.

11. »Ack kära min broder du tage min häst;
ack kära min fader I skaffen mig präst.»
Den jungfrun hon var en ros.
12. »Ack kära min syster du bädde min säng;
ack kära min moder I hjälpen mig i den.»
Den jungfrun hon var en ros.
13. »Ack kära min dotter du säge ej så,
här ständar en riddare och hör där uppå.»
Den jungfrun hon var en ros.
14. »Ja roligt det vore bli riddarens fru,
men bättre det är bli herren Kristis brud.»
Den jungfrun hon var en ros.
15. Hon bad så till Gud en liten skön bön:
»Ack om jag fick lefva till skogen blef grön!»
Den jungfrun hon var en ros.
16. Juledag så bad hon den bön,
och midsommardag den jungfrun var död.
Den jungfrun hon var en ros.
17. De lade den jungfrun på förgyllande bår,
och fruar och fröknar de krusa hennes hår.
Den jungfrun hon var en ros.
18. De buro den jungfrun till kyrkan fram,
där kommo Guds englar, de sjöngo en psalm.
Den jungfrun hon var en ros.
19. De lade den jungfrun i svartaste mull,
och fruar och fröknar de offrade gull.
Den jungfrun hon var en ros.

3. Bondens jätepiga.

1. Det var bondens jätepiga, hon körde vall,
rätt så väl ändå.
Hon sjunger och hon kvä'r,
rätt så väl som hon kväda kunde.

2. Och konungen, som i högan loft låg,
rätt så väl ändå,
han vaknade därvid och hörde däruppå.
Rätt så väl som hon kväda kunde.
3. Och konungen talte till sin lille smådräng så:
rätt så väl ändå,
»Hvem är det som på gullharpan slår?»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
4. »Det är väl ingen som på gullharpan slår»,
rätt så väl ändå,
»det är bondens jätepiga, hon körer vall.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
5. Och konungen talte till sin lille smådräng så:
rätt så väl ändå,
»Du beder bondens jätepiga inför mig att gå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
6. »Hör du bondens jätepiga, hvad jag dig säga må»,
rätt så väl ändå,
»i dag skall du inför vår nådig konung stå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
7. »Ack hur kan jag inför vår nådig konung stå»,
rätt så väl ändå,
»jag som är klädd i vadmalet det grå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
8. »Hör du bondens jätepiga, kväd visorna för mig»,
rätt så väl ändå,
»en gullbroderad klädning den vill jag gifva dig.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
9. »En gullbroderad klädning, den passar jag ej på»,
rätt så väl ändå,
»min fader böd mig med sina getter gå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.

10. »Hör du bondens jätepiga, kväd visorna för mig»,
rätt så väl ändå,
»min bäste ryttare den vill jag gifva dig.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
11. »Din bäste ryttare den passar jag ej på»;
rätt så väl ändå,
»min fader böd mig med sina getter gå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
12. »Hör du bondens jätepiga, kväd visorna för mig»,
rätt så väl ändå,
»halfva land och rike det vill jag gifva dig.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
13. »Ditt halfva land och rike det passar jag ej på»;
rätt så väl ändå,
»min fader böd mig med sina getter gå.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
14. »Hör du bondens jätepiga, kväd visorna för mig»,
rätt så väl ändå,
»mitt fagra unga lif det vill jag gifva dig.»
Rätt så väl som hon kväda kunde.
15. Och bondens jätepiga hon sjunger och hon kvad,
rätt så väl ändå,
så sölfkannor och guldbägare de dansa uti rad.
Rätt så väl som hon kväda kunde.
16. Och konungen tog jungfrun och satte i sitt knä,
rätt så väl ändå,
hon fick bå' gullringar och halfva riket med.
Rätt så väl som hon kväda kunde.
17. Och konungen tog jungfrun och lade på sin arm,
rätt så väl ändå,
hon fick bå' gullkrona och drottningenamn.
Rätt så väl som hon kväda kunde.

4. Liten båtsman.

1. Jungfrun sitter i buren och stickar på gullskinn;
liten båtsman går på gården, han tittar där in.
För ett spel och de spelade gulltärning.
2. »Hör du liten båtsman, hvad jag dig säga må,
har du lust att spela gulltärning med mig?»
För ett spel och de spelade gulltärning.
3. »Nog ville jag spela gulltärning med dig,
men jag har intet att sätta upp för mig.»
För ett spel och de spelade gulltärning.
4. »Du sätter upp din tröja, änskönt att hon är grå,
jag sätter upp mig själfver, du tar mig om du får.
För ett spel och de spelade gulltärning.
5. Och första gången tärningen på tablebordet rann,
liten båtsman tappar och sköna jungfrun vann.
För ett spel och de spelade gulltärning.
6. Och andra gången tärningen på tablebordet rann,
liten båtsman tappar och sköna jungfrun vann.
För ett spel och de spelade gulltärning.
7. Men tredje gången tärningen på tablebordet rann,
sköna jungfrun tappar och liten båtsman vann.
För ett spel och de spelade gulltärning.
8. »Ack lille båtsman du går nu bort från mig,
en guldbroderad skjorta den vill jag gifva dig.»
För ett spel och de spelade gulltärning.
9. »En guldbroderad skjorta den får jag om jag kan,
men jag tar jungfrun jag med min tärning vann.»
För ett spel och de spelade gulltärning.
10. Och jungfrun går i kammaren och slarfvar upp sitt hår:
»Gud nåd' mig arma tärna för fästeman jag får.»
För ett spel och de spelade gulltärning.

11. Och liten båtsman går på golfvet, han leker med sitt svärd:
»Du får en bättre fästeman än du är nånsin värd.»
För ett spel och de spelade gulltärning.
12. »Jag är väl ingen båtsman, fastän dig synes så,
jag är den störste kungason i landet vara må.»
För ett spel och de spelade gulltärning.
13. »Och är du den störste kungason i landet vara må,
mig skall du då hafva och mig så skall du få.»
För ett spel och de spelade gulltärning.

5. Bondeskälmen.

1. Ungersven och jungfrun de möttes på en bro,
falli, fallu, fallali, lali lej,
de lofva hvarandra sin ära och sin tro.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
2. Ungersven och jungfrun de möttes i en äng,
falli, fallu, etc.
de lofvade hvarandra gullringarna fem.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
3. Och där stod en bondeskälm och lyddes däruppå:
falli, fallu, etc.
»I kväll skall jag mig till sköna jungfrun gå.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
4. Och när det blef skumt i hvardaste vrå,
falli, fallu, etc.
då börjar bondeskälmen att traska och gå.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
5. Han klappar på dörren med lovantar (l. ullvantar) grå:
falli, fallu, etc.
»Ständer upp sköna jungfru, drag låset ifrå.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.

6. Och jungfrun steg upp i det hvitaste lin,
falli, fallu, etc.
och visserligen släppte hon den bondeskälmen in.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
7. Och jungfrun drog fram sin förgyllande stol,
falli, fallu, etc.
hon drog af bondeskälmen bå' strumpor och skor.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
8. Och jungfrun drog fram sitt förgyllande skrin,
falli, fallu, etc.
hon tvättar hans fötter i det klaraste vin.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
9. Jungfrun hon lade sig i sängen ned,
falli, fallu, etc.
och bondeskälmen lade sig så sakta bre'ved.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
10. Men när de hade legat en timme eller tu,
falli, fallu, etc.
då fingo de höra herr ungersvennen kom.
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
11. Han klappar på dörren med fingrarna små:
falli, fallu, etc.
»Ständer upp sköna jungfru, drag låset ifrå.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
12. »Och ingen jag hafver till stämman satt»,
falli, fallu, etc.
»och ingen jag släpper in om natt.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
13. Men ungersven gick bort, blef så hasteliga vred:
falli, fallu, etc.
»Den äran skall aldrig hända dig mer.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.

14. Och när som de legat till dagen var ljus:
falli, fallu, etc.
»Så dags plär jag gå i min faders fähus.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
15. »Visste jag du vore en torparedräng»,
falli, fallu, etc.
»du aldrig skulle slippa med lifvet ur min säng.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
16. »Visste jag du vore en torparelur»,
falli, fallu, etc.
»du aldrig skulle slippa med lifvet ur min bur.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
17. Och jungfrun drog fram sitt rostiga spjut,
falli, fallu, etc.
och körde den skälmen på vindgafveln ut.
(eller: men bondeskälmen sprang på vindgafveln ut).
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
18. Jungfrun stod inne, hon grät och hon log:
falli, fallu, etc.
»Har du tatt min ära, jag hafver dina skor.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
19. »Väl kan jag få mig ett par spännen af stål», (l. lappade skor)
falli, fallu, etc.
»men aldrig får du gå med utslaget hår.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
20. »Och väl kan jag få mig ett par strumpor på ben»,
falli, fallu, etc.
»men aldrig får du stå (brud) med gullkrona fin.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.
21. »Min fader han var så gammal en man»,
falli, fallu, fallali, lali lej,
»men aldrig fick han sofva i en sådan jungfrus famn.»
Skön jungfrur I gömmen eder ära.

Visans motiv påminner om det slags nattbesök, frieri, som ännu förekommer bland Dalarnas och Norrlands allmoge, och af hvilket Samuel Ödmann gifvit en liflig skildring i tryck (Prosten Lenæus i Delsbo och hans församling på 1760-talet). Uppträdet gäller dock här en ungersven och en skön jungfru och visar, att bruket fordom varit allmänt äfven bland de högre folkklasserna. Att flickan, sedan hon »mist sin ära», ej fick gå med utslaget hår eller stå brud med »gullkrona fin» är en sed som bland allmogen lefvat kvar intill vår tid. Jag minnes, hvilken uppståndelse och harm det väckte, då en bondtös på 1880-talet såsom brud bar myrtenkrona, trots det att hon var mor.

Jag bör kanske äfven nämna, att mor Anna Greta ibland brukade allmogebenämningen »hosor» för strumpor, där dessa plagg nämnas i vers 7 och 20.

6. Liten Kerstin.

1. Stofia hon talte till konungen så:
under liden,
»Liten Kerstin har aflat (barn) med svinadrängen vår.»
I riden mellan rosor på liden.
2. Konungen talte till Håkan sin dräng:
under liden,
»Du hemtar mig hit liten Kerstin i kväll.»
I riden etc.
3. Och Håkan sig gångar åt stallgården in,
under liden,
han skådar de gångarna tre.
I riden etc.
4. Han klappar den brune, han stryker den grå;
under liden,
den blackiga han kastar gullsadeln uppå.
I riden etc.

5. Och när han kom till liten Kerstins går',
under liden,
så brunno där ljus i hvar-eveli (hvarendaste) vrå.
I riden etc.
6. Han klappar på dörren med fingrarna små:
under liden,
»Ständer upp liten Kerstin, drag låset ifrå.»
I riden etc.
7. »Nej ingen jag hafver till stämman satt»,
under liden,
»och ingen så släpper jag in om natt.»
I riden etc.
8. Håkan han blef så hastig till mods,
under liden,
han sparkar upp dörren med stålskodder fot.
I riden etc.
9. Kerstin steg upp med ett barn på sin arm,
under liden.
»Ack käre du Håkan, du röje ej mig.»
I riden etc.
10. »Och icke skall jag röja dig,»
under liden,
»Krist gifve dina kinder de röjde ej dig.»
I riden etc.
11. »Hör liten Kerstin, hvad jag dig säga vill,»
under liden,
»nu skall du rida till din fader i kväll.»
I riden etc.
12. »Ack hur skall jag komma till min fader i kväll,»
under liden,
»drängarna sofva i uppbäddad säng,
och folarna dansa allt uti grön äng.»

13. »Utom din dörr ständar gångaren grå,»
under liden,
»med Stofie gullsadel uppå.»
I riden etc.
14. Hon lönte sitt folk både rikligt och väl,
under liden,
men amman hon gaf öfver skäl.
I riden etc.
15. Hon lönte sitt folk både trogen och huld,
under liden,
men amman den gaf hon båd' silfver och guld.
I riden etc.
16. »Om jag icke skulle komma här mera i år,»
under liden,
»låt detta barnet sitt modersnamn få.»
I riden etc.
17. Så sätter hon sig på sin gångare ned,
under liden,
så gångarens rygg där svigtade ved.
I riden etc.
18. Liten Kerstin genom dörren steg fram,
under liden,
de visste ej annat, än solen upprann.
I riden etc.
19. »Gud nåde dig Stofia, nu måste du dö,»
under liden,
»ty du har beljugit en ung, fager mö.»
I riden etc.
20. Men Stofia hon talte till konungen så:
under liden,
»Får icke liten Kerstin en dans för mig trå?»
I riden etc.

21. Den första dansen han gick väl an,
 under liden,
 hon rörde ej tiljan, utan hon sam.
 I riden etc.
22. »Gud nåde dig Stofia, nu måste du dö,»
 under liden,
 »ty du har beljugit en ung, fager mö,»
 I riden etc.
23. Men Stofia hon talte till konungen så:
 under liden,
 »Får icke liten Kerstin byta bälte med mig?»
 I riden etc.
24. »Och icke är jag så bältesgrann,»
 under liden,
 »jag snörar mig med ett litet gullband.»
 I riden etc.
25. »Och icke är jag så bältesnog,»
 under liden,
 »jag snörar mig med en liten gullsnodd.»
 I riden etc.
26. Stofia hon blef så hastig till mods,
 under liden,
 hon sliter så af den lilla gullsnodd,
 så hvitaste mjölken på golfvet hon stod.
27. Och konungen talte till Håkan sin dräng:
 under liden,
 »Du hemte mig hit stålpiskorna fem.»
 I riden etc.
28. »Ack kära min fader I hemten ej fem,»
 under liden,
 »jag säger för sanning, jag sliter ej en.»
 I riden etc.

29. Första slaget han till henne slog,
under liden,
så sakta hon faller till jord.
I riden etc.
30. Andra slaget han till henne slog,
under liden,
»Ack kära min fader I hemten mig präst.»
I riden etc.
31. »Icke så hemtar jag dig någon präst,»
under liden,
»förrän du mig säger hvem barnfadren äst.»
I riden etc.
32. »Kära min fader jag säger för sann,»
under liden,
»det är kungasonen från Engeland.»
I riden etc.
33. Konungen såg genom vindgafveln fram,
under liden,
där såg han gånga så fager en man.
I riden etc.
34. Han tager skön jungfrun allt uti sin famn,
under liden,
då måste Stofia med sanningen fram.
I riden etc.
35. Han steg uppå skeppen med liten Kerstin,
under liden,
men Stofia de lade i spiketunnan in.
I riden etc.
36. Med Kerstin han seglar till Engeland,
under liden,
men Stofia de rulla på hårdaste sand.
I riden mellan rosor på liden.

7. Rosa lill' och unge hertigen (unge 'tinn).

1. Rosa lilla tjänte uti konungens gård,
med ära och dygd.
Hertigen henne med milda ögon såg.
Vi vinner väl bå' rosor och liljor.
2. Hertigen talte till sin lille smådräng så:
med ära och dygd,
»Du skall till Rosa lill' gå och bedja för mig stå.»
Vi vinner etc.
3. »Hör du Rosa lill', hvad jag dig säga må:»
med ära och dygd,
»Vill du nu blifva allra kärestan min?»
Vi vinner etc.
4. »Ack kära I min hertig I sägen icke så,»
med ära och dygd,
»här står vår nådig drottning och lydes oss uppå.»
Vi vinner etc.
5. »Ja lät henne lydast, allt hvad hon lydast vill,»
med ära och dygd,
»jag talar icke mer än kärlek lyder till.»
Vi vinner etc.
6. »Ack kära I min hertig I sägen icke så,»
med ära och dygd,
»ty jag är så fattig och I är så rik.»
Vi vinner etc.
7. »Silfver och guld det tager snart en änd',»
med ära och dygd,
»men kärlek varar evinnerlig.»
Vi vinner etc.

8. Och drottningen talte till sin lille smådräng så:
med ära och dygd,
»Du skall till Rosa lill' gå och bedja för mig stå».
Vi vinner etc.
9. »Hör du Rosa lilla, hvad jag dig säga må,»
med ära och dygd,
»hvad var det för snack, du hade med unge 'tinn i går?»
Vi vinner etc.
10. »Ej var något snack med unge 'tinn i går,»
med ära och dygd,
»han frågade, om jag ville bli kärestan hans.»
Vi vinner etc.
11. »Ja förr än du skulle unge 'tinnen ha,»
med ära och dygd,
»förr skulle du af landena dra.»
Vi vinner etc.
12. Men skeppen de gånga bå' till och ifrån,
med ära och dygd,
och jämt frågar unge 'tinn hur Rosa lill' mår.
Vi vinner etc.
13. »Rosa lill' mår det bästa hon kan,»
med ära och dygd,
»ty henne är gifven en riddare till man.»
Vi vinner etc.
14. »Ack om jag finge veta, när bröllopet skall stå,»
med ära och dygd,
»jag skulle så gärna till världens ände gå.»
Vi vinner etc.
15. Unge 'tinn ej hinde till bröllopgården fram,
med ära och dygd,
förr än det sista ljuset i brudehuset brann.
Vi vinner etc.

16. När unge 'tinn tittar genom vindgafveln in,
 med ära och dygd,
 då fick han se Rosa lill' så hvit om sin kind.
 Vi vinner etc.
17. De sade hvarandra så sorgliga ord,
 med ära och dygd,
 och båda så hastligt föllo döda till jord.
 Vi vinner etc.
18. På unge 'tinns graf där växte upp ett träd,
 med ära och dygd,
 det skylde Rosa lills med alla sina blad.
 Vi vinner etc.
19. Och uppå de bladen, där stodo guldord:
 med ära och dygd,
 »Vi äro i himlen, fast vi ej fick va' hop på jord».
 Vi vinner väl bå' rosor och liljor.

I en första uppteckning från 1880 af denna visa sades — vers 1—6 — »konungen» vara Rosa lills friare, men vid ett några år därefter gjordt besök hos mor Anna Greta, ändrade hon sin första uppgift och utbytte »konungen» mot »hertigen». Af visans fortsättning och slut framgår, att denna senare läsart måste vara den riktiga.

8. Hagborg och Signild.

1. Hagborg kung och Sigar kung,
 de begynte sig ett kif,
 allt om stolt Signild liten,
 hon var så vänt ett vif.
 För Hagborg traktade att vinna den allra skönaste.
2. Hagborg drömde sig en dröm om natt,
 i sängen där han låg.
 Arla om morgonen, när han vaknade,
 han sade sin moder däraf.

3. »Mig tycktes jag uti lunden var
allt med min brynja tung;
där rann upp en ros uppå min arm,
jag såg en jungfru så ung.»
4. »Där rann upp en ros uppå min kind,
hon var så fager och ung.
Hvar en liten fågel i lind
han måste för henne sjunga.»
5. »Är det dig till stor glädje lagdt,
att du skall vinna den mö,
så är det mig till sorgen satt;
för henne skall du dö.»
6. »Och är det dig till glädje lagdt,
att du skall vinna det vif,
så är det mig till sorgen satt;
för henne låter du ditt lif.»
7. Hagborg låter sig växa hår,
och jungfrukläder skära.
Så reste han till Signilds gård,
han ville slöjder lära.
8. »Och hören I stolt Signild,
hvad jag er säga må,
nu är jag kommen till er gård,
där vill jag slöjder lära.»
9. »Välkommen nu då till min gård,
här skolen I få slöjder lära,
I skolen få äta ur fat med mig
och sofva hvar natt hos min tärna.»
10. »Jag är van att sofva på svanedun,
ty jag är ett konungabarn,
skulle jag sofva hos eder tärna
jag dödde då visst utaf harm.»

11. »Tjänen I kvar på min gård,
I gifven eder ingen kvida,
I skolen äta ur fat med mig
och sofva hvar natt vid min sida.»
12. Det var stolt Signilds tjänstemö,
hon aktade på Hagborg väl.
Hon satt vid Signilds fötter
och talte ett ord med skäl:
13. »Aldrig såg jag en jungfru så dricka ur skål,
och aldrig såg jag en jungfru sämre sy med nål;
aldrig såg jag en jungfru ha tu ögon så djärfva.
Hvar stolt Signild var, dit såg Hagborg så gärna.»
14. »Tig du Signilds tjänstemö,
du akte ej på mig,
hvart jag mina ögon vänder,
jag aktar ej på dig.»
15. Det var de fruar och jungfrur små,
de hade sin sömnad på knä;
men Hagborg konungason
han skar ut rosor i trä.
16. Det var de fruar och jungfrur små,
de sydde det bästa de kunde;
men Hagborg konungason,
han lekte med nål uti munde.
17. »Jag är af resan något mödd (l. trött),
jag rest den vägen långa;
lyster stolt Signild med mig
åt höganloft gånga?»
18. »Hören I mina tärnor små,
I sömmen eder söm till ände,
medan jag går åt höganlofts bur,
att följa stolt jungfrun till sänge.»

19. Så lågo de där den långa natt
allt vid hvarandras sida.
Arla om morgon, när de vaknade,
de sade hvarandra sin kvida.
20. »Hören I stolt Signild liten,
hvad jag er säga må,
är där ingen på världens ö,
eder håg han leker uppå?»
21. »Ingen är där på världens ö (l. i världen till),
min håg han leker uppå,
mer än Hagborg konungason,
men honom jag aldrig kan få.»
22. »Är det sannt I sägen för mig,
att I hafven Hagborg kära,
för sann jag säger er,
han är er ganska nära.»
23. »Hören I Hagborg konungason,
hvi viljen I mig så gruffigt skämma
och kommen hit till min faders gård
ej med eder hög på händer.»
24. »Här ligger vid mina fötter
de falska tärnor två,
det vill jag i sanning säga,
det var ett galet råd.»
25. »Ligga de vid eder fötter,
de falska tärnor två,
så ligger vid min hofdagärd
min starka brynja blå.»
26. »Här ligger vid min hofdagärd
mitt svärd och min silfbodda knif.
Ingen tager mig ut i dag,
med mindre han mister sitt lif.»

27. Det var stolt Signilds tjänstemö,
hon lyddes däruppå,
så stal hon bort hans svärd
och så hans brynja blå.
28. »Och hören I min konung,
I sofven allt för länge,
här är Hagborg konungason,
han har er dotter i sänge.»
29. Konungen bodar fem tusen män i hast:
»I kläden eder icke falsk,
ty här är Hagborg konungens son,
han är en vågehals.»
30. De sparkade på dörren
allt med stålskoddan fot:
»Hör du Hagborg konungason!
du gångar dig på dörren ut.»
31. Hagborg tog i sin hofdagärd:
»Och borta är min brynja
och så mitt goda svärd,
här blifver en ynkelig färd.»
32. Somma han med fötter spjorn,
somma han med händer slog.
Det var öfver femtio man,
som för hans fötter dog.
33. Så bundo de hans händer
allt med de repen ny;
men Hagborg konungason
han slet dem sönder i try.
34. Det var Signilds tjänstemö,
hon dem det rådet sänder:
»I tagen hår af Signilds hår
och binden Hagborgs händer.»

35. De togo hår af Signilds hår
och bundo om hans händer,
förr ville han för henne dö,
än han dem sliter sönder.
36. »Hören I mig stolt Signild liten,
I låten mig god kärlek finna,
när I fån se min kappa hänga,
I låten Er i buren brinna.»
37. De togo Hagborg konungens son
och ledde honom ut ur by,
då fick han se de galgaträ,
de voro alla ny.
38. »I hängen upp min kappa,
hon är af skarlakan röd;
de fruvar och jungfrur må det se
och ömka sig öfver min död.»
39. Det var stolt Signild liten,
när hon såg kappan hänga,
hon tände eld på buren sin
och lät sig inne bränna.
40. Det var Hagborg kungens son,
han talte ett ord med skäl:
»Nu är stolt Signild innebränd,
som mig har mycket kär.»
41. Det var den gamle Sigar kung,
när han såg buren brinna:
»I hjälpen Hagborg neder,
I hjälpen ut stolt Signild.»
42. »Hade jag tillförne visst,
att deras kärlek var så stark,
ej Hagborg skulle hängt i dag
för hundratusen mark.»

43. »I tagen Signilds falska mö
och sätter henne kvick i jord;
hon har mig skiljt vid dotter min
och vid en måg så god.»

För Hagborg traktade att vinna den allra skönaste.

9. Skämtvisa.

Växelsång.

1. »Det kommer en ryttare på vår går»
sade bonden.
»Hvad ska' vi gifva den?»
sade bondens hustru.
2. »Ja, hvad ska ryttarn ha till mat?»
sade bonden.
»Äggamat på silfverfat»
sade bondens hustru.
3. »Hvad skall jag själfver äta då?»
sade bonden.
»Salter sill och surer kål
det passar bäst för en bonde snål»
sade bondens hustru.
4. »Hvar skall ryttarn ligga då?»
sade bonden.
»Uti min säng uppå min arm»
sade bondens hustru.
5. »Hvar skall jag själfver ligga då?»
sade bonden.
»Bakom vår bod bredvid vår so,
där hvilar du i godan ro»
sade bondens hustru.

10. Julabocken.

1. Goder afton, goder afton bå' kvinna och man,
vi le'a vår bock till eder här fram.
2. Vi hittade den bocken vid bärgavägg,
där sto' han så ilsken och rista' sitt skägg.
3. Vi lägga på bocken en kappa rö',
det göra vi därför, att bocken ska' dö.
4. Och somma de höter och somma de slår,
så bocken han segnar till jor'.
5. Vi lägga på bocken en kappa blå,
det göra vi därför, att bocken är grå.
6. Vi lägga på bocken en kappa grön,
det göra vi därför, att steken är skön.
7. Och förr än den bocken blir lagder på bänk,
den bonden han ger oss en hederlig skänk.
8. Och förr än den bocken blir lagder i salt,
den kostar den bonden tu hundrade mark,
9. Men bocken far opp och ristar sitt skägg,
och slår sen sitt hufve i dörr och i vägg.

Jullek, tillgick på följande sätt. Byapojkarna samlades i flock och gingo omkring i stugorna medförande julabocken. Denna framställdes af en bland pojkarna, som bar en päls med hårsidan ut. Då sällskapet kom in i en stuga, började bocken röra sig på alla fyra och göra apespel och hyss. Under visans gång utfördes de i henne angifna handlingarna. Till sist lades bocken på en bänk, slaktbänken, från hvilken han, då sången var slut, rusade upp och sökte under skutt och krumbukter roa de församlade.

En liknande visa från Öland är tryckt i A. I. Arwidssons Svenska Fornsånger, d. 3, s. 525 o. f. och en annan, från Bleking, i R. Dybecks Runa 1844, s. 119 o. f. Den har äfven varit känd i Värmland enligt meddelande af fru Kristina Berg, f. v. Kruskopf 1846 i Stafnäs församling.

11. Vallvisa.

När ja' var liten, då gick ja' vall me' få.
 Då tappte ja' bort' skälleko och gullskälla mä'.
 För hej ropte ja' så de' lommade i skojen.
 Granen ba' me' inte kvi'a,
 tallen ba' me' tåli't bi'a.
 berka lofte me' disken dask,
 för skälleko inte var hemma.

12. Trall.

Å inte så vet ja' hva' de sä' om dek,
 men välan vet ja' hva' de gronka',
 att kärleken ä' emilla dek å mek
 som vatten uti gistna bonka'.

13. Nidvisa,

diktad på 1820-talet om en namngifven kammarjungfru hos baron
 F. A. Tilas († 1830) på Gölberga säteri i Skirö.

Vi har e' kammerjomfru
 så fin och nätt och rar,
 hi ho falle ralle ra,
 så fin och nätt och rar.
 Ho' har e' binnemössa
 mä gulan träns ikring,
 hi ho falle ralle ra,
 mä gulan träns ikring.
 Och bännaros i nacken,
 där lössa ra'a in,
 hi ho falle ralle ra,
 där lössa ra'a in.

14. Sven Svan.

Sven Svan uti skogen en vallgosse gick,
där möter han sig trollen så vreda.

»Kom svara mig på gåtor, som jag nu gifver fram!

Kan du på mina gåtor intet svara,
skall jag ditt lif slätt intet spara.»

Och trollen de bo uti bärigen.

Sven Svan han svarar, så rädder blef han:

»Jag är en olärder vallherdeman,
men låten mig de gåtor få höra,
vill Gud, så skall jag eder väl svara.»

Och trollen de bo uti bärigen.

»Och hvad är rundare än som ett hjul,
och hvar hålla de den fagraste jul,
och hvad är hvitare än svanan,
och hvad dundrar högare än tranan?»

Och trollen de bo uti bärigen.

»Jo, solen är rundare än som ett hjul,
och i himmelen där hålla de den fagraste jul,
och änglarna ä' hvitare än svanan,
och go'far¹ dundrar högare än tranan.»

Och trollen de bo uti bärigen.

»Hvad uppfyller den djupaste dal,
och hvad kläder bäst uti konungens sal,
och hvem bygger broen som bredast,
och hvad gör människan som ledast?»

Och trollen de bo uti bärigen.

»Jo, snöen uppfyller den djupaste dal,
och solen kläder bäst uti konungens sal,
och isen bygger broen som bredast,
och synden gör människan som ledast.»

Och trollen de bo uti bärigen.

¹ Go'far, åskan.

»Hvar hafver solen sitt säte,
och hvar hvila döda mannens fjäte,¹
och hvad visar rättast mot norden,
och hvad görer ändan på jorden?»

Och trollen de bo uti bärgen.

»Jo, i väster hafver solen sitt säte,
och i öster² hvila döda männens fjäte,
och nordstjärnan visar rättast mot norden,
och vattnet görer ändan³ på jorden.»

Och trollen de bo uti bärgen.

Denna folkvisa synes varit vida känd och länge ihågkommen i Småland. Under ett besök i Västbo härad 1880 antecknade jag henne, i den form hon här återgifvits, i Jällundtofta socken, och då jag kort därefter kom till Sunnerbo, träffade jag där både män och kvinnor, som kunde henne, men utan omkväde.

Då ofvanstående vissamling redan förelåg i korrektur fick jag genom fröken Augusta Gustafsson i Tolja låna en fotografi af riksdagsmannamor Anna Stina Zachrisdotter i Rudu. Och då bilden är från flera synpunkter märklig samt därtill visar dragen af antagligen en bland de sista och mest representativa bärarna af folvise-traditionen i Småland har jag trott det vara af intresse att här återgifva den. Någon fotografi af mor Anna Greta har jag däremot icke lyckats uppbringa, och fråga är om någon sådan ens blifvit tagen. Men genom doktorinnan Anna Gibsons i Stockholm vänliga tillmötesgående ser jag mig dock i stånd att lämna ett porträtt af mor Anna Greta från hennes yngre dagar. Bilden är gjord efter en pennteckning i doktorinnan G:s ägo, ritad af professorskan Maria Lovisa Petersson, f. Florman, sannolikt mot slutet af 1850-talet.

¹ Fjäte, fötter.

² Syftar på bruket att begravva de döda i riktningen väster-öster. Enligt folktron skall Kristus på yttersta dagen uppenbara sig i öster i himmelens sky och därifrån uppväcka de döda samt afkunna världsdomen. Då komma kyrkorna att falla mot norr. De gamla säga, att detta var skälet för att man fordomdags icke ville begravva sina döda norr om kyrkan. (Mor Anna Gretas berättelse.)

³ Ändan, gränsen.

Riksdagsmannamor *Anna Stina Zachrisdotter*.

F. 1785. D. 1875.

Efter fotografi af Maria Tesch i Eksjö.

Mor *Anna Greta Petersdotter*, gift Jonsson.

F. 1811. D. 1898.

Efter pennteckning af professorskan M. L. Petersson, Uppsala.

Några observanda rörande Vasatidens byggnadskonst.

Af

Axel L. Romdahl.

Vasatidens byggnadshistoria är snarare ett skötebarn än ett styfbarn hos vår konstforskning. Gustaf Upmark d. ä. förlade till detta område sitt trängnaste vetenskapliga arbete, gaf en ovärderlig öfverblick och en mångfald detaljuppgifter. Hans resultat nedlades mestadels i lokala monografier. Från annan synpunkt monografiska äro äfven August Hahrs afhandlingar om Johan III:s renässans. I böckerna om familjen Pahr och Willem Boy äro konstnärspersonligheterna ställda i förgrunden och fakta grupperade kring dem. Båda metoderna äro nödvändiga, och båda ha varit till fromma för vår kunskap. Men hvarken förenade eller för sig nå de hela sammanhanget och det slutgiltiga forskningsmålet. Det måste tillkomma en undersökning i stort af Vasakonstens villkor och principer, en fördomsfri komparativ analys och syntes af samtliga monument och urkunder. Hur nödvändigt detta är visar sig klart vid ett försök till koncis undervisning om skedets konst, och det är ur arbetet på akademiska föreläsningar de spörsmål ställt sig, hvilka nedan skola dryftas.

Huru var Vasatidens byggnadsarbete organiseradt? Vid undersökningen af detta grundproblem äga vi ett bekvämt material i de af V. Granlund i Historiskt Bibliotek utgifna byggnadsbrefven från Johan III. Skall forskningen fördjupas, bör gifvetvis det otryckta urkundsmaterialet anlitas. Nedan blott några exempel.

Under Vasatiden var det ej såsom nu tilldags, att byggnadsdetaljerna vid ett monumentalt verk utföras på platsen och för sitt

bestämda ändamål. Af flera skäl hade man arbetet koncentreradt på några få orter. För stenhuggeriet låg en anledning därtill i befintligheten af lämplig natursten på vissa håll: Öland, Finland och Vadstena o. s. v.¹ Men att materialtillgången ej var enda faktorn framgår bland annat af att det fanns en hytta i Uppsala, där natursten ju ej var tillgänglig på platsen och där sådan endast i relativt ringa omfattning kräfdes för ortens byggen. Då byggnadsföretagen voro talrika men behovet af finare stenhuggeri vid de flesta af dem ganska ringa, visade det sig klokast att utföra allt arbete vid ett fåtal arbetsplatser. Hvar dessa förlades, berodde väl i viss mån af möjligheterna att underhålla arbetsfolket. Förplägnad och lön bestreds af en närbelägen landsända, som ej fick vara disponerad förut till andra behof.²

Stundom arbetades väl efter ritning för ett visst bestämdt ändamål,³ men i regel betraktades kolonner, spisar och portar såsom lösa pjäser, användbara hvar för sig. Granlund 14: »uthuggne skorstenar, hvilken there tu skall opsättie i Stockholm, anthen thenn Luchus haffuer gjort eller Bertil — — — tu må tage then som sköneste arbetedt är opå»; 17: »wij wele haffue then Marmorsteens porth, som iffrå Findland kom, wäl opsatt»; 18: »uthuggne skorstener iffrå Upsala, som wij i Stockholm wele haffue opsatte»; 19: »Then gamle port» från Stockholm eller en annan port till Svartsjö. Granlund s. 214 not 1 citeras ett bref af den 5 mars 1573 med befallning till Peter Stenhuggare i Vadstena att af den hvita stenen i Skärkind hugga två pelare, hvilka skulle användas såsom infattning antingen på Stockholms eller Uppsala slott. Den 28 maj 1580 erhåller Erik Björnson order att från Uppsala hämta till Stockholm två kolonner, som därest de någorlunda passade till de två större kolonnerna i koret, skulle uppställas i slottskyrkan vid läktaren.

¹ Granlund 17. 19. II. sid. 215, not. I.

² Granlund 118. Öpett bref för Byggemesteren och Embetzfälkett på Upsala, att the theris underholdning udi Gestrickelandh bekomme schole. Datum Stockholm thenn I:a Julij. Anno 74.

³ Granlund 461, där det talas om Ölandsstenhuggarnas arbete för slottskyrkan i Stockholm.

Emellertid var det icke endast stenhuggeriarbeten, som på detta sätt kringsändes, utan äfven paneler, dörrar, tak, takknoppar o. s. v. Granlund 3, Zedula: »ett panele wärck, som bleff nedertagidt från Upsala Slott i the två Camrer, ther som vår käre Syster Fröken Elisabeth pläger wistes udi» skall användas på Stockholms eller Svartsjö slott, »hvar thet lägligit kunne brukes». Granlund 18: order att »Urban Snidkere skall drage till Stockholm och tage mätth um thet täcke som i Upsala gjort är, will tiene i Stockholm». Stundom utföres vid ett bygge efter ritning snickerier för ett annat.

Granlund 62: Philip Kern anmodas att i Uppsala låta förfärdiga »någre täcker och dörer, som skole brukes uthi the nye wånin-ger på Stockholm». »Dogh attu fordrede ther wiss beskeedh om såssom och Skamplunen, aff Willem Boij, hure samme täcker skole ware gjorde».

Det är tydligt, att dessa förhållanden kräfva ett nogsamt beaktande vid ett studium af skedets arkitektur. Former, som vi bedöma såsom nödvändigt och ursprungligt samhöriga, kunna stundom vara resultat af hvarandra korsande tillfälligheter, af en växelverkan mellan behof och möjligheten att enklast fylla dem.

Nästa spörsmål: att undersöka de använda konstnärliga och tekniska krafternas personliga förutsättningar, innan vi gå till studiet af deras verk. Först byggnadsledarna. Hvad för en man var t. ex. en Anders Målare, hvilken var hans kompetens? Byggnadsbrefven ge oss vissa vinkar. I nr 17 hos Granlund förebrås han att ha tagit en marmorstens skorsten från Finland för en portal och anmodas vänta med uppsättandet af en port från Finland, till dess Anthonius Stenhugger hunnit anlända därifrån. Vidare förfaren i portalarkitektur och stenarbete var Anders Målare tydligen icke. Här var åter Anthonius specialist. Brefven visa dock, att Anders Målare ofta nog lämnade ritningar både till detaljer och totalplaner. Tillnamnet anger hans egentliga yrke, hvilket emellertid ansågs gifva ett slags arkitektkompetens. I Granlund 10 skriver Johan III från Stegeborg till Anders Målare angående Svartsjö den 10 augusti 1572: »Ändogh wij nu icke haffwe här någon Målere eller andre som kunne utkaste huru wij wele haffwe samme byg-

ningh, så förskicke wij tig dogh här innelucht någerledes förtechnedt um samme bygning's förändring» etc.

Willem Boy, träget använd af Johan III såsom byggnadsledare vid Stockholms och Svartsjö slott, var egentligen bildhuggare. Hans arkitektförmåga får i brist på bevarade byggnadsverk mätas efter de grafmonument han utförde. Ett arbete som Katarina Jagellonicas vård ger just ingen hög tanke om upphofsmannens arkitektkunska-per. Den i rät vinkel mot väggen uppställda sarkofagen, den otympliga uppställningen af ett par grofva toskanska kolonner och en direkt på dessa hvilande rundbåge antyder en ytterst bristfällig kännedom om formernas rätta användning och en ganska ringa kompositionsförmåga. En konstnär med dessa förutsättningar var knappast i stånd att skapa en genomförd monumentalarkitektur. Det vill synas som han äfven haft ganska onöjaktiga tekniska och konstruktiva kunska-per. I ett bref af den 11 juni 1588, citeradt af Granlund i not 1 till brefvet 463, uttalar kungen sig högst onådigt om Boy. Ståthållaren borde ej lita på honom eller låta honom få råda, då hans invändningar och långsamhet vore väl bekanta. Den förändring med kyrkotaket, som han ansett omöjlig, hade på kort tid fullbordats efter riksdrotset grefve Pers förslag. Vi skola också se, huru Johan för ett viktigt parti af slottet i Stockholm, där Boy vid ifrågavarande tidpunkt var byggmästare, anlidade en annan arkitekt. Man har tillskrifvit Willem Boy den runda gården å Svartsjö. Men läser man det af Hahr åberopade brefvet Granlund nr 84 tycks det framgå, att han kanske endast varit mellanhand: »effter som Bygmestaren Willem Boije är ther om tillskrifwidt, och wett tig tilkenne gifwe». Det är troligen den arkitekt kungen hade hos sig vid brevets affattande på Borgholm i april 1588 — Dominicus Pahr — som lämnat ritningen. Stilistiskt kan ju Svartsjögården godt hopföras med de kända verken af familjen Pahr, inom hvilken vi ha att söka Vasatidens verkliga, ledande och uppslagsgifvande arkitekter.

Af betydelse äro ock handtverkarnas växlande roller som konstnärliga mästare eller grofva arbetare. Sällan angifves värde och rang genom titlar och benämningar, man får leta och sluta sig fram.

Kalmar slotts portaler visa i detaljer och totalanordning en enhetlig stil från den tidigast daterade af år 1568 till den yngsta från åren 1576—77. Bröderna Pahr, Johan Baptista och Franciscus, som efter 1571 ledde arbetet på slottet, kunna ej haft annat inflytande på portarnas gestaltning än möjligen att ha gifvit en anvisning rörande den sist uppställda portalens eleganta proportioner. Stenhuggarna ha fortsatt såsom de börjat, ha bibehållit det vanda formspråket, oberoende af ledningens växling. Men ha Roland Mackle och Håkan Stenhuggare för den skull anspråk på att vara portalernas konstnärliga upphofsmän? Ingalunda. Det är väl den förutvarande byggmästaren Jacob Richter, som har äran af deras tillkomst. I denna förmodan styrkas vi därigenom, att de paneler i slottsrummen, hvilka säkert eller sannolikt tillkommit under Richters tid¹ uppvisa en mycket närbefryndad formgifning, äfvensom ett genomgående användande af kopplade eller parställda kolonner. Portaler och paneler måste ovillkorligen studeras i sammanhang med hvarandra. Det blir genom jämförelsen äfvenledes troligt, att snickarne på Kalmar slott arbetat ej efter egen intention utan hållit sig till Jacob Richters direktiver — lät vara med en viss frihet i fråga om intarsia och andra småsirater.

I det föregående skymtades redan det för Vasatidens metoder kännetecknande förhållandet, att ledaren för ett bygge icke utan vidare kan förutsättas vara den konstnärliga skaparen af dess arkitektur. Det har sitt intresse att åtminstone i ett fall följa sammanhanget och sörja för »suum cuique». Både af Hahr och Gustaf Upmark d. ä. anses Stockolms slottskyrka såsom ett verk af Willem Boy, visserligen med ändringar och rättelser af Johan III själf. Men byggnadsbrefven ge oss antydningar om, att äfven andra faktorer medverkat till slottskyrkans gestaltning. I brevet Granlund 461: »Swar och underwisning som K. M:tt wår allernådigaste herre hafwer giffwitt om Bygningerne både på Stockholms Slott med Willem Stenhuggere, Datum Calmar then 10 Januarij Åhr 88» läses: »Huru H. K. M:tt wil hafwe besteltt om Slottzkyrkiones Bygning och prydnig både innen och utahn til af huggen steen på

¹ August Hahr, Arkitektfamiljen Pahr, sid. 116.

alle sider op igenom, der opå hafwer H. K. M:t nu lathitt göre effterlichnelser och sender dem till Willem Boij på thett han må der af, såsom och af Willem Steenhuggare förnimme K. M:tz wilie, och strax sende hijtt en wisz afrittning och afmättning på alla sider innan och uthan kyrkian på dett the Steenhuggere på Öland måge der effter med flijtt wette göre ferdigdt hvad the kunne thett meste mögelegitt är. — — — Uthan til skal kyrkian blifwe bekläd med mur af huggen sten, såsom effterlicknelsen underwijser och icke hugges in i muren, som Willem Boijes mening varitt hafwer». I brefvet Granlund 462: »til M. Willem Boij om bygningen på Stockholms Slott. Datum Calmar then 20 Januarij Åhr 88» talas äfvenledes om att kyrkan måtte göras färdig »uthan och innan såsom effterlicknelsen utwijser, den wij med Willem Steenhuggere läthe opsende». Uttolkas det anförda på nutidsspråk och med tanke på nutida praxis, få vi följande innebörd: konungen sänder från Kalmar en ritning till slottskyrkan i Stockholm, säkerligen utförd på den plats, därifrån brefvet skrefs. Willem Boy skall af ritningen och af Willem Steenhuggares muntliga förklaringar inhämta byggherrens afsikter samt ofördröjligen skicka ned en exakt, i skala utförd arbetsritning till efterrättelse för stenhuggarne på Öland. Hans förslag till fasadbehandling — om tekniskt eller artistiskt lämna vi därhän — tillbakawisas. För interiören får han välja mellan de båda likställda alternativen halfkolonner eller kerubprydda konsoler såsom hvalfstöd å väggarna. Afgörandet öfverlämnas åt hans praktiska omdöme, hvilketdera förslaget »prydeligest och hastigest kan blifve rede». I sin dubbla egenskap af betrodd arbetsledare på ort och ställe och af förfaren dekoratör har han på sin lott hvarjehanda tekniska och dekorativa angelägenheter, medan de arkitektoniska direktiven lämnas från Kalmar. Ej ens läktaren får han bygga efter eget hufvud: »— — — wele wij hafwe en Lechter af huggen Steen på någre pelere stående strax in om dörren på norre siden, såsom den effterlichnelse utwiser som wij nu härmed lathe tig tilsända och skal samme Lechter icke blifwe bredere än tre alner I: q:r eller $3\frac{1}{2}$ aln, til thett högste, men huru långdt för:de Lechter skal stige fram i Kyrkian, och om huru månge

pelere der wil komme under dett må du sielf pasze effter på främste änden på Lechtaeren som wetter fram i Kyrkian skal komme ett årgwerk» — Granlund 462. Den konstnärliga uppbyggnaden, »systemet», föreskrifves från Kalmar, under det att anpassningen efter mått och förhållanden lämnas åt Boy. Stockholms slotts-kyrkas arkitekt befinner sig i Kalmar och kan knappast vara någon annan än Domenicus Pahr. I ett bref till denne, Granlund 90, dateradt »Wist den 11 Januarij 89», säger kungen: »Tigh är wäl witterligidt, Domenicus Par, att wij wele lathe beklåde Stockholms Slotskyrkie på wäggerne med uthuggen Steen och Pelere såsom du widere warder wår wilje förnimmendes af Mester Willam Boijes Schriffuelse och den afmålning eller effterlichnelse som han digh deropå tilsänder». Med andra ord: Domenicus känner på förhand planerna och får sig nu tillsända de af Boy utförda arbetsritningarna, efter hvilka han skall sätta i gång stenhuggeriarbetet.

Några stilistiska bevis för att Domenicus Pahr ritat Stockholms slottskyrka kunna knappast förebringas. Jag kan do k icke afhålla mig från att erinra om den gotiserande fasadbehandlingen, hvilken för tanken till Franciscus Pahr's Uppsala slott, kyrkflygeln, och till den stuckdekoration, hvarmed Pahrarnes medarbetare Anthonius Watz prydde det Jagellonska¹ kapellet. Äfven kan erinras om den gotiserande slottskyrkan i Schwerin. Vi ha tidigare funnit sannolikt, att Domenicus Pahr varit mästare till Svartsjö borggård, han framträder nu såsom slottskyrkans i Stockholm arkitekt. Öfverhufvud vill det synas, som om han varit Johan III:s mest betrodde och anlidade arkitekt, fackmannen bland de många dilettanterna. Nog är det han som gör ritningen till den stora yttre slottsporten i Stockholm. Granlund 461: »Ittem hafwer H. K. M:tt nu lathit göre en effterlicknelse huru såsom slotzporten och de tu torn der hoosz skole med wapn, pelere och elliest med huggen steen blifwe bepryd, Derföre H. K. M:tt alfvarligen befaler, att H: K. M:tz tilförordnade i Slotzlofven, samt Byggemester Willem Boij skole för all ting så lage och med

¹ Att Watz haft del i slottskyrkans i Stockholm utförande ses af ett bref af den 11 juni 88. Granlund 463 not I.

flijtt drifwe der opå, thet för:de porth med all thes prydnung såsom effterlicknelsen uthwijser må blifwe rede giord etc. Brevet är dateradt »Calmar then 10 januarij 88». Upmark och Hahr göra gällande ett inflytande från Kalmar slottsportaler. Men därom kan ej bli tal, skillnaden är större än likheten. Kalmarportalerna ha kolonner med hela skaft, icke förkroppade bjälklag, rak afslutning, hermer i öfre delen, sakna medaljonger i svicklarna. Stockholmsportalen har å Sueciabilden kolonner med refflor å öfre delen af skaftet och reliefsmyckad underdel, förkroppadt bjälklag, kolonninramad vapentafla med segmentkrön. Enligt hvad nyss uttalats om Kalmarportalerna vore en likhet med dem ej att vänta.

I det nyss anförda fallet har man tydligen ej bemödat sig om en tillräckligt skärpt analys af den konstnärliga formen. Se vi efter skola vi finna, att vår konstforskning just i detta hänseende har åtskilligt ogjordt, då det gäller Vasatidens arkitektur. Blott några få exempel skola anföras, ej för att visa på färdiga resultat, men för att antyda den väg, på hvilken dessa måste sökas. Ett af de intressantaste partierna af Stockholms gamla slott var otvifvelaktigt den södra sidan af stora borggården med dess loggior. Man har väl genom brefven kunnat inhämta, att det varit meningen fullfölja anläggningen af kolongångar rundt hela borggården.¹ Men man har föga sysslat med arkitekturen i de partier, som blefvo utförda, och hvilka vi känna genom Suecias och Nützels gravyrer. Det är emellertid tydligt, att vi ej här ha att göra med ett konglomerat af heterogena delar utan med ett enhetligt och konsekvent, ehuru ofullbordadt och på sina ställen vanställdt system. Särskildt Sueciagravyren från öster ådagalägger den genomförda lika höjden af bottenvåningens loggia äfvensom af de öfre våningarnas loggior i det rusticerade framsprånget och partiet öfver porthvalfvet. Men ej nog därmed, kolonner och bågar äro identiska i envåningsloggian och i de två gångarna öfver porten, samma diamantrustik smyckar bröstvärn och friser öfver porthvalfvet, i rustikgafveln, å trumpetaregången. Här har tydligen börjat byggas efter en storartad plan, hvilken dock ej kunnat genomföras. Rustikgafvelns krön verkar å

¹ Hahr citerar Granlund 42.

bilderna oafslutadt, medan envåningsgången står som ett rudiment, måleriskt rikare men arkitektoniskt vanställd genom de många små gaffarna och den lösligt tillfogade trappan.

Hvem var mästare till denna loggiaplan? Måne ej stilen ger oss någon ledtråd? Hvilka af Vasatidens byggnadskonstnärer ha förkärlek för genomförda loggiasystem i flera våningar, för en kraftig rustikarkitektur? Svaret är just ej svårt att ge, man tänker genast på Güstrow och Uppsala. Och här kan stilbestämningen söka stöd i de arkivaliska akterna. Franciscus Pahr, Uppsala slotts arkitekt, förordnades i april 1573¹ till byggmästare på Stockholms slott. Äfven om han sedan ej förekommer nämnd — i af oss kända urkunder — i detta sammanhang och han hufvudsakligen upptagits af det stora slottsbygget i Uppsala, torde vi dock få antaga, att han gjort någon insats vid slottet i Stockholm. Att Willem Boy i slutet af 1576 blef arbetsledare där har i detta sammanhang föga att betyda.

Det ligger nära till hands att tillskrifva Franciscus Pahr ritningarna till loggiorna å Stockholms slott. Men han har ej fått upplefva dess fullbordande. Han dog i augusti 1580. Den 31 oktober samma år skrifver konungen till Willem Boy »om then gång som upsättes schall rundt om kring Stockholms borgårdh». ² Man frestas tänka sig kung Johan bevakande sin byggmästares konstnärliga testamente. Och allt framgent pådrifver han arbetet med gångarna, hvilket af Boy ej synes ifrigare främjadt. ³ Arbetet går endast småningom och sakta framåt, afstannar slutligen helt. Af den stora planen komma blott några stycken till stånd, hvilka omöjligen kunna bilda ett helt eller ens tillnärmelsevis ge det från förstone eftersträfvade intrycket. I stället komma främmande tillägg såsom fritrappan, hvilken väl i öfverensstämmelse med Hahrs antagande åsyftas i brefvet af den 4 mars 1586, ⁴ och prydnadsgaffarna öfver trumpetargången, som just passa i stycke med Boys arbeten, krönet på Tre kronor och Svartsjö rundtorn (troligen af Boy).

¹ Granlund 460.

² Granlund 42.

³ Granlund 57 d. 8. Septembris Anno 84.

⁴ Granlund 65.

I samband med vårt iakttagande af rustikpartien å Stockholms slott kunna vi lämpligen dröja något litet vid familjen Pahr's rustikarkitektur i det hela och fråga oss efter dess fränder. Hahr¹ påpekar befintligheten af rustik i Schlesiens renässans — dock ej i familjen Pahr's byggnader — och hänvisar bland annat genom en afbildning till Italien såsom ursprungslandet. Väl är detta på sitt vis riktigt, men är Italien verkligen den närmaste förebilden för rustikbehandlingen i Güstrow, Uppsala och Stockholm?

De norditalienska fasadernas i stort sedt hela och obrutna rustikmurar äro dock föga befryndade med den lifliga rustiken i Güstrow, hvilken i totalhållning och detaljbildning påtagligt öfverensstämmer med fransk 1500-talsarkitektur. Man jämföre blott några bilder i H. de Geymuller, *Les Du Cerceaus*, Paris 1887, fig. 43, 100, 133 o. s. v. Men ej blott rustikbehandlingen, äfven andra drag hänvisa på ett inflytande från Frankrike: den regelbundna planen med paviljonger eller torn i hörnen, de branta taken och höga skorstenarna. Hahr: »I de branta takfallen med de många skorstenarna ha de tyska konsthistorici velat se franska inflytelser, men en direkt förbindelse är ej alls nödvändig att antaga.»² Visserligen icke, därest likheten bara låge i takfall och skorstenar. Men om bland de tyska forskarne äfven afses Wilhelm Lübke, så bör det nämnas, att denne utmärkte kännare af sitt lands arkitektur³ ej blott talar om den franska arten i de nämnda detaljerna utan i formerna öfver hufvud. Ett bortseende från sammanhanget mellan Güstrow, Uppsala och den franska renässansen försvårar ett riktigt bedömande af den arkitektoniska smaken i Johan III:s Sverige och de faktorer, som inverkat på denna.⁴

Frankrike var ju den verkliga centralhärden för renässansen norr om alperna, och dess ledande konstnärer utöfvade ett afsevärdt inflytande långt utom det egna landets gränser, särskildt genom de

¹ I Arkitektfamiljen Pahr sid. 78.

² Arkitektfamiljen Pahr sid. 77.

³ S. 737 i *Geschichte der deutschen Renaissance*, Stuttgart 1872.

⁴ Sedan denna uppsats redan trycklagts, erhöj jag genom docenten Aug. Hahr kännedom om att professor Albrecht Haupt i en recension af Hahr's »Die Architektfamilje Pahr» i *Zeitschrift für Geschichte der Architektur* 1910 h. 3. samt i privatbref framhållit den franska karaktären i Pahrarnes konst och i Kalmarportalerna.

tal arkitekturpublikationerna. Vi böra därför ej förvåna oss öfver att finna spår efter en fransk påverkan äfven uppe i Norden — låt vara en medelbar.

Både Upmark och Hahr hänvisa till Serlio¹ eller någon hans efterbildare såsom ursprunget till portalerna å Kalmar slott. Den senare anser den italienska arkitekturbokens »portalförslag» »mer eller mindre öfverensstämmande med dem vi i verkligheten finna».² Nu ha dock alla Serlios portalförslag ett gafvelliknande krön, hvilket ju ej är fallet med Kalmarportalerna. De rikare af dessa ansluta till en helt annan art af förebilder än de moderna projekten, nämligen till de antika triumfbågarna med deras kopplade kolonner, höga attika och raka öfverkontur. Man har hittills ej uppmärksammat denna tendens att i Vasasönernas borg söka efterlikna den romerska kejsarmaktens ideala monument. Afbildningar af några triumfbågar lämnas visserligen af Serlio, men det visar sig, att Kalmarportalerna snarare äga en annan upprinnelse. Jacques Androuet Du Cerceau utgaf 1549 och 1560 ett gravyrverk öfver de romerska triumfbågarna, hvaraf blott enstaka profstycken varit mig genom afbildning bekanta vid utarbetandet af denna uppsats och hvars betydelse för oss återstår att undersöka. De franska arkitekterna visste emellertid att göra sina antikstudier direkt fruktbarande, och särskildt har triumfbågmotivet varit dem kärt. Ett prakt-exemplar på dess användning lämnar en portal från slottet Ecouen, enligt hvad man antar³ ett verk af Jean Bullant från tiden omkring 1564. Den är i tre våningar. Om vi täcka öfver nedersta våningen och det halfrunda krönet, återfinna vi ganska bra den sydöstra portalen å Kalmar slottsgård med den af kopplade kolonner infattade rundbågen och öfvervåningens arkitrafbärande manliga hermer. D. v. s. afvikelserna äro ju stora nog, och meningen är endast att påvisa en analogi, som ej lika lätt synes erbjuda sig i tysk eller nederländsk arkitektur, och hvilken kan antyda, hvar vi ha

¹ Med Serlio utan närmare uppgift afses väl den ursprungliga italienska upplagan.

² Arkitektfamiljen Pahr s. 108.

³ Se Geymüller, Die Baukunst der Renaissance in Frankreich, Handbuch der Architektur 6. Bd. I. H. s. 139.

att söka ursprunget till dessa vackra portaler. Hermer i liknande form och användning äro ganska allmänna i den franska konsten vid 1500-talets midt. Något som kunde tydas som franskt i Kalmarportalerna är också, ja kanske ej minst, deras rena och knappa formgifning. Då de, som förut visats, torde ha Jacob Richter till upphofsman, kan det ju vara skäl att erinra sig, att denne stamade från Freiburg, alltså från ett hörn af det tyska riket, som låg intill Frankrike. Huru ett grundligt komparativstudium af innerdekorationen i Kalmar, intarsiamönster, takornament o. s. v. skulle utfalla, därom vågar jag i brist på hvarje nöjaktigt material ännu ej hysa en aning. Nödvändigt är det i alla händelser. I parantes sagdt: de af Upmark och Hahr iakttagna exakta likheterna mellan Kalmardetaljer — t. ex. en spis, ett par dörromfattningar — och Serlio visa, att denne varit känd och anlitad, men icke att han varit den enda källan.

Med Kalmarportalerna har man utan vidare sammanställt portalerna i Vadstena. Man har därvid underlåtit en närmare jämförelse. Ej nog med att båda midtportalerna i Vadstena ofvan bjälklaget ha med det hela sammankomponerade vapentaflor, i hela intrycket och alla detaljerna ligger en lättare, mera ornamentalkaraktär. Svicklarna ha medaljonger, kolonnerna rosetter under kapitälerna, postamenten ramverk och ornament, delvis af nederländskväst-tysk prägel, anfangslisten är refflad. Samma summariska hopräkning har man tillåtit sig i fråga om Kalmar, Vadstena och Örebro rustikportaler. Det borde likväl vara lätt att se, huru Kalmarportalen med sitt doriska entablement och sitt organiska stensnitt med naturlig grof yta ansluter sig till Serlio och högrenässansen samt är samtidig med de andra portalerna vid samma slott, huru åter Vadstena- och Örebroportalerna, vetterligt från 1500-talets sista årtionden, med sina godtyckliga bjälklag, prydda med beslagsornering, diamantrustik och masker, med det uteslutande dekorativa stensnittet, med rustikytan sållad med S-formiga refflor i regelbundna rader, höra samman med nordeuropeisk arkitektur mot århundradets slut. Vadstena och Örebro kunna sedan skiljas till kvalité och skiftning.

Äfven den märkliga slottsbrunnen i Kalmar, utförd åren 1579—81 af mästern Roland Mackle, har granskats alltför flyktigt, då den uppfattats såsom stilistiskt kongruent med samma slotts portaler. Den kraftiga sockelutsmyckningen, de orefflade kolonnerna, metopfrisens diamantstenar, voluterna med sina masker, lanterninens båda konvexa friser, det kraftiga kynnet, de helt olika behandlade hermerna — alla dessa drag borde för ett vant öga röja samhörigheten med en mera barock och mustig stil. Så vidt jag kan fatta, intar slottsbrunnen inom den äldre Vasakonsten en alldeles ensam plats.

Söka vi att sammanfatta och draga summan ur det sagda, torde vi komma till följande.

Den äldre Vasatidens arkitektur väntar ännu sin definitiva vetenskapliga undersökning, som bör utgå från ett skärpt studium af förutsättningar och tidsförhållanden, af skriftliga källor och monumentalt material och rikta sig på en grundlig kunskap om formerna ock de kulturella faktorer och förbindelser, hvaraf dessa utgöra resultaten. Ett sådant forskningsarbete förutsätter bekväm tillgång till exakta afbildningar af samtliga monument. Ett och annat såsom Kalmarportarna¹ och Kalmarbrunnen,² detaljer från Vadstena,³ Torpa⁴ och Tynnelsö⁵ finnes väl, men det mesta föreligger ännu ej i nöjaktig afbildning. När alla former så att säga kodifierats, samlats till en corpus, blir det ojämförligt lättare att öfverblicka dem.

¹ Svensk Arkitektur 1910: I.

² Svensk Arkitektur 1909: II.

³ Tegningar af äldre nordisk arkitektur II: 3; Svenska Konstminnen VI.

⁴ Svenska Konstminnen VII.

⁵ Svenska Konstminnen III.

Smärre meddelanden.

En undergörande helgonbild i Nyköping.

Vårt land, som i trots af all senare tiders vandalism och intresselöshet likväl bevarat ett ganska stort antal monument af medeltidens konstnärliga verksamhet, har icke i motsvarande grad hållit vid lif den skatt af traditioner och legender, som med en till visshet gränsande sannolikhet kan antagas hafva utvecklats kring dessa. Äfven där förhållandena direkt synas antyda, att något visst ännu bevaradt föremål gifvit upphof till legendbildning — såsom fallet är i fråga om de i Sverige befintliga madonnorna af Chartres-typen¹—synes traditionen härom vara fullständigt utdöd. En redogörelse för ett ingripande af den officiella myndigheten vid ett fall af helgonkult under 1700-talets senare del torde i betraktande af dessa omständigheter icke sakna sitt intresse.

I augusti månad 1760 ingaf dåvarande sekreteraren i antikvitetsarkivet Carl Reinhold Berch, den bekante numismatikern, till kanslikollegiet en skrifvelse, hvori han afgaf sitt utlåtande öfver en af prosten i Nyköping Jakob Serenius till kollegiet gjord hemställan om tillstånd att från kvarnen i Nyköping till fattighuset darsammastädes öfverflytta en i trä snidad S:ta Anna-staty. Då enligt uppgift denna ursprungligen varit en fattighusets tillhörighet, ansåg Berch, att dess återflyttande »grundade sig på Kongelige Förordningar om gamla Minnesmärkens wårdande; hwilket ju i närvarande fall icke bättre kunde effterlefwas än om bilden flyttades till det rum hwarest han effter gammal sägn skal hafwa stått». Men utom denna omständighet fanns det äfven något annat, som talade till fördel för Serenius förslag: därigenom skulle nämligen »äfwen et annat ända-

¹ Jämför Carl R. af Ugglas i Strängnäsutställningens katalog, sid 25—26.

mål vinnas, i det man såmedelst utrotar en widskepelse, hwilken, som till befruktandes är, torde hafwa intagit mångas Sinnen, at bem:de oförmögne bild bringar qwarnen lycka». »Å andra sidan», fortsätter Berch, »får man et nytt och handgripeligt ämne at påminna S:æ Annæ Armhus-hion om den nåd, som oss igenom Evangelii lius wederfaren är, då wij lärt rätta wägen til en barmhärtig Gud och icke behöfwa wända oss til afsomnade helgon och deras bilder: såsom våra i mörkret wandrande förfäder det giorde.» Berch fann sig sålunda till alla delar böra biträda Serenius anhållan. Det enda, han hade att tillägga, var ett påpekande af, att bilden borde aftecknas och teckningen insändas till Antikvitetsarkivet för att förvaras bland dess södermanländska »monumenta».

I kanslikollegiet föredrogs denna skrifvelse den 11 augusti, hwarvid Berch själf var närvarande och ytterligare talade för sitt förslag, särskildt med hänsyn till nödvändigheten af att förekomma »den widskjeppeliga tancke, som til äfwentyrs sig hos gemena hopen insmygit, som skulle denna bild bringa qwarnen lycka, med mera». Kollegiet fann hans uppfattning välgrundad och beslöt omedelbart att genom skrifvelse till landshöfdingeämbetet i Nyköping föranstalta om, att bilden i fråga förflyttades i öfverensstämmelse med Serenius önskningsar. Äfven utförandet af förslaget om bildens aftecknande, som likaledes vunnit kollegiets bifall, anförtroddes åt de lokala myndigheternas försorg.¹

Emellertid visade det sig snart, att Serenius vid genomförandet af sina reformatoriska planer i Nyköping stött på ett motstånd, hvars öfvervinnande syntes vara förbundet med ej obetydliga svårigheter. Efter förloppet af något mer än tre månader anförde han (den 17 november) hos kanslikollegiet klagomål öfver att trots alla ansträngningar S:ta Annas bild allt fortfarande stod kvar på sin gamla plats i kvarnen. »Herr Cantzlie Rådet von Dalin» åtog sig nu att personligen hos landshöfdingen i Nyköping, baron Claës Gus-

¹ Undersökningar i Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens arkiv hafva emellertid gifvit vid handen, att någon dylik teckning ej därstädes står att finna. Om bilden öfver hufvud taget aftecknats är något som för öfrigt kan anses synnerligen osäkert.

taf Rålamb, för hvars söner Dalin i sin ungdom varit lärare och med hvilken han allt fortfarande stod i vänskaplig förbindelse, framföra kollegiets önskningsar, hvilket nu så mycket lättare lät sig göra som Rålamb var närvarande vid den i Stockholm samlade riksdagen. Dalin kunde också redan följande dag vid kollegiets sammanträde meddela, att Rålamb öfverlämnat saken åt Nyköpings magistrat, hvilken vore den myndighet, som saken närmast ålåge. I anledning häraf lät kollegiet genom en ny skrifvelse, riktad till Nyköpings borgmästare, ännu en gång betona nödvändigheten af »att ju förr dess häldre, till undflyende af det widskepliga missbruk, som med denna bild i anseende till mälden wid qwarnen sig yppat, låta om dess bortflyttande behörigen föranstalta».

Men Nyköpings magistrat såg saken från helt andra synpunkter. Af dess svarsskrifvelse kan man utan svårighet finna, att lokalopinionen förhöll sig synnerligen ovillig gent emot den tilltänkta förändringen, och tydligt är, att de »widskjeppeliga tanckar», öfver hvilka Serenius klagat och som man i kanslikollegiet såg med så oblida ögon, på ort och ställe betraktades med nedärfd vördnad och sympati. Det enda faktiska skäl, som anfördes mot förflyttningen, var för öfrigt, att bilden i fråga var »en uråldrig qwarnens tilhörighet» — en uppgift, som strider mot Berchs och Serenius ofvan anförda uttalanden. Kanslikollegiet lät sig emellertid ingalunda beveka af Nyköpingsmagistratens vältaliga argumentation utan »lemnade denna i sitt värde» och resolverade, att den omtvistade bilden för att icke längre gifva anledning till förargelse på sin hemort skulle skickas till Stockholm och förvaras i Antikvitetsarkivet.

Denna kollegiets obarmhärtiga resolution kom emellertid aldrig att gå i verkställighet. Ställda i valet mellan att helt och hållet mista sin kära S:ta Anna och att förflytta henne till stadens fattighus synas Nyköpingsborna hafva föredragit det senare alternativet, och på ett eller annat sätt — möjligen genom Rålambs förmedling — måste kollegiet hafva förmåtts att frångå sitt beslut om bildens transporterande till Stockholm. Den i detta ärende beslutade skrifvelsen till Kongl. Majestät blef nämligen aldrig utfärdad; däremot afgick den 13 januari 1761 ett nytt bref till Nyköping, där

vederbörande uppmanades att »ofördröjeligen besörja om värkställigheten af hwad Kgl. Collegium uti dess af den 11 augusti nästlidne år aflåtne skrifvelse så i anseende till Bildens förskaffande till Fatighuset som i anseende till dess afritande samt ritningens försändande till Antiquitets Archivum åstundat».

Denna skrifvelse utöfvade synbarligen åsyftad verkan, och härmed försvinner sålunda S:ta Anna ur protokollen. Om hennes förflyttande utöfvat någon menlig verkan vare sig på prosten Serenii popularitet i Nyköping eller »i anseende till malden wid qwarnen», därom hafva handlingarna intet att förmäla.

O. Wieselgren.

Julens härledning från södern.

Mot den af doktor Hammarstedt med anledning af lektor Brates artikel om julen i Ord och Bild framkastade tanken om härkomsten af ordet jul i Fataburens första häfte 1911 skulle jag vilja framställa några på som mig synes vägande skäl grundade invändningar. Redan i häfte 2 af tidskriften »Kristendomen och Vår Tid» för samma år har jag i en notis, som på grund däraf, att korrektur ej tillställts mig, vanställts af tryckfel och utelämnningar, anfört rent ljudhistoriska skäl mot möjligheten af en härledning af *hokkunott* ur *ἁγία φῶτα*, och det bindande i mina skäl, såvidt det naturligt utvecklade språket kommer i fråga, har lektor Brate haft vänligheten själf erkänna i ett bref till mig. På den tid, då goterna skulle ha lånat ordet (i 3:e årh. e. Kr.), var uttalet ej *hagia* utan *aja* som än i dag i nygrekiskan. Spiritus asper försvann som bekant tidigt; att öfvergången *gi > j* bör förutsättas redan för 3:e årh. e. Kr., har på min fråga en af de bästa kännarne af sen- och nygrekisk ljudhistoria, prof. Thumb, bekräftat.

Lika litet kan jag hålla den af doktor Hammarstedt upptagna sammanställningen af ordet jul med den kypriska månaden Iulios för möjlig. Den kypriska kalendern har som hyllning åt Augustus hämtat namnen på alla sina månader från kejsarens mytiska stamtafa eller ämbets titlar; den hör för öfrigt till den asianiska kalen-

dergruppen, hvars införande omkring 9 f. Kr. är känt genom flera inskrifter. Månaderna behöllo i regeln de gamla makedoniska namnen, men förvandlades från mån månader till fasta månader, och då året förr börjat med månaden Dios, som inföll omkring höstdagjämningen, fastlades nu nyåret, d. v. s. ämbetstillträdet, till den 25 september, på hvilken höstdagjämningen inföll i den dåvarande julianska kalendern (se Momsen, Athen. Mitth. 24 (1899) 275). Det är visserligen sant, att en skara goter på sina vikingafärder år 269 jämte andra kuster och öar äfven härjade Cypern, men det är alldeles otänkbart, att de vid detta strandhugg skulle ha tagit månadsnamnet Iulios med sig; för dylika lån behöfs dock en viss tid af »pénétration pacifique», och namnet förekommer ej eljes i någon grekisk kalender.

Det må ursäktas mig, om jag i likhet med doktor Hammarstedt slutar med att tillfoga några funderingar, hos mig från början framkallade af misstro till den härskande moderiktningen att söka ursprunget till all nordisk och germansk mytologi och folksed utifrån; våra hedniska förfäder ha dock ej stått lägre än australnegrer och andra primitiva folk, hvilka ha rikt utvecklade sägner och fester. Den höga grad af materiell kultur, hvarom vi ha arkelogiens vittnesbörd, måste ha sin motsvarighet på det andliga området. Denna misstro har stärkts af erfarenheter från andra områden, som visat, hur svårt festbruk ha att vandra och att festnamn, äfven om de öfvertagas, oftast till stor del täcka inhemska bruk och seder, som t. ex. Rosalia på Balkanhalvön är något helt annat än de romerska Rosalia. Med dessa allmänna reflexioner syftar jag på den, som det synes, af de flesta för god tagna härledningen af julen och julsederna ur den romerska nyårsfesten Strenæ eller Kalendæ. Vid en flyktig öfverblick af källorna visar det sig, att, såsom äfven Tille framhåller, djurmaskeraden är bekant endast genom norditalienska, franska och engelska homilier, pœnientialier och synodbeslut, af hvilka de äldsta tillhöra 5 årh. (det från Balkanhalvön anförda exemplet hör knappast hit; att Tyskland saknas, kan bero på att källorna här sätta in först senare), medan däremot, hvad Tille förtiger, i de hedniska skildringarna af Kalendæfesten, af hvilka somliga t. ex. Libanios mycket utförligt beskrifva festens förlopp in i detalj, hvarje omnäm-

nande af en sådan dock mycket i ögonfallande sed saknas. Slut-satsen synes mig bli den, att namnet Kalendæ öfverflyttats till ifråga-varande vinterliga festbruk, som voro inhemska i de nämnda trakterna; man kan blott tveka, om de till sitt ursprung äro keltiska eller germanska. Kejsar Markus Aurelius har låtit de första germanerna bosätta sig i riket, till och med i Italien, och det är bekant, att just de nämnda trakterna långt före folkvandringarna voro starkt inficerade af germanskt blod.

De s. k. folkvandringarna betyda som bekant ej början utan slutet på den århundraden varande germanska immigrationen. De konsekvenser, som framkomma vid betraktande af det historiska förloppet i dess stora sammanhang, synas mig bli andra och böra ge anledning till en revision af frågan om de germanska julsedernas härledning ur Kalendæbruken.

Bilfingers och Grotefends mycket förtjänstfulla undersökningar af germansk tidräkning synas mig ha gifvit anledning till ett ödesdigert missförstånd: man har förblandat årsafsnittens begynnelse-dagar med festdagarna. Studiet af hvilken festkalender som helst lär, att detta är två skilda saker, som ej behöfva ha med hvarandra att göra. Årets första dag som festdag är en romersk sed (ty från det babyloniska nyåret får man kanske tillsvidare bortse), som särskildt under kejsartiden utbildats, hvilket vi i detalj kunna följa. Vi ha ej den ringaste rätt att förutsätta denna moderna, resp. senromerska tankegång för germanernas urtillstånd.

Detta är mina funderingar, hvilka jag, som kommer till saken från andra sidan, ej utan en viss räddhåga finner bära stick i stäf mot vedertagna åskådningar hos många fackmän på det germanistiska och nordiska området. Jag hoppas att vid tillfälle kunna återkomma till dem, bättre rustad med källundersökningar.

Martin P:n Nilsson.

Några exempel från Ost-Afrika på öfvertro rörande djur.

I fjärde häftet af årgången för 1909 af denna tidskrift har N. E. Hammarstedt publicerat en intressant uppsats om den säregna och

betydelsefulla ställning, som vissa fågelarter intaga i folktron i åtskilliga länder. Särskildt framhålles, huru närvaron af röda eller gula fjädrar på fåglarnas hufvud gör dem till föremål för vissa föreställningar om deras förmenta makt eller betydelse i ett eller annat afseende.

Såsom ett litet bidrag till kännedomen om, att en dylik uppfattning äfven gör sig gällande i Afrika må följande rader måhända ej sakna intresse utan förtjäna att komma forskningen till godo.

Missionären K. G. Rodén, som länge verkat i Eritrea vid missionsstationen Gheleb har välvilligt för Riksmusei räkning insamlat en hel del däggdjur och fåglar. Bland de sistnämnda förekomma äfven flera arter med röda fjädrar på hjässan. Dessa äro dels hackspettar, Picidae, af arten *Dendromus nubicus*, dels »skäggfåglar», Capitonidae, af arterna *Lybius undatus* och *Barbatula minuta*. Alla dylika fåglar kallas enligt pastor Rodén »Isa» på Tigre-språket, och Mensa-folket har den föreställningen, att dessa fåglar båda lycka eller olycka, allt efter som de höras från vänstra eller högra sidan. I senare fallet är det ett dåligt förebud, så att t. ex. om en man af Mensa-folket är stadd på vandring till något ställe och hör en »Isa» från höger, vänder han genast om hem för att undvika den olycka, som han i annat fall skulle råka ut för. Hör han däremot en »Isa» skrika på sin vänstra sida är detta återigen ett tecken på, att en stor lycka väntar honom.

Äfven längre söderut i Ost-Afrika äro hackspettarna hållna för att vara lyckobringare. Jag har i ett fall personlig erfarenhet däraf. Min förste bössbärare, en präktig och pålitlig karl af Wakambastammen med namnet Kongoni, hörde tidigt en morgon i mars 1911, då vi gingo ut på jakt tillsammans vid Guaso Nyiri i Brit. Ost-Afrika, en hackspett skrika. Han lyfte då genast på mössan — men om detta var afsiktligt, vågar jag ej säga — och utbrast »leo pika njama», d. v. s. »i dag skola vi skjuta kött = villebråd». Af en lycklig händelse fogade det sig så, att jag just den dagen en kort stund efteråt fick skjuta ett lejon, och detta stärkte naturligtvis Kongoni i hans tro på hackspettarnes betydelse.¹

¹ En gång i början af min Afrikavistelse kom jag att tala med en engelsman och a ikansk storjägare om min fågelsamling och nämnde därvid, att jag redan fått

I samband härmed vill jag omnämna, att mina negerföljeslagare ansågo babianer för särdeles olycksbringande, och om jag sköt en babian, så skulle bössan bli förgjord, så att jag aldrig mera skulle kunna skjuta rätt med den. Nyssnämnde Kongoni försökte med all makt öfvertyga mig om, att jag ej borde skjuta någon babian och inpränta hos mig, att »niani baja sana» = babian dålig mycket. Sköt jag någon babian, så skulle jag ej få skjuta andra djur, som han för säkerhets skull uppräknade. Mina zoologiska intressen tilläto mig emellertid ej att följa dessa välmenta råd. Jag sköt en dag ett par babianer, men när jag sedan några timmar senare med samma stud-sare skulle skjuta en impallah-antilop, träffade jag ej bra utan fick kosta på den tre skott i rask följd, innan den föll. Kongoni plockade upp patronhylsorna, visade dem för mig och sade ungefär som följer: »Det och det djuret föll för en kula (uppräknade flera), så skjuter Bwana Makuba (mitt namn) babianer, och sedan behöfs det tre patroner för en impallah.» Nu hade jag väl fått bevis för att »niani baja sana», men han tillade samtidigt »fissi mzuri sana», d. v. s. »hyena mycket bra». Jag skulle alltså kunna motverka babianernas dåliga inflytande på bössan genom att skjuta en hyena, menade han.

Babianerna ansågos vara så »baja sana», att det var svårt att förmå negerbärare att föra hem dem till lägret för konservering, och det var löjligt att se, huru de försökte med afbrutna grenar som mellanlägg hindra, att babianen kom i beröring med deras kropp. Markattor hade de däremot ej alls denna afsky för.

Einar Lönnberg.

Gascognare — smålänningar och västgötar.

En svensk diplomat i södra Frankrike år 1659.

Sammanställningen här ofvan kan synas något egendomlig, men den göres verkligen — af allt att döma dock i lätt ironiserande och skämtsam ton — i nedan publicerade skrifvelse, hvilken

---

flera häckspettar. Min vän utbrast då: »I am glad, Professor, that you have got so many Woodpeckers, because that means good luck». Om denna uppfattning var förvärfvad i Afrika eller medförd från Europa kan jag ej säga.

är hämtad ur Palmskiöldska handskrift-samlingen i Uppsala, där den föreligger i original form i den eljest nästan uteslutande af afskrifter af åtskilliga märklige svenske mäns bref bestående volymen n:o 370.¹ Brefskrifvaren är den bekante svenske diplomaten *Johan Paulin Olivekrans*, kring hvars namn på senare tid ett nytt intresse börjat samla sig, då han med allt större sannolikhet utpekats som författare till den måhända betydelsefullaste och i hvarje fall den mest bekanta och omdebatterade af de anonyma skrifterna om Carl XI:s tid, *Anecdotes de Suède*.² Något namn på adressaten finnes ej angifvet, och man får om denne endast veta, att han varit sekreterare, d. v. s. antagligen intagit ungefär samma sociala ställning som Olivekrans själf; möjligen har han hunnit något längre i värdighet och inflytande, då Olivekrans också titulerar honom gynnare. — Ej heller finnes vid dateringen själfva årtalet nedskrifvet, men detta kan lätt fastställas genom uppgifter i själfva brevet. Olivekrans svärfader var legaten, sedermera riksrådet Matthias Biörenklou, och i dennes följe befann sig Olivekrans, då han från kejsarvaldagen i Frankfurt gick som legat till franska hofvet åren 1659 och 1660. Det var under den tidigare delen af denna legation färden ställdes till södra Frankrike, där hofvet då uppehöll sig med anledning af fredsunderhandlingarna med Spanien; brefvets datum hänför sig alltså till det förra af dessa år. Vid motsvarande tidpunkt 1660 befann sig legationen i Paris.³

Brevets djärfva etnografiska och etymologiska förklaringar kunde tänkas göra det till en värdig exponent för det tidevarf, som bland sina märkesmän räknade Georg Stiernhielm och Olaus Rudbeck, men det kan dock sättas ifråga, om dess författare gjort sig räkning på att i allo bli tagen med samma stränga allvar. Åtminstone af vissa uttryck förefaller det snarast, som han en väntans stund, innan han ännu har några diplomatiska meddelanden eller måhända några intresserande hofskildringar och interiörer att lämna, velat gripa till pennan för att med sinnrika hypoteser i tidens anda förnöja en

¹ Äfven af Axel Oxenstierna förekomma dock i samma volym ett par original-skrifvelser.

² Se Schauman i *Historisk tidskrift* 1902 och Palme i *Historiska studier*, tillägnade Harald Hjärne (1908).

³ Jfr dateringsorterna i Biörenklous bref till K. M:t 1659—1661, Riksarkivet, Gallica.

god vän. Det saknas ej bland hans samtida concept¹ alldeles prof på denna lättare genre af hans korrespondens, om ock inga direkta motstycken till den här meddelade skrifvelsen där återfunnits.

A. B. C—n.

WälEdle och Wälb:e H. Secreterare
högtährade H. Broder och Gynnare!

Wij haffwa nu reest så lenge kringh uthi Franckrijke, att wij omsider ähre komne dijt, som wij haffwa funnit igen wåhra landsmäns afföda; icke allenast här i Languedock, som Östgötherna haffwa satt sigh och ingen twifflar uppå; men och heela Guascognen ifrån Bordeaux alt hijt, hwilket folkslagh så likt ähr Smålenningarna uthi ahrt, seder, och sitt brejta språk så att man inthet annat kan dömma, än att Smålands regemente haar på samma tijd satt sigh på denna orten, som östgötherna haffwa bygd Languedock. Landet ähr äffwen så skogot och bergåt som Småland, och så lagdt moot Spanien som dett andra moot Danmark, att dee kunna bruka samma fördeelar till att rymma öffwer, närh dee haffwa giort någon gärningh. Folket ähr och därefter, uthi många stycken inthet synnerligen til troendes, sedan framfose, och tahla med en accent likt smålenningarna, att dett ähr under. Kanskee och att deras höffdingh som på samma tijd haffwer föhrt dem an, haffwer warit en aff Soop familien, att dee utaff quasten, som han haffwer fördt uthi fahnan, ähre först kallade quastoner och sedan guascogner aff fransoserne propter euphoniæ. Ett synes allenast feela, att här inthet ähre mycket getter uthi landet, men hwem kan undra, om dee uthi fält och krigstågh inthet haffwa kunnat fört mycket fruntimber med sigh. Men, Min H. broder, om denna invention inthet behagas, på dett dee ändå skola blij Swänska, så wilja wij göra dem till Westgöthar, och säga, att närh dee ginge in uthi Spanien, så haffwa dee lemnat här på gräntzen en brigade aff Waåsboer, effter som och detta folket på latin kallas Uascones. Och komma dee och något öffwerens med dem, däruthi att deras quinfolk ähre temmeligt reenlige, hwilket eliest i Frankrijke

¹ I Riksarkivet, Olivekrans samling. — De äro dock för denna tid ännu fåtaliga.

ähr sälsamt; så bruka och manfolcken att sielff koka, duka bordet, och göra andra små huussysslor. Så synes och att Bordeaux, som på latin kallas Burdegala, ähr aff dem omdöpt effter Borås, och littera d sedan utaff latinen infört. Dett ähr wist, att wij ingenstäds uthi Frankrijke haffwa sedt skäller och bjälror på boskapen, mehra än här i landet.

Detta ähr dett nya, som iagh denna gången kan entretenera Min H. broder med, effter wij uthi afftons seent hijt kommo, och än inthet haffwa kunnat lupit up något. Cardinalen¹ hade och i gåhr sitt intägh med stort prakt, idett alla aff hoffwet och Parlementet mötte honom, tillika med Kongen sielff och Drotningen een mijl från staden, så att han sedan reeste in uthi Drotningens wagn. Så krafftigt ähr dett fierde bodordet. Jagh slutar härmed för denna gången, och recommenderar migh uthi M. H. broders beständige goda benägenheet, altidh förbliffwandes

Wälb. H. Secret.

Min högtähr. H. Broders

Aff Tholouse den ¹³/₂₃ Novembr.

Min H. Swärfader hälsar M. H. broder med sin wälwillige tienst tillika med Min H. broders käresta och k. barn, dem min H. broder och täktes försäkra om min ödmiuke tienst.

ödmiuke trooskyldige
tienare

J. P. Oliwekrans

Litteratur.

M. P:n Nilsson, *Primitiv religion*. Stockholm 1911. 212 s. 8:o

Det är mycket möjligt, att författaren till denna bok anser sig stå öfver Fataburens omdöme, eftersom intet recensionsexem-

¹ Mazarin.

plar tillställts denna tidskrift. Emellertid tilltvingar sig en bok sådan som professor Nilssons genom sin betydelse och sina egenskaper i hvarje fall här ett omnämmande.

Vare det genast sagdt, att det är omöjligt att annat än med största tillfredsställelse och med tacksamhet mot författaren hälsa detta arbete, som omsider utfyller ett länge högst kännbart tomrum inom vår bokvärld. Och det är att lyckönska vår fåtaliga etnologiska litteratur till att det blifvit en person med professor Nilssons kompetens, som tagit sig för att utplåna denna brist. Med omfattande och grundlig kännedom om den nyare religionsforskningens resultat och åsikter och med inträngande syn på sitt ämne utreder författaren i denna lilla bok den jämförande religionsforskningens hufvudfrågor på ett på det hela taget synnerligen klart och på samma gång själfständigt sätt. Någon lärobok i vanlig mening är dock arbetet näppeligen — därtill är det för litet metodiskt — och en sådan är det väl ej heller egentligen ämnadt att vara. Någon gång stannar man tvekande inför författarens uttalanden, tills man först flera sidor längre fram påträffar nyckeln till hans tankegång. För öfrigt kräver boken i hvarje fall att noga läsas i följd, och man får ej släppa någon rad ur minnet. Eljest ger den lätt anledning till missförstånd. Anträffar man t. ex. vid ett flyktigt bläddrande ett sådant yttrande som s. 55 om det »animistiska» föreställningssättet, att det »fattar allt, som växer och skjuter skott, som genomträngdt af en kraft, en lifskraft, som också kan vara kännande och viljande», och betraktar detta i samband med vegetationsriterna fällda yttrande såsom en författarens definition af »animismen» i sin helhet, blir man naturligtvis icke nöjd. Den egentliga definitionen anträffas emellersid s. 22 och är fullt adekvat. Ett par andra exempel må andragas. I afdelningen om ögonblicksgudar, s. 69 ff., finner man, efter åtskillig motsägelselust mot författarens uttalanden, först s. 74 hans verkliga och fullt tillfredsställande ståndpunkt i frågan. Om djur-dyrkan säger författaren s. 47, att den har sin naturliga uppkomst ur totemismen. Innan man faller någon dom öfver detta uttalande, bör man emellertid också läsa s. 49, där tydligen författarens egentliga mening kommer till synes. Behandlingen af totemism och exo-

gami ger synnerligen lätt den föreställningen, att endast totemistisk exogami förekommer, i fall man icke nog observerar en rad på s. 41.

Med detta har jag såsom lätt inses, icke velat göra någon som helst anmärkning mot författarens sakliga framställning, men väl mot hans någon gång allt för stora ordknapphet och summariska behandlingsmetod. Ty äfven en sådan kan otydliggöra. Ett något större antal sidohänvisningar skulle mången gång hafva varit ett enkelt motmedel. Ännu mindre har jag riktat någon kritik mot författarens logik. Långt därifrån! Med beundransvärd träffsäkerhet affattar författaren i regel sina slutsatser och definitioner i några få rader. Synnerligen erkännansvärd är ock hans frigjordhet från en del särskildt inom den tyska religionsvetenskapliga litteraturen ännu förhärskande doktriner. Jag ser i dessa båda egenskaper bokens främsta värde för fackmän.

Påtagligen finner emellertid, äfven vid noggrann och varsam genomläsning, en eller annan, allt efter sin ståndpunkt, i en bok som denna åtskilligt att anmärka, och stundom frågar sig nog läsaren, om det verkligen varit den rätta nyckeln som för det respektiva problemets lösning användts. Möjligen har också ej alltid detta varit händelsen, men det torde i hvarje fall hafva varit den bästa för närvarande tillgängliga. För öfrigt är boken för bra och käckt skriven för att icke ha fel. Hvad mig beträffar delar jag i så öfvervägande grad författarens hela åskådning och ställning till de behandlade frågorna, att det är mig ytterst svårt att framleta några som helst invändningar mot det sakliga innehållet, och om jag nu dock framställer några, är det mycket att befara, att det i själfva verket mera blir en stridighet om ord — eller fastmer om brist på ord — än om sak, som i dem kommer till uttryck.

Huruvida den s. 4 gifna bestämningen af religionsforskningens objekt, att detta är »det irrationella reliktet i människornas föreställningsvärld och därur härflytande handlingar», är fullt korrekt, må filosoferna afgöra. Utesluter manne denna definition afgjordt en del rent estetiska åskådningar och verksamheter? — Att djur-totemet ovillkorligen skall vara det ensamt ursprungliga och egentliga totemslaget (s. 38), är väl icke någon nödig konsekvens däraf att

detta slags totem äro de nu vanligaste? — Den omedelbara sammansättningen (s. 73) af den »elaka stolen», som barnet slagit sig mot — en den primitivaste »animistiska» (zoistiska) åskådning — med en »ögonblicksgud» förefaller åtminstone mig obetänkt (jfr ock s. 21). Jag bör kanske emellertid erkänna, att jag endast indirekt känner Useners åsikter. Schonings (s. 116) anförda teori om nordbornas likätande dödsrikesdämoner torde efter Brates inlägg i denna fråga och för öfrigt äfven af andra skäl icke böra betraktas såsom önskränkt tvärsäker. — I en bok som denna torde slutligen »polynesiernas» (s. 9) lämpligare utbytas mot melanesiernas.

Detta allt är, såsom ses, på det hela taget tämligen subjektiva motmeningar från min sida. Ett gravare påpekande må emellertid till sist göras. Detta gäller frånvaron af en litteraturförteckning i den svenska upplagan, ehuru en sådan i företalet angifves ingå i den tyska. Det är ej alldeles utan att man i detta uteslutande på sätt och vis kan misstänka en viss ringaktning mot dem, som föredraga att läsa professor Nilssons bok på svenska, något som ju dock kan hafva sina bevekelsegrunder. Härtill bör läggas, att en dylik litteraturförteckning — icke i egenskap af källskrifftlista utan såsom en förteckning öfver de betydelsefullaste arbetena på området — varit vida mer behöflig för en svensk än en tysk läsekrets. Särskildt värdefull skulle en sådan kortfattad litteraturöfversikt hafva blifvit, om den inramats i en, om än aldrig så kortfattad, historik. Ett register hade också ingalunda skadat. Boken är godt värd ett sådant.

För att icke afsluta anmälan af ett arbete af den kvalitet som professor Nilssons med ett klander kan jag till sist icke afhålla mig från att uttala mitt särskilda bifall till författarens ställning i den omstridda frågan om magins förhållande till religionen (jfr s. 3—4, 15, 119, 142). För min del skulle jag vilja gifva författarens sats: »på primitivt stadium hållas icke magi och religion åtskilda» en ej obetydligt större utsträckning och tillägga, att denna sammanblandning mer eller mindre vidlåder äfven de högre religionerna, ja till och med kristendomen.

N. E. H.

Chr. Axel Jensen, *Danmarks Snedkere og Billedsnidere i Tiden 1536—1660*. Kultur- og kunsthistoriske Studier udgivne ved Östifternes historisk-topografiske Selskab. Köpenhamn 1911.

Chr. Axel Jensen har med detta verk fullbordat en af sin ungdoms älsklingsidéer. Uppvuxen i ett hem, dit intresset för Danmarks gamla kultur sammanfört många intressanta prof på danska och skånska träsnidares arbeten från senrenässansen, riktades hans håg tidigt på studiet af detta konsthandtverks historia. Under sina otaliga resor på de danska öarna och i Jylland har han med åren vunnit en allt mer omfattande kunskap om de redan kända mästarnes produktion och stiftat nya bekantskaper.

Samtidigt sattes Jensen i tillfälle att under långvariga studieresor i de gamla kulturländerna förskaffa sig en ingående kännedom om deras kulturutveckling. Målet för dessa studier har visserligen ej närmast varit att skaffa en kronologisk stomme eller utreda detaljer för de danska träsnidarnas historia, utan andra. Men dessa resor ha likväl gifvit synpunkter och vyer äfven för behandlingen af denna fråga. Man läse blott rubrikerna på hans hufvudafdelningar: »Gotik och ungrenässans», »Högrenässans», »Senrenässans och »Broskbarock» samt »Nya stilformer», och man kan ana, ur hvilken synvinkel författaren betraktar den inhemska träsnidarkulturens utveckling. I denna ram har han så infogat den rikedom af fakta, hvaraf han är i besittning.

Men en kulturforskare samlar i våra tider ej blott som fordom uppgifter i anteckningsboken. På det viset skulle han ej kunna fixera detaljerna så som han önskar. Han måste också veta att sköta sin kamera så väl, att han ur sina bilder verkligen får fram, hvad han önskar föremålen skola förtälja. När såsom i denna publikation så verkligen skett, när därtill äfven vår tids högt uppdrifna konst vid bild-reproduktionen kunnat rikligt tagas i anspråk, har resultatet blifvit ur såväl innehållets som bokproduktions synpunkter ett framstående. På denna plats kan ej någon af de många nyheter, som rymmas på denna boks blad, särskildt framhållas. Jag vill endast betona, huru viktig den är för studiet af den samtida svenska kulturhistorien, ej minst af odlingen i de land-

skap, som under förra hälften af 1600-talet ännu hörde till den danska kronan och därför rönt så starkt inflytande såväl i fråga om smak som stil och handverksskicklighet från hufvudstaden Köpenhamn och dess grannskap. Jämför man den motivkrets, därifrån fablerna för framställningen äro tagna, så har denna ett internationellt renässans-kynne, men huru starkt har ej i stället det danska inflytandet varit i uppbyggnaden af t. ex. altaruppsatser eller predikstolar, i ornamentsval och i teknik. Sedan man genom Jensens bok fått den kronologiska stommen och den stilhistoriska ryggraden, må landskapsforskningen sedan komplettera detaljerna i bilden. —a—i.

Erland Nordenskiöld, *Indianer och hvita i nordöstra Bolivia*. Stockholm 1911, 288 s. 8:o med 153 illustrationer.

I sin nästföregående bok »Indianlif i El gran Chaco», anmäld i *Fataburen* 1911 s. 126, skildrade frih. Nordenskiöld sin vistelse och sina iakttagelser hos indianstammarna i södra Bolivia inemot gränsen till Argentina; i här angifna bok sysselsätter han sig åter med indianstammar i nordöstra delen af Bolivia. Och samma forskarintresse och iakttagelseförmåga, samma sympati för de af den europeiska civilisationen obesmittade s. k. »vildarna» följer honom på bägge hållen. Men i denna senare bok har sympatin mycket ofta antagit formen af medömkan — medömkan med »naturfolk», som vår beprisade kultur förslafvat, fördärfvat eller utplånat från jorden.

Lyckligast finner förf. de stammar vara, som förstått att hålla de hvita och de halfhvita på afstånd och som ständigt lefva på spänd fot med dessa. Visserligen är äfven dessas öde besegladt, men de dö dock ofördärfvade och med heder. Det är ock från dessa stammar — från yuracareindianerna och framför allt från de ännu ursprungligare chacoboindianerna — som förf. hämtat sina etnografiskt intressantaste och stilistiskt färgrikaste skildringar, och det är hos dem i urskogarna han bäst trivits. Han har ock haft någon liten kontakt med ett ännu ursprungligare folk, siriono, den djupa urskogens invånare, ett folk som ännu af okunnighet föraktar metallredskap. Med detta folk lyckades emellertid ej ens den hvite forskaren komma i någon närmare förbindelse.

Men förf. har äfven gjort bekantskap med andra kulturer, som undgått de hvitas fördärf. Han har påträffat dessa hos grifternas invånare, och med ledning af dessa fynd har han påvisat en ända från Florida ned i Bolivia utbredd kulturströmning, hvilken skiljer sig från den peruanska inkaskulturen. »Detta är det viktigaste resultatet af mina forskningar i Sydamerika», säger förf.

När N—s förra bok utkom, anmärktes från något håll mot dess titel, att den kunde föranleda en föreställning om en äfventyrsbok för ungdom, något som den ingalunda är. Hvad skall man då säga om denna senare boks benämning »Indianer och hvita»? Men huru själfgifven denna titel än är, är dock äfven denna bok långt ifrån någon »rolighetslektyr». Nej, det är det dystraste allvar i denna skildring af industrialismens och penningtörstens framfart där borta i Sydamerikas urskogsområden lika väl som på många andra håll fjärran och när på vår jord — framför allt dock fjärran vid civilisationens utkanter. Ty där kan masken mest oblygt läggas å sido. Hela N—s bok genomandas af förtrytelse och afsky för allt det fördärf, all den förstörelse, som under kulturens banér pågår gentemot natur, individer och hela folk, ja folkslag. Ett vackert undantag finner han i jesuiternas och franciskanernas missionsverksamhet, men äfven den blir i all sin välmening omsider fördärfbringande: den förtager själfkänslan. Och i hvarje fall går den ursprungliga konstfärdigheten och slöjdskickligheten under för att lämna rum för industrialismens uttryckslösa fabriksvaror och godtköpskram. Författarens reflektioner äro mången gång särdeles träffande och skarpslipade. Hvilken bitande ironi ligger det t. ex. icke i hvad han säger om guarayüindianerna, att de alldeles sakna den civilisationens driffjäder som ligger i missnöjet och redan af det skälet äro dömda att gå under. »Indianerna tycka att de ha det bra, de hvita vilja alltid ha det bättre.»

Boken är lika ypperligt illustrerad som författarens föregående arbete.

N. E. H.

REDOGÖRELSE

FÖR

NORDISKA MUSEETS UTVECKLING OCH FÖRVALTNING

ÅR 1910

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1912

[110125]

Styrelse. Nordiska Museets nämnd utgjordes den 31 december 1910 af följande personer:

<i>Ordförande</i>	förste intendenten professor IS. GUST. CLASON, 1899.
<i>Andre ordförande</i>	rektor fil. dr OLOF ÖRTENBLAD, 1905.
<i>Skattmästare</i>	öfverdirektör VIKTOR ALMQUIST, 1897.
<i>Styresman</i>	fil. doktor BERNHARD SALIN, 1905.
<i>Öfriga ledamöter</i>	civilingeniör CLAES G. NORSTRÖM, 1900. öfverintendenten fil. dr JOHN BÖTTIGER, 1901. justitierådet LOUIS AMÉEN, 1909.

Nämnden hade under året 9 sammanträden.

Tjänstemän. STYRESMANNEN åtnjöt på grund af under resa i Spanien iråkad sjukdom tjänstledighet från den 1 oktober 1910 intill den 15 januari påföljande år. Under denna tid voro af nämnden förordnade att upprätthålla styresmannens befattning: vid museet intendenten P. G. WISTRAND och vid Skansen intendenten A. BEHM.

Intendenten UPMARK åtnjöt 2 månaders tjänstledighet för studieresa i utlandet (se nedan).

Afsked beviljades den 16 febr. 1910 från och med april månads utgång amanuensen fröken ELSA BROMAN, som sedan år 1900 varit anställd vid Nordiska Museet med tjänstgöring på Skansen och därunder på ett energiskt och förtjänstfullt sätt skött sina åligganden. I ledigheten efter fröken Broman antogs med proftjänstgöring till årets slut fröken LALLA KUGELBERG.

Intendenterna E. HAMMARSTEDT och G. UPMARK hafva under tid, då föreståndaren för Lifrustkammaren åtnjutit semester, varit förordnade att upprätthålla föreståndarens befattning.

Tjänstgörande den 31 dec. 1910 voro:

Styresman

SALIN, BERNHARD, fil. dr, 1903.

Intendenter

WISTRAND, PER GUSTAF, 1875. UPMARK, GUSTAF, fil. lic., 1902.

HAMMARSTEDT, EDVARD, fil. dr, 1890. NILSSON, AXEL, fil. kand., 1902.

BEHM, ALARIK, 1897.

Amanuenser

LJUNGBERG, AGNES, 1880.	VON SCHWERIN, ELSA, 1898.
LEWIN, VISEN, 1885.	CEDERBLOM, GERDA, 1900.
WALLIN, HILDA, 1885.	WEISSNER, ELSA, f. QUENNERSTEDT, 1902.
LEWIN, ANNA, 1886.	AMBROSIANI, SUNE, fil. dr, 1903.
STRÖM, SELMA, 1886.	STRIDSBERG, LAURA, 1904.
HAGBERG, LOUISE, 1891.	CEDERSTRÖM, RUDOLF, 1906.
AF PETERSENS, LOTTEN, f. HAGBERG, 1891.	KEYLAND, NILS, fil. kand., 1906.
PLANTHABER, ELLEN, 1893.	RUDBECK, ANNA, 1909.
MÖLLER, IDA, 1898.	KUGELBERG, LALLA, 1910.
BOIVIE, HEDVIG, 1898.	

Tecknare

VON WALTERSTORFF, EMELIE, 1903.

Fotograf

HULTGREN, AUGUST, 1906.

Föreståndarinna för serveringarna

BAYOUD, CLEMENCE, 1905.

Ekonomiskt biträde

ENGWALL, HARALD, 1907.

Undersöknings- och studieresor. Intendenten Upmark företog under tiden 1 april—1 juni på egen bekostnad en studieresa till Holland, Belgien och Frankrike, hvarvid han hufvudsakligen ägnade sig åt studium af de kulturhistoriska och konstindustriella museerna i ett stort antal städer inom de nämnda länderna; på utresan besöktes äfven några större museer i Danmark och Tyskland. — Under juli månad besök å den kyrkliga utställningen i Strängnäs. Under augusti månad med privat understöd en studieresa till ett flertal slott och herrgårdar i Skåne, Östergötland och Södermanland. — Dessutom under några dagar i oktober en resa till Värmland och några kortare resor för museets räkning i Stockholmstrakten.

Intendenten Nilsson gjorde under februari undersökningar och uppmätningar af gamla hus i kvarteret Lejonet i Malmö samt bevakade den 22—24 sept. museets intresse vid den i Kristianstad hållna Kallenbergska auktionen.

Amanuensen Gerda Cederblom företog under maj månad en resa till Medevi för möbelstudier, och föreligger resultatet af resan i en samling fotografier jämte anteckningar. Fröken Ellen Raphael åtföljde på egen bekostnad fröken Cederblom på resan till Medevi.

Amanuensen Ambrosiani företog i januari undersöknings- och samlingsfärder i Södertörn; i början af juni en resa till Rackeby och Hjarpås socknar i Västergötland samt vidare en resa till Läby kyrka i Uppland och en till Strängnäsutställningen. Dessutom gjorde han under sin semester undersökningar och insamlingar på Gottland.

Amanuensen Keyland fortsatte under resor i juli och november undersökningarna och fotograferingen af allmogebyggnader och hvarjehanda ute- och innegöromål i Värmland.

Af utom museet stående personer företogs i museets intresse och på museets bekostnad resor af arkitekten A. Roland för byggnadsstudier till Malmö och till Rackeby och Hjärpås socknar i Västergötland.

Publikationer. År 1910 hafva från museet utgifvits följande arbeten: Fataburen 1910, åtföljd af redogörelserna för Nordiska Museets och för Lifrustkammarens och därmed förenade samlingars utveckling under år 1909; Källskrifter till lapparnas mytologi af E. Reuterskiöld (Bidrag till vår odlings häfder 10) XLIV, 120 s. 8:o; ny upplaga af Skansens zoologiska vägvisare, 16:e till 20:e tusendet, 103 sid. 8:o; Skansens programblad 30 april—1 oktober; Katalog öfver utställningen af konstsmide, af Axel Nilsson, 41 sid. 8:o; Katalog öfver utställningen af kyrkligt silfver från Strängnäs stift, af G. Upmark, 37 sid. 8:o; Program vid Skansens vårfest; Program vid riksspelmansstämman på Skansen den 6—8 augusti.

Nämnas bör äfven publikationen Peasant art in Sweden, Lapland and Iceland, som visserligen utgifvits af den engelska tidskriften The Studio, men som till största delen hvad angår såväl text som illustrationer (600 bilder från Nordiska Museet) redigerats genom museet.

Af **tjänstemännen** från trycket år 1910 utgifna arbeten:

Intendenten Wisstrand: Indelning af dygnet samt tidvisare hos vår svenska allmoge, i Fataburen; har sammanfört och delvis bearbetat materialet till texten för Peasant art in Sweden, Studio 1910.

Intendenten Hammarstedt: litteraturanmälningar i Fataburen, artiklar i Nordisk Familjebok.

Intendenten Behm: biologiska notiser i in- och utländska facktidsskrifter.

Intendenten Upmark: Om rokokomöbler och deras datering, i Fataburen; Utställningen af kyrksilfver i Nordiska Museet, i Fataburen; Katalog öfver utställningen af kyrkligt silfver från Strängnäs stift juli—sept. 1910; Glast keramik och stenindustri samt Guldsmedskonst, båda i den officiella berättelsen öfver 1909 års konstindustriutställning i Stockholm; Upsala domkyrkas silfverkammare, i Svenska Slöjdföreningens tidskrift; Näsby, Steninge, Kaflås, Öster-Malma, Koberg, Rydboholm, Sjöo, i Svenska slott och herresäten; anmälan i Konst- och konstnärer; uppsatser i Nordisk Familjebok; redigerat och utgifvit Samfundet S:t Eriks årsbok 1910.

Intendenten Nilsson: Katalog öfver utställningen af konstsmide juli—sept. 1910.

Amanuensen Louise Hagberg: Julljus och julbrasa i Pressens Aktiebolags jultidning.

Amanuensen Gerda Cederblom: Något om Sveriges äldsta glastillverkning samt litteraturanmälan i Fataburen.

Amanuensen Ambrosiani: Zur Typologie der älteren Kacheln. Akad. Abh., 144 sid. 8:o. Plankor med målning från Lunderhage, Gottland, i Fataburen; recension af Rhamm: Ethnographische Beiträge zur germanisch-slavischen Altertumskunde m. fl. recensioner, referat och notiser i Fataburen.

Amanuensen Keyland: Lappska fångst- och fiskredskap i Fataburen; uppsatser i Skansens programblad.

Institutionens allmänna utveckling. Under år 1910 har institutionens utveckling lugnt fortskridit, ehuru under ekonomiska svårigheter. Besöksantalet vid museet å Lejonslätten visar en sjunkning i jämförelse med föregående år; däremot steg besökssiffran för Skansen i afsevärd grad, särskildt på grund af det stora antal kongresser och möten som detta år höllos i hufvudstaden.

Enligt nämndens beslut afyttrades större delen af den tyska skråsamlingen, hvilken samling sedan 1882 bildats genom direkta inköp från Tyskland så godt som uteslutande genom antikvitetshandlare. Emellertid hade behållits en samling af några hundra föremål dels som komparativt material för studiet af den svenska skråsamlingen, dels sådana föremål som afdelningsföreståndarne af en eller annan anledning ansett vara belysande för museets öfriga samlingar. Försäljningen ägde rum i Köln 1910.

På grund af ekonomiska svårigheter, som uppstått i följd af de dryga installationsomkostnaderna m. m., beslöt nämnden att till Kungl. Maj:t ingå med en underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t af 1911 års riksdag ville äska ett anslag stort 80,000 kronor att ställas till nämndens förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

Å den ena donatorstafan i museets hall inristades enligt nämndens beslut af den 17 november 1910 fru ANNA WALLENBERGS namn till tacksam erinran af det varma och kraftiga intresse hon vid olika tillfällen på mångahanda sätt visat Nordiska Museet och dess sträfvanden.

Årsdag. Den 30 november — Artur Hazelius födelsedag — högtidlig hölls af nämndens ledamöter och museets tjänstemän med sammankomst i museets föreläsningssal. En utställning af de märkligare förvärf, som under året gjorts till museisamlingarna, var anordnad. På grund af styresmannens sjukdom föredrogs redogörelsen för Nordiska Museets utveckling under det gångna året af intendenterna P. G. Wistrand och A. Behm, den förstnämnde redogjorde för museets, den sistnämnde för Skansens utveckling.

Tillfälliga utställningar. Den 6:e af Nordiska Museets tillfälliga utställningar omfattande konstsmide hufvudsakligen ur museets egna rika, magasinerade förråd och i någon mån äfven ur Lifruskammarens samlingar ägde rum under juli—september. Omkring 500 föremål belysande konstsmidet såväl hemma som i angränsande länder hade af anordnaren intendenten Axel Nilsson sammanförts dels i museets tillfälliga utställningssal, dels å ett af de längs hallen gående kolongallerierna. Katalog, utarbetad af anordnaren, trycktes.

Under tiden 15 juli—1 oktober var i museets föreläsningssal anordnad en utställning af kyrkliga silfverkärl tillhörande församlingar i Strängnäs stift. Utställningen, som var afsedd att komplettera den samma sommar i Strängnäs pågående utställningen af kyrklig konst, bestod af 295 föremål. Anordnare af denna den 7:e af museets tillfälliga utställningar och författare till den utgifna katalogen var intendenten G. Upmark.

Den nyss omtalade Strängnäsutställningens bestyrelse lät under våren i Nordiska Museet utställa en samling fotografier m. m. från förarbetena till denna utställning för att därmed hänleda uppmärksamheten på densamma.

Omnämnas bör äfven att i Lifruskammaren varit anordnad en minnesutställning med anledning af tvåhundraårsdagen af slaget vid Helsingborg den 28 febr. 1710. Närmare härom i redogörelsen för Lifruskammaren sid. 50.

Samlingarna hafva under år 1910 ökats med 1,210 nummer.

Svenska allmogeafdelningen. Af märkligare förvärf till denna afdelning må nämnas:

Från Skåne: dräkter, dräktdelar och smycken, som tillhört den gamla folkliga dräktutstyrelsen i Torna, Herrestads och Skytts m. fl. härad. Särskildt må nämnas ett par kvinnoskor af 1820-talets snitt, från Torna härad, emedan skodon till de gamla skånska folkdräkterna numera äro ytterst svåråtkomliga i original och fullgodt skick. Vidare kunna anföras: en bröstlapp af svart sammet med silfverbroderi i hög relief, hvilken erinrar om 1600-talets konstslöjd och har tillhört en tornakvinnas feststass, ett »striglakors», gjutet och förgylt silfverarbete med en präktig pansarkedja och för öfrigt utstyrel af filigran och röda glasprismor, från Herrestads härad, samt från Skytts härad ett par karaktäristiska silfverspännen i hjärtform, prydda med bland annat små pålödda filigranrosetter.

Från Småland har museet fått ett af sina intressantaste förvärf under året, nämligen en snidad kista af ek och fur, fig. 1, sannolikt från en tidig period af medeltiden. Kistan är å alla sidor prydd med rankor, klöfverblad m. m. i romansk stil, utförda i konturteckning, samt försedd med konstlösa järnbeslag, som delvis täcka sniderierna. Så vidt nu är känt har denna kisttyp före-

kommit rätt vanligt i Dalarna och Norrland, men ej förut blifvit tillvaratagen i södra Sverige, hvarföre det ju är möjligt, att kistan förrirat sig från nordligare delar af vårt land till Småland. Anmärkningsvärdt är, att alla museets till denna typ hörande kistor hafva hopnitade, ej laxade, knutar samt sniderierna delvis täckta af järnbeslag. Locket är nog yngre än själfva kistan.

Från Öland: en runkalender, fig. 2, af sex buxbomsskifvor, med veckodagsrunor, gyllentalet $\mathfrak{D}$, $\mathfrak{H}$, $\mathfrak{P}$, vid 1, 3, 5 januari och tecken för helgdagar samt med bläck skrifna månads- och helgonnamn. Å kalenderns utsidor stå inristade bland annat hakkorsmotiv och triskelebilder, fig. 3, 4, träd, namn och

Fig. 1. Kista

från Småland. H. 0,325 m., l. 0,685 m. N. M. 115,144.

namninitialer samt å sista skifvans insida ägarmärket: »Jon Håkanson af Öland Källda sokn.», skrifvet med bläck. Kalendern är den första i sitt slag, som museet lyckats förvärfva från det egentliga Sverige. Dessutom har museet från Öland fått åtskilliga dräktplagg, bland hvilka en kvinnomössa med platt nackparti och i öfrigt egendomlig form erinrar om transtrandskvinnornas i Dalarna »hörnhättor» och synes numera vara en stor sällsynthet hvad ölandsdräkten angår.

Från Västergötland: en samling flätade spetsar af väfrensor, »flätter», afsedda till prydnad af sparrar och hyllor i en gammal ryggåstuga; ett brokigt och konstväft täcke, som på grund af sin mönstergifning kallades »gubbatäcke» och som anses vara karaktäristiskt för rackebykvinnornas hemslöjd; spir-liknande rockhufvuden i genombrutet och med plattsneiderier prydt arbete; en brudsärk med årtal 1855 samt strödda dräktplagg, allt från Rackeby

socken i landskapets norra del. Vidare kunna anföras ett kafvelbräde med årtalet 1786 och vacker karfsnittsornering, från Vadsbo härad, en »torrbänk» eller långbänk och en förlåtsäng med gafvelskåp och ovanligt smakfull målning. Både bänk och skåp förskrifva sig från Marks härad och hafva tillhört

Fig. 2. Runkalender

från Källa sn, Öland. L. 0,164 m., br. 0,069 m. N. M. 114,890.

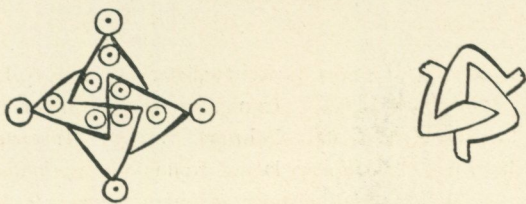

Fig. 3, 4. Hakkors och triskelebild
från runkalendern fig. 2.

möbleringen i ett par gamla ryggåstugor, den ena i Hyssna, den andra i Sättila socken.

Från Dalsland: ridbyxor af brunt vadmal med skinnskoning å benens insidor. Plaggets största märklighet såsom allmogeplagg ligger däri, att byxbenen äro öppna i utsömmen från foten till lifvet och hopknäppas där med

en rad små knappar. Typen synes hafva varit rätt allmän i de svenska böndernas utstyrsel under 1820—40-talen och är ett lån från kavalleriuniformerna under 1800-talets första decennier.

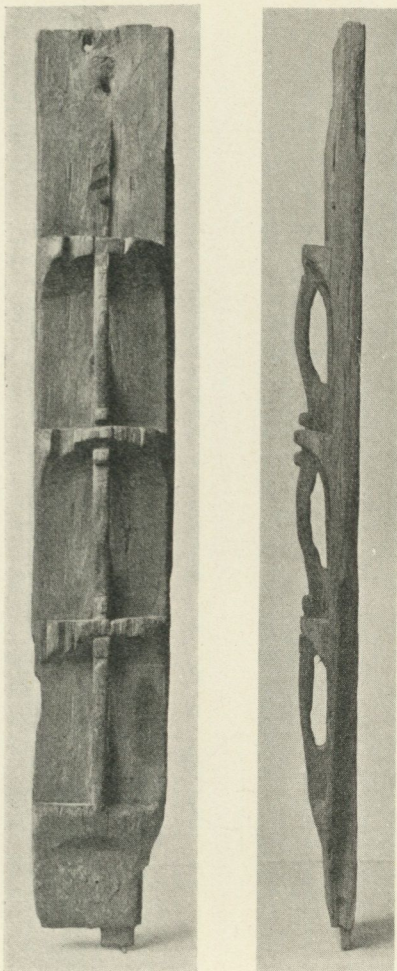

Fig. 5, 6. »Loaklev»
från Östergötland. H. 2,38 m.
N. M. 115,496.

Från Östergötland: »loaklev», fig. 5, 6, d. v. s. ett slags trätrappor (eller stegar), å hvilka man klättrade upp från tröskklogen dels till sädesladorna, »laden», då dessa voro fyllda med årets gröda, dels till »slinderna», såsom skullen öfver ladugården och logen kallas. Dessa »loaklev» härstamma från Svinhults socken i Ydre härad, men typen synes varit allmän äfven inom närgränsande härad i Småland. I sitt slag äro de emellertid de första, som införlifvats med Nordiska Museets samlingar. Från Mareks by inom Asby socken i nyssnämnda härad har inkommit ett skrin, klädt med läder och försedt med järnbeslag i rätt tidig 1500-talsstil. Med skrinet, som tillhört ett af byns hemman och användts till förvaring af dess åtkomsthandlingar, följde en samling fastebref m. m., däribland flera af pergament, från tiden 1602—1864. Vid närmare undersökning visade sig skrinet å insidan klädt med fragment af gamla vadstenahandskrifter, däribland fyra blad af en kodex från förra hälften af 1400-talet, innehållande S:ta Birgittas uppenbarelser på latin och svenska.

Till den södermanländska samlingen har museet bland annat lyckats erhålla en garnhärfvel med sniderier i utpräglad kejsarstil, intressant emedan allmogen jämförelsevis sällan har använt denna konststil vid smyckandet af sina husgeråd, en väfspannare med sniderier

och inskriften AD: ÖR: FÖD DEN: 27: JANUARI: 1776, samt ett mindre ekskrin, prydt med karfsnitt i växlande mönster.

Från Uppland: två rikt snidade mangelbräden, det ena från Riala, det andra från Vendels socken. Af dessa är vendelbrädet, fig. 7, dateradt 1644 och särskildt anmärkningsvärdt på grund af sin form, erinrande om ett klappträ. Typen är förut företrädd i museets samlingar af ett par exemplar från Dalarna, ett från Härjedalen och ett par från Jämtland. Måhända representerar han en mycket tidig utvecklingsform för mangelbrädet, en form som tyder på att våra förfäder liksom en del andra europeiska folk än i dag ursprungligen bultat de textilier, som de önskade få släta. För öfrigt må antecknas en träask, prydd med för Roslagens sniderier betecknande bladrankor och slingor, som erinna om den romanska ornamentiken i vårt land; ett karaktäristiskt klockställ med rik och genombruten ornering, från Bro socken, ett piphufvud af trä, framställande en fantastisk djurbild, och ett »lusbräde» från Väddö med målning, årtalet 1856 och följande text: »detta lusbrede får mann slagta löss (på) hvilken som helst men blott på andra sidan». Något liknande fanns förut icke i museets samlingar, trots det att lusbrädet på sin tid lär varit en rätt vanlig »möbel» i de uppländska bondstugorna. Från Finland och Norge uppgifves, att dylika bräden förekommit i vissa trakter äfven där. På öarna i Kvarken kallas ett sådant bräde för »börstfjälén».

Från Värmland: ljusstake af smidt järn, en mindre vanlig typ.

Från Dalarna: kjortelsäck med vackra applikationsbroderier och i typologiskt hänseende synnerligen intressanta mönster — väskan tillhör gagnedsdräkten och är enligt uppgift sydd på 1820-talet; ett par silkesbroderade tummevantar af fällberedt lammskinn med rödfärgad köttside. Vantarna, som på grund af sin ludna insida kallas »löenhandskar», tillhöra flodakvinnornas vinterdräkt för kyrkbesök. Från Boda har skänkts ett »knitkläde», fig. 8, en nu mera aflagd hufvudbonad för den gifta kvinnans sorgdräkt, och ett par kvinnoskor med öfver vristerna nedvikna och broderade tungor, »krusiga plösar», samt höga spetsiga klackar under hålfoten. Från Mora har museet förvärfvat ett pälsband eller skärp, med hvilket mannen höll pälsen tillsamman. Skärpet är 5,17 meter långt och konstväfdt i rödt och grönt, med en för Mora sockens bandväfnadsslöjd karaktäristisk mönstergifning.

Fig. 7. Mangelbräde från Vendels sn, Örbyhus hd, Uppland. L. 0,765 m., br. 0,157 m. N. M. 115,558.

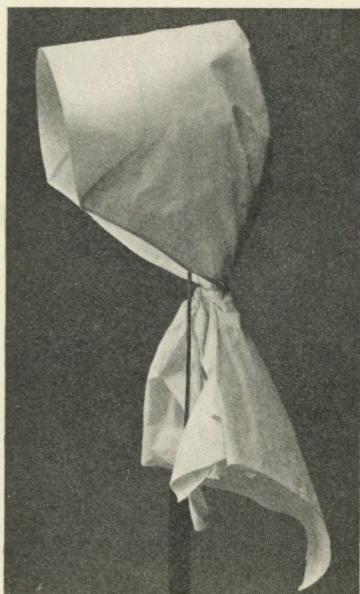

Fig. 8. »Knitkläde»
från Boda sn, Dalarna.
N. M. 114,906.

Till sin hälsinglandssamling har museet fått flera par skor af ludet sälskinn, »löenskor», med hårsidan vänd utåt och tillhörande så väl den manliga som den kvinnliga utstyrseln; ett nålhus, »nåltupp», af mässing, afsedt att bäras hängande i ett band eller dylikt; ett kruttyg bestående af tre horn, järnkrats och väska, fästade vid ett läderbälte, samt ett snidadt dörrhandtag af karaktäristisk form med årtalet 1702.

Från Västerbotten slutligen har bland annat inköpts en kretsrund spånask med kupigt lock och vacker målning. Typen är ovanlig i Sverige. P. G. W.

Den *lappska samlingen* har ökats med 28 nummer, bland hvilka böra nämnas en samling kniftyper från olika lappmarker och en samling af olika bandprof från Jukkasjärvi, Torne lappmark. Vidare må framhållas en prydlig tobakspung med ålderdomliga silfversmycken från Sorsele socken, Lycksele lappmark, och två dablospel. N. E. H.

Zigenarne, hvilka sedan början af 1500-talet uppträdt inom vårt land, torde förut icke varit representerade i museet genom något särskildt föremål. Under året inköptes en höfdingsstaf från zigenare, hvilka för tillfället hade sitt läger invid Stockholm. Den höfding, hvilken sist burit stafven såsom världighetstecken, uppgafs ock hafva varit född i Johannes församling i denna stad. N. E. H.

Den *norska afdelningen* har, såsom var att vänta, vunnit endast obetydlig tillökning bestående i några kniftyper och en kaffekross, den sistnämnda det enda norska exemplaret af sitt slag i museet. N. E. H.

Den *finska samlingen* har erhållit en värdefull förökning genom inköp af några väfnader, bland hvilka särskildt fyra ryor från Tavastland utmärka sig genom sin prydlighet. Dessutom inköptes några kniftyper från Österbotten. N. E. H.

Den *estniska samlingen* ökades genom gåfvan af en kvinnodräkt från Rågö samt några till mansdräkten hörande persedlar från samma ö.

Från Runö förvärfvades utrustning, dräkt och fångstredskap för säljägare, jfr jakt- och fiskeriafdelningarna, samt dräktpersedlar för såväl man som kvinna och hvarjehanda arbetsredskap, tillsammans 61 nummer. N. E. H.

Afdelningen för de högre stånden. Bland årets förvärf till denna afdelning finnes intet enda föremål från 1500-talet. Från 1600-talets förra del, den yngre Vasatiden, härstammar i sin ursprungliga form en i senare tid till kötthacka omgjord bardisan af järn, prydd med svenska riksvapnet; en jämförelse med den enda i Lifruskammaren befintliga bardisan, som tillhört Gustaf II Adolfs drabanter, visar att det nu förvärfvade fragmentet tillhört denna kårs beväpning.

Från det karolinska tidehvarvet förskrifver sig en präktig dryckeskanna, fig. 9, af silfver med lock i rikt drifvet arbete, som enligt stämplarna är förfärdigad i Stockholm år 1702 af en medlem af guldsmedsfamiljen Richter, Carl eller Christopher Richter. Den i hög relief utförda lockplattan framställer en figurscen i antikiserande dräkter. — Något äldre, men från samma tidehvarf är ett ätbestick, knif och gaffel i läderslida, med skaft af i figurer skulpterad bärnsten (det ena skadadt). — Ett godt prof på det starka inflytandet

Fig. 9. Dryckeskanna af silfver.
Stockholm 1702. H. 0,162 m. N. M. 115,380.

under denna period från den engelska möbelkonsten, som gjorde sig gällande här i landet, utgör en högryggad stol med rottingflätning i sits och rygg och en dekoration som afser att imitera lackering. Ett damporträtt från senare delen af 1600-talet är af intresse som kostymbild.

Af engelsk tillverkning är efter all sannolikhet ett kabinettskåp, fig. 10, faneradt i valnöt, med spegeldörrar, snedklaff och byråliknande underdel. Det är ett »writing cabinet» af en typ som förekom i England redan omkring år 1700. I Sverige synas dylika möbler hafva varit rätt vanliga under förra delen af

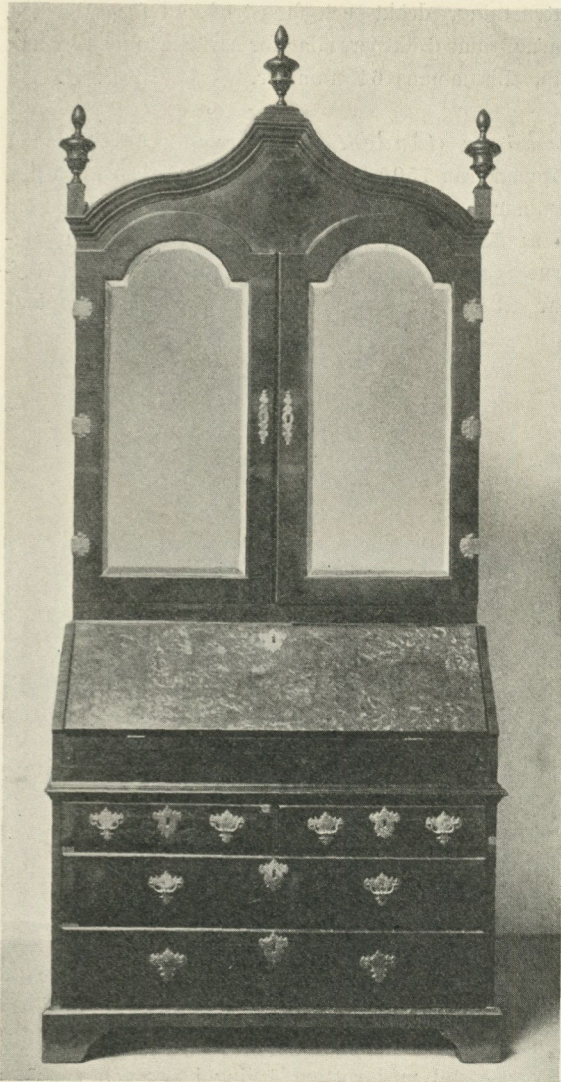

Fig. 10. Kabinettskåp.

1700-talets början. H. 2,325 m., br. 1,02 m. N. M. 114,901.

1700-talet. Ett fajansfat, fig. 11, i blått och vitt med ätten Didrons vapen och en rik bordyr, är tillverkad vid Rörstrand på 1730—40-talen.

Till rokokoperioden hör, ett par enkla borgerliga möbler, ett hörnskåp med målad ornering och en stol af allmän svensk typ, ursprungligen målad i gult. Bland smärre föremål från denna tid kunna nämnas några Rörstrandsfajanser: ett par ljusstakar i rik rokoko med målad ornering, utmärkt väl bibehållna och daterade 1767, en tallrik med monogram C. L. B. under adlig krona m. m. Från Marieberg härstammar bland annat en skål med dubbelsidig snås af en typ som äfven brukar förekomma i silver. En bål af kinesiskt porslin med dekoration i europeisk rokokostil är ett vackert prof på dessa under 1700-talet här talrikt förekommande tillverkningar.

Något talrikare äro förvärfven från gustavianska tidehvarvet, 1770—1810. Från det numera rifna och af en modern nybyggnad ersatta gamla förnäma huset Nybrogatan nr 13 hafva erhållits delar af en fast rumsinredning, alkovöfverstycke, paneler,

foder m. m. samt ett synnerligen karaktäristiskt dörröfverstycke af gips i sengustaviansk stil.

Samlingen af stolar, som alltjämt är i behof af komplettering, har i afseende på detta tidevarf ökats med ett par värdefulla pjäser; den ena en liten taburett af björk, fig. 12, med karaktäristiska gustavianska ben förenade med kryss, signerad med Stockholms stoltmakareämbetes pappersstämpel samt mästartmärket C. F. Flodin 1776. En dylik daterad sak ger ju alltid en utgångspunkt för datering af samtida, likartade möbler

och har icke minst därför sitt stora värde. Den andra stolen, fig. 13, härstammar från en senare del af den gustavianska perioden, då dess karaktäristiska stilformer började uppblandas med element tillhörande empiriens formförråd. Den är likaledes försedd med stoltmakarstämpeln samt signerad med initialierna E. Ö. M., sannolikt betecknande stoltmakaren Erik Öhrmark, som var verksam i Stockholm redan på 1770-talet och torde hafva dött i början af 1800-talet.

Äfven från detta tidevarf hafva förvärfvats ett antal keramiska föremål af ovanligare intresse. Å Bukowski-auktion inköptes ur frih. H. Rehbinders stora samlingar bland annat

Fig. 11. Fat af fajans.

Med friherrliga ätten Didrons vapen. Rörstrand 1730—40-talet. Diam. 0,365 m. N. M. 115,748.

Fig. 12. Taburett.

Stockholm 1776. H. 0,47 m. N. M. 114,643.

tvänne små blomkrukor af flintporcelain med dekorering i relief i rokokoform, af hvilka den ena är signerad MB. Sten och sålunda härstammar från Mariebergfabriken under dess siste direktörs tid, den andra är tillverkad vid Rörstrand, båda säkerligen ungefär samtidigt i slutet af 1770-talet. En synnerligen ovanlig sak är en tallrik af flintporcelain med blommor målade i färger, utförd vid Marieberg under Henrik Stens tid. Från Marieberg härstammar

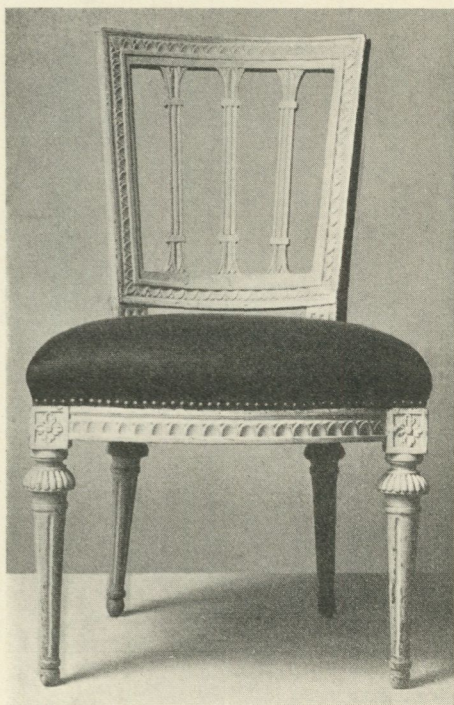

Fig. 13. Stol.

Stockholm omkr. 1800. Sign. E. Ö. M.

H. 0,885 m. N. M. 115,673.

slutligen äfven ett par af de små kräm kopparna af porcelain, som utgjorde en af fabriken specialiteter; de af museet nu förvärfvade exemplaren äro helhvita och tyvärr de enda i sitt slag i samlingen.

Ett vackert svenskt arbete är ett under året förvärfvadt guldur, signeradt af Stockholmsurmakaren Lindquist. Det utgör tillika en erinran om en af de främsta representanterna för vår »ancien régime»; å boettens baksida är nämligen graverad följande inskrift: »Detta ur har fordom tillhört Hans Excellens Riks Rådet m. m. Grefve Axel v. Fersen. Skänktes af Högvälborna Fru Grefvinnan Lovisa von Fersen född Piper till kamreraren H. H. Krutmeijer Den 17 April 1820.»

Från tiden omkring år 1800 härstammar ett ståtligt golfur med orgelspelverk, som enligt uppgift utgjort en fadder gåfva från kaptenen Adolf Fredrik Nordenadler,

d. 1804, till hans brorson Johan Theodor Nordenadler, f. 1798, d. 1866. Fodret, af trä, är rikt dekoreradt i empirestil med skulpterade ornament i förgyllning mot blå botten; till orgelspelverket höra 15 st. rullar och bland de stycken, som instrumentet kunnat utföra, finnas kompositioner af Gluck (ouverture till Iphigenia i Auliden), Haydn (andante con variatione), abbé Vogler (ouverture till operan Gustaf Adolf), psalmer m. m. Liksom ett tidigare i museet befintligt dylikt ur är äfven detta utfördt af Petter Strand,

»musikalisk instrument- och spelurmakare» i Stockholm, som vann burskap 1793 och torde hafva dött under 1820-talet.

Från empiren förskrifver sig också en större spegel i foder af trä i hvitt och guld samt ett stort antal smärre föremål af olika slag, ett par ljusstakar af engelsk pläter, en blomsterurna af gulmålad plåt, en bricka med

Fig. 14. Detalj af täcke
i applikationsbroderi med Bondes och Sparres vapen.
Dat. 1631, L. 2,22 m., br. 2.08 m. N. M. 115,514.

en målning framställande en parad på Ladugårdsgärdet under Karl XIV Johans tid, en smörask af porfyr, en snusdosa af silfver från år 1813 m. m.

Perioden 1830—1850 representeras inom årets förvärf bland annat af ett par ljusstakar af silfver tillverkade år 1831 af guldsmeden Gustaf Möltenborg i Stockholm; af en tobaksburk af järn daterad 1847 och gjuten vid Eds bruk, samt af ett par oljemålningar med motiv från Lannaskede brunn målade på 1840-talet af generalen greve Axel Otto Mörner.

Bland möbler från 1800-talets senare del märkas: en rikt utstyrd dubbelsäng af mahogny med baldakin och gardiner, ett skrin och ett hängskåp

i svart trä från 1881 m. m. En liten kaffekanna af silfver, gjord 1855, har tillhört Emelie Flygare-Carlén. Af rysk tillverkning är en praktfull pendyl, utförd af silfver och rödaktig marmor, som utgjort en hedersgåfva skänkt af statsrådet Emanuel Nobel till ingenjör Axel Lambert till minne af 30-årig verksamhet i »Nafta-produktionsbolaget Bröderna Nobel».

Upk.

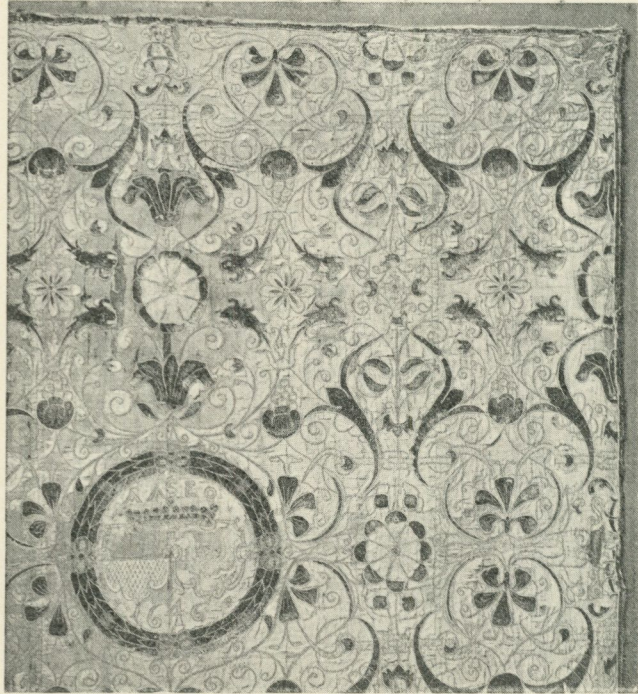

Fig. 15. Detalj af täcke
i applikationsbroderi med Natt och Dags och Oxenstjernas vapen.
Dat. 1646. L. 1,85 m., br. 1,57 m. N. M. 115,762

De till denna afdelning hörande ojämförligt vackraste och dyrbaraste textila föremål, som inkommit under året, äro tvänne täcken från 1600-talet. Det ena, dateradt 1631, är af gult siden med applikationsbroderi i röd och blå sammet samt prydt med ätterna Bondes och Sparres vapen, fig. 14. Efter all sannolikhet har det tillhört guvernören, friherre Carl Philipsson Bonde, 1581—1652, och hans maka Beata Sparre, 1584—1655. Bården är af senare datum. Det andra täcket, fig. 15, är äfvenledes af gult siden men med applikationsbroderi i svart och bär riksrådet och riksmarsken Åke Ax-

elsson Natt och Dag's, 1594—1655, och hans maka, friherrinnan Elsa Oxenstjernas initalier och vapen samt årtalet 1646. En liten förtjusande väska, fig. 16, af silfvertyg med inväfd ornering af blommor, kronor, stjärnor m. m. samt bärande en tysk inskription och årtalet 1716 har tydligen, att döma af den öfver låset sittande kronan, tillhört någon kunglig person. Dessutom må nämnas ett kuddöfverdrag af ljusblått siden med schattérsömsbroderi från 1700-talets förra del, tvänne sidentäcken, det ena af rödt siden med hvitt silkesbroderi, det andra ett brudtäckte af hvitt siden från 1800-talets början samt ett tambursömsbroderi i kulört silke på hvit linnong, hvilket hört till en brudklädning från 1833.

A. L.

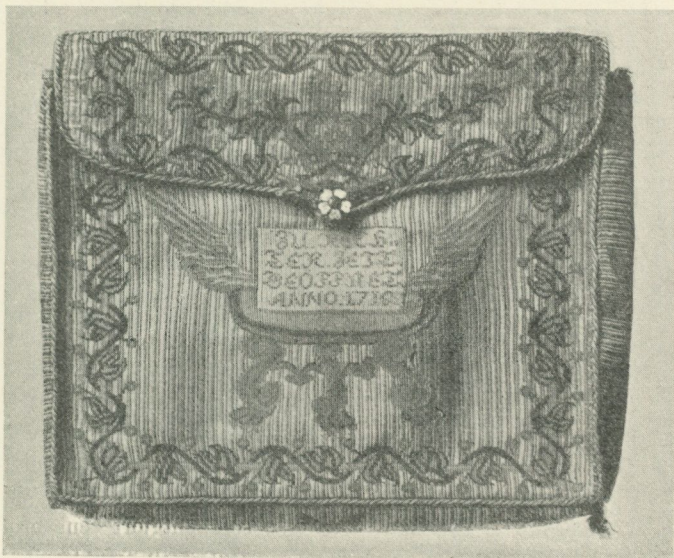

Fig. 16. Väska af silfvertyg.

Från 1716. H. 0,10 m., br. 0,13 m. N. M. 115,711.

Samlingen af duktyger har under året fullständigats på ett förträffligt sätt. Gruppen damastdukar af holländskt ursprung med bibliska motiv har kompletterats med en särdeles intressant duk med framställningar ur skapelshistorien. Det gamla välkända Vadstena-väfveriet, verksamt från år 1751 till 1830-talets slut, har ytterligare blifvit representeradt genom tvänne dukar och en servett. Den ena duken är af bomulldamast i rödt och hvitt med framställning af S:t Göran och draken. I öfrigt märkas bland svensk tillverkning en damastservett med Karl XIV Johans krönta namnchiffer samt

två utmärkta drällservetter, hvaraf den ena enligt traditionen tillhört Carl von Linné, den andra Linnés dotter. Sistnämnda servetter äro som gåfva öfverlämnade till museet af en af Linnés ättlingar i rätt nedstigande led.

G. C—m.

Fig. 17. Damhandske
från 1600-talet. N. M. 114,893.

Bland de äldsta till dräkt-afdelningen inkomna föremål är en damhandske från 1600-talets senare hälft, fig. 17. Den är af grått sämskskinn med å violett siden i guld och silke broderad och med knypplade guldspetsar prydd krage. Från 1700-talet märkes särskildt en ungmorsklädning af hvitt siden. Koftan är kantad med ett grönt sidenband och tydligen har äfven kjolen haft ett dylikt i kanten, fastän det nu saknas. Dräkten har 1783 burits af fru Maria Catharina Röhl, f. Brandelius, från hvilken äfven härstamma en salongsmuff af skärt siden med band- och sniljbroderi och ett stort hvitt sidenförkläde med uthuggna spetsliknande bårder, båda från 1700-talets senare del. En större aflång schal, som utgjort en bröllopsgåfva 1825 till fru Lovisa Eleonora Röhl, f. Elgström, är prof på en ovanligt vacker s. k. äkta schal. Den är röd till färgen med breda inväfda bårder på kortsidorna.

Såsom prof på sidenfabrikationen under 1830-talet har museet erhållit en vid Almgrenska fabriken i Stockholm väfd svart och grön sidenschal. Från 1843 äro en brudgumsväst och en spännhalsduk af hvitt siden, hvilka burits af handlanden Eric Thunberg. Från 1840-talet förskrifva sig tvänne par ridstöflar, det ena paret med tillhörande träblock, men båda utmärkande sig för ett ovanligt välgjordt skomakeriarbete. En damklädning af brunt siden med svart spets- och pärlbesättning är från 1857. Vidare må nämnas åtskilliga par damskodon från 1800-talet.

Samlingen af civila uniformer har ökat med tvänne justitierådsuniformer, den större och den mindre, samt tvänne öfverjägmästareuniformer, den ena för parad, den andra för tjänsteutöfning. A. L.

Skråafdelningen. Till denna afdelning hafva under året inkommit ett par sigillstamplar, tillhörande kammakareämbetet i Stockholm år 1686 och bagareämbetet i Västervik 1763; vidare några silfverskyltar till välkomnor från 1600—1700-talen, en bågare af tenn från 1731, ett mästarebref utfärdadt af krukmakarämbetet i Ystad år 1789 m. m. Upk.

Afdelningen för arbetets historia. Från Godegårds bruksbolag erbjöds museet en fullständig gammal stångjärnssmedja för att uppsättas på Skansen. Så önskligt det än skulle varit att å Skansen på ett värdigt sätt få den gamla svenska järnindustrien representerad nödgades museet dock, på grund af det alltför stora utrymme en sådan smedja med tillhörande vattenverk skulle erfordra, afstå ifrån den erbjudna gåfvan i sin helhet. Själfva stångjärnshammaren med därtill hörande redskap införlifvades dock med museets samlingar.

Bland märkligare förvärf till denna afdelning må dessutom nämnas diverse grufmätninginstrument m. m. från slutet af 1700-talet, delvis märkta »Werm-lands Bergmästare Contoir» och tillverkade af I. G. Hasselström i Stockholm; vidare en lokaltelefonapparat, enligt uppgift den första i Stockholm begagnade telefon. Ax. N.

Afdelningen för samfundsväsen och samhällsordning. Bland till denna afdelning mer eller mindre hänförbara föremål böra nämnas den storartade Odelbergska samlingen af vågar och viktsatser samt den till 259 st. uppgående samlingen föreningstecken. Från annat håll erhöles ock ett antal vågar och vikter från 1600- och 1700-talen. N. E. H.

Eldens ekonomiska användning. De äldsta under året förvärfvade kaklen äro från 1700-talet, bland dessa äro några från århundradets senare del märkliga, emedan mönstren äro utförda på samma sätt, som ofta möter på fajanser från fabriken å Marieberg, nämligen i svart mot hvit botten. Förut har museet ägt endast få kakel med mönster i detta utförande. På några andra, med de nyssnämnda samtida kakel är glasyren ovanligt blänkan- de och orneringen i violett. Som det är sällsynt att möta 1700-tals kakel med denna glasyrton, har det därför legat till hands att tro, att de varit under 1800-talet gjorda imitationer efter rokoko- eller gustavianska kakel. När man emellertid nu påträffar så pass många under förhållanden, som ange,

att de väl äro åtminstone hundra år gamla, får man söka en annan förklaring till skillnaden i glasyr. En sådan kan vara, att de äro tillverkade vid olika fabriker. I så fall skulle kakel med blank glasyr vara tillverkade vid Marieberg, öfriga vid Rörstrand.

En gustaviansk plan kakelugn i vitt med mönster i rödbrunt har öfverlämnats till museet från Götgatan 50.

Modell af en rund kakelugn, troligen från ett dockskåp, af grönglaserad fajans är den första representanten för dylika af denna form, som jag känner.

Arbetet med museets största och lärorikaste ugnsmodell, en eldstad med angränsande delar af byggnaden, efter original i Raflunda, Albo härad, Skåne, afslutades under året. Därmed är den serie fullständig, för hvilken museet kunnat bereda plats i rum 101. Det har fortfarande varit konstnären David Ljungdahl, som med samma intresse, samma konstnärliga smak och samma tekniska fyndighet utfört denna liksom föregående ugnsmodeller.

Ätskilliga smärre belyningsföremål och antändningsredskap ha inkommit. Bland dessa är att observera en loglykta från Småland. —a—i

Afdelningen för fortskaffningsmedel har under året mycket afsevärdt förkofrats och ställer redan sedan länge museets utrymmesförmåga starkt på prof. Bland huldor äro främst att nämna en praktkaross från början af 1700-talet och en täcksläde sannolikt från medlet af samma århundrade, erhållna från Trolle-Ljungby herresäte i Skåne, fig. 18. Märklig är ock en arbetsvagn, s. k. hovevagn, fig. 19, från Rackedy socken, Kållands härad, Västergötland. Vidare märkas en åkkärra och en täcksläde från förra århundradet. Ett mycket märkligt förvärf är ock en till ej mindre än tio nummer uppgående typserie af svenska velocipeder alltifrån 1860-talet till 1890-talet, hvilken samling ökades genom en, från annat håll skänkt, damvelociped från 1898.

Bland enklare, mer folkliga fortskaffningsredskap böra främst framhållas sex par olika skidtyper från Västerbotten och Jämtland. Egendomliga äro ett par s. k. rännskor d. v. s. snöskridskor med pikkäpp från Rättviks socken, Dalarna.

N. E. H.

Jakt- och fiskeriafdelningarna erhöilo många värdefulla bidrag, den förra, bland annat, ett vargnät från Skedevi socken, Östergötland, kruttyg och fågelsnaror från Ofvanåker, Hälsingland, räffälla och gräflingsfälla från Grenna landsförsamling, Småland, en bågspännare och pilbågstock från Pajala m. m. Sältnätindustrien och fångsten med sältnät på Harön blef genom förvärfvandet af verktyg och noggrannt detaljerade redogörelser fullständigt

Fig. 18. Kaross.
Början af 1700-talet. Från Trolle-Ljungby, Skåne. N. M. 115,465.

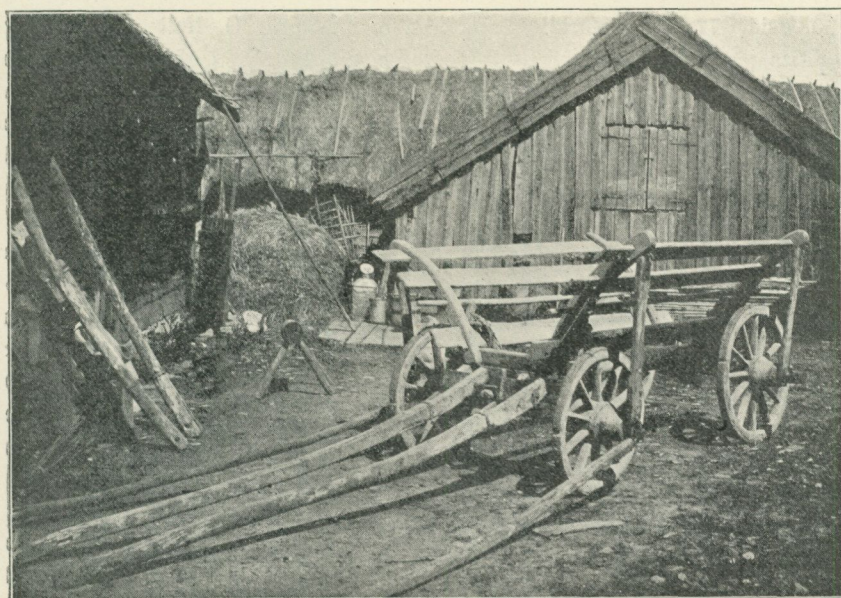

Fig. 19. »Hovevagn»
från Rackeby sn, Källands hd, Västergötland. N. M. 115,352.

belyst. Från Runö, den gamla svenska kolonien vid Estland, förvärfvades en afsevärd samling (mestadels) ljusa dräktpersedlar, som användts som skyddande förklädnad vid säljakt på isen, såsom tröja, väst, päls, byxor, strumpor, skor, vantar, handskar och halsduk, flera i dubletter, vidare sälbössa, isstake och kälke, som användts under säljaktsfärder på isen.

Fem olika mjärdformer, ägnade att belysa ett af våra mest intressanta fiskredskaps utveckling, tillfördes fiskeafdelningen, däraf tre från Skedevi, Östergötland, en från Åmots kapell, Gästrikland, och en från Höreda, Småland. Från Njutånger, Hälsingland, erhöles ett skottnät och från Skedevi en år 1828 bunden not.

N. K—d.

Afdelningen för svensk forntro har ökats med tvänne takkronor, den ena, af vass, från Rackeby socken, Kållands härad, Västergötland, och den andra, af halm, från Ofvanåkers socken, Hälsingland. En julkaka af det slag, som förvarades i sädeslären till sådden eller tills boskapen släpptes i vall, har förvärfvats från Östertälje socken, Öknebo härad, Södermanland. En julbock af halm har erhållits från Tierp socken, Örbyhus härad, Uppland, och en dylik från Ekshärads socken, Elfdals härad, Värmland. Från sistnämnda socken i Värmland har ock erhållits en s. k. löktnök, sista kärve (se Fataburen 1908 sid. 77 ff.). Märklig är ock en af amanuens G. Hallström från byn Solotiza på östra kusten af Hvita hafvet hemförd träfågel af samma typ som inom vårt land anträffas alltifrån Skåne till in i Norrland och för öfrigt utanför vårt land påvisats ända bort i Egypten, ja måhända ända till Malajiska halfön. En af stjärnsångare använd s. k. julstjärna från Snaffunda socken, Sundbo härad, Närke, visar en sen tids urartning.

N. E. H.

Leksaksafdelningen har ökats med en del verkligt goda föremål, hvaribland främst må uppmärksammas en liten bukig dockbyrå, som tillhört Gustaf III som barn och bär hans namnchiffer, fig. 20. En docksäng i kejsarstil samt några goda möbelformer och dockdräkter från 1800-talets förra hälft. Vidare ett dockskåp och ett dockhus, båda representerande hemslöjden under 1800-talets senare hälft. Båtafdelningen har kompletterats med en mahognykutter, tillverkad af en skolyngling år 1905, samt fordonen till lands af en modern leksaksdroska med parhästar.

G. C—m.

Den kyrkliga afdelningen. Som vanligt äro förvärfven till denna afdelning ej så särdeles många, men i stället rätt intressanta. Från 1600-talets senare del härstammar en del af ett läktarbröst från Hemse kyrka på Gottland. Detta, som dels är snidadt, dels ut- och invändigt måladt med barockmotiv, är en god representant för utstyrelsen af det dåtida protestan-

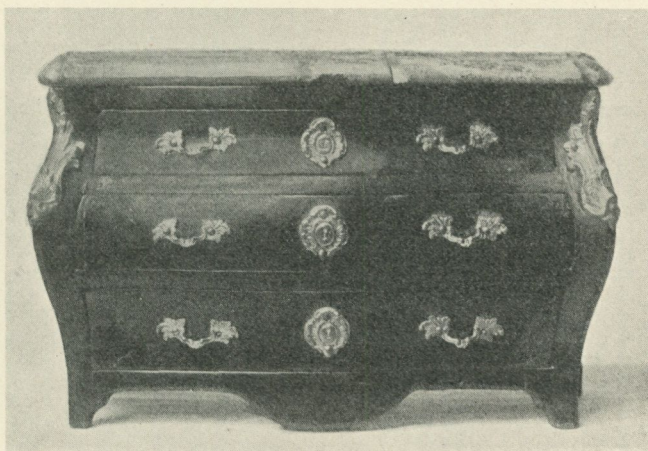

Fig. 20. Dockbyrå

med Gustaf III:s namnchiffer. H. 0,185 m, l. 0,285 m. N. M. 115,183.

tiska kyrkoinventariet på ön. Från Läby ödekyrka i Uppland har museet förvärfvat dess predikstol, som enligt räkenskaperna är utförd af Stockholmsnickaren Magnus Granlund och uppsatt på sin plats år 1753. Predikstolen, som varit placerad midt på östra väggen, har således samtidigt fått tjänstgöra som en sorts altarprydnad, ett bruk, som fick en icke obetydlig utbredning i Sverige under 1700-talets senare del. Det hela är af trä måladt som grön marmor med påsatta förgyllda ornament, kerubhuvuden m. m. Framför densamma står på egna piedestaler »Tron» och »Hoppet» i friskulptur, helförgyllda. Förvärfvet har skett genom Riksantikvariens bemedling. Vidare har museet mottagit ett stort måladt brädtak från Eksjö landsförsamlings kyrka m. m.

—a—i

Stockholmiana. Under året har det synbarligen ej gräfts många grunder i stadens centralare stadsdelar, ty fynd från sådana saknas nästan helt och hållet. Vid flera rifningar har museet erhållit en del detaljer af rumsinredningar. Så från gamla Dramatiska teatern, från Adolf Fredriks torg 3, från Nybrogatan 13 och Götgatan 50.

—a—i

Mynt och medaljer. Enligt testamentariskt förordnande har af kapten C. A. Odelbergs sterbhus öfverlämnats en stor samling af svenska medaljer samt föreningstecken m. m.

Upk.

I afseende å här ofvau omtalade förvärf, hvilka blifvit såsom gåfvor öfverlämnade till museet, hänvisas till den å sid. 38 o. f. införda gåfvolistan.

Utlån. Såväl inom som utom landet har Nordiska Museet under året genom utlån ur sina samlingar sökt göra gammal svensk kultur och svensk hemslöjd kända. Så har museet inom landet deltagit i Fabriks- och handverksföreningens i Kristianstad under mars 1910 anordnade *utställning af gamla Kristianstadsminnen*, till hvilken ur museet var utlånadt ett 30-tal skråhistoriska föremål från Kristianstad; i den likaledes i Kristianstad af länets Hushållningssällskap under augusti anordnade *utställningen af hemslöjdalster från Gärds och Allbo härader* med ett 50-tal väfnader från nämnda härader. Vidare var på begäran af Rhösska Konstslöjdmuseet i Göteborg ett urval ur den *samling konstsmide*, Nordiska Museet under sommaren utställde i egen lokal, exponerad i Göteborgs Museums gravrysal under en tid af 4 månader.

Hvad utlandet beträffar öfverflyttades på därom gjord framställning till K. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie i Wien för att utställas i nämnda museums nya hall samtliga de alster af *svensk textilkonst*, som i slutet af 1909 varit exponerade i Budapest, däribland också de ur Nordiska Museets samlingar utlånade föremålen. Utställningen i Wien varade under februari—mars.

För att visa det inflytande den orientaliska textilkonsten haft på skandinavisk textilslöjd deltog Nordiska Museet med en mindre samling väfnader i den i München anordnade utställningen af *mästerverk af muhamedansk konst*.

Biblioteket ökades genom byte, gåfvor och inköp under år 1910 med 658 band och småskrifter. Förteckning öfver gifvare och mera betydande gåfvor lämnas å sid. 40 och följande. Litterär bytesförbindelse inleddes med: Upplands Fornminnesförening, Uppsala; Musealverein für Waidhofen a. d. Ybbs und Umgebung, Waidhofen a. d. Ybbs, Museum voor Nijverheids en Versierkunst, Kortrijk.

V. L.

Arkivet. Till *arkivet för svensk folksed och forntro* inköptes från folkskolläraren Levi Johansson i två poster tillsammans 514 uppteckningar från Medelpad, Ångermanland, Hälsingland, Jämtland och Lappland, och från herr J. O. Malmsköld en del anteckningar från Dalsland. Af intendenten A. Palm i Hernösand skänktes anteckningar om en lapptrumma från Åsele; af kyrkvärden O. Christoffersson i Alstad anteckningar om trädgårdsodling i gamla dagar i Skytts härad, Skåne, och af intendenten P. G. Wistrand ett fragment (19 blad) af en svartkonstbok från Skirö socken, Östra härad, Småland. Dessutom lämnades strödda uppteckningar af amanuensen S. Ambrosiani, fröken Hedvig Boivie och intendenten E. Hammarstedt. Ett beaktansvärdt förvärf gjordes genom inköp af folkhögskoleläraren A.

Ströms efterlämnade studier och uppteckningar (17 band) i svensk och jämförande mytologi, folketro och primitiv religion, hvilka vittna på en gång om en ovanlig beläsenhet på området och om en med den nyare forskningen förtrogen uppfattning af ämnet.

Förvärfven till museets *samling af teckningar och fotografiska afbildningar* af äldre byggnader samt andra föremål af etnografiskt och kulturhistoriskt intresse hafva under året varit många och värdefulla. Uppmätningar och särskilda undersökningar hafva gjorts af allmogeårdar i Rackeby i Västergötland, Marby i Uppland, Tysslinge i Östertälje och Söderby i Salems socknar i Södermanland samt af åtskilliga allmogebyggnader i Dalarna, Gästrikland och Värmland. Äfven flere stadsbyggnader hafva varit föremål för undersökningar, så i Stockholm husen nr 11 Götgatan, nr 9 och 15 Hornsgatan och 46 Nybrogatan, samt i Malmö gamla hus i kvarteret Lejonet. Bland inkomna fotografier, hvilka omfatta byggnader och byggnadsdetaljer, husgeråd, forntroföremål, utöfvande af landtliga sysslor, idrotter och lekar o. s. v. må här särskildt nämnas en samling fotografier från herregårdar och slott — såväl exteriörer, interiörer som kulturhistoriska föremål — i Skåne, Östergötland och Södermanland, jfr. sid. 4; fotografier af allmogebyggnader, folktyper, husgeråd, sysslor m. m. från Jämtland och Härjedalen, samt den samling fotografier af lappska föremål m. m. som amanuensen vid Statens Historiska Museum G. Hallström på Nordiska Museets bekostnad tagit under forskningsresa i svenska och norska lappmarkerna. Från utlandet har såsom jämförelsematerial inköpts ett 100-tal fotografier.

Ibland öfriga arkivförvärf kan omtalas en samling handlingar rörande Mareks gård i Asby socken och Ydre härad i Östergötland och dess ägare från 1602 till och med 1862; vidare den af framlidne kaptenen C. A. Odelberg gjorda samlingen anteckningar om konstnärer och konsthandtverkare verksamma i Sverige under tiden från 1500-talet fram emot 1800-talets senare hälft, samt anteckningar om mynt, mått, mål och vikt m. m. För öfrigt hänvisas till gåfvolistan å sid. 40 o. f.

N. E. H. och V. L.

Skansens allmänna utveckling. Under många år har det varit ett önskemål att få stadens vattenledning utsträckt öfver Skansens område dels för anbringande af brandposter, dels för att förse Högloftet och Bredablick med vattenledningsvatten, dels slutligen för att få dricksvatten tillgängligt för allmänheten ute på Skansens mest besökta platser. Efter långa förhandlingar med vederbörande ingick nämnden i augusti till Stockholms Stadsfullmäktige med anhållan om direkt bidrag till vattenledningen samt om att såsom lån erhålla en summa motsvarande så stor del af anläggningskostnaderna, som Stadsfullmäktige ej ansåg sig kunna bestrida. Genom Stadsfullmäktiges

beslut af den 17 dec. 1910 erhöll museet i och för anläggning af nämnda vattenledning dels ett kontant bidrag af 5,000 kr., dels ett lån intill högst 25,000 kr. att återbetalas medelst en årlig annuitet af 6 procent.

För att erbjuda en intresserad allmänhet och framför allt den uppväxande ungdomen tillfälle till astronomiska studier öfverlämnade arkitekten Ferdinand Boberg som gåfva från sig och ett par af hans vänner, som icke ville vara kända, en astronomisk tub, vederbörligen monterad och orienterad under en vridbar kupol och med tillhörande stjärntidsur att under namn af Skansens Observatorium uppställas på lämplig plats på Skansen. Sedan på museets bekostnad efter arkitekt Bobergs ritningar uppförts den för denna värdefulla och vackra gåfva nödiga underbyggnaden i nordvästra hörnet af öfre Solliden, monterades å densamma ofvannämnda astronomiska apparater. Redan på hösten började de alltid talrikt besökta förevisningarna, hvilka en afton i veckan föregingos af populärt hållna föreläsningar i astronomi. Föreläsningarna, hvilka ägde rum i Sagaliden, höllos af kandidat G. von Frenckell, som äfven ledde förevisningarna i observatoriet.

Bland öfriga arbeten äro att omnämna uppsättande af nytt staket af smidt järn på murad stensockel i Skansens gräns från ingången vid nedre Solliden fram mot Djurgårdens elektricitetsverk. Stensockel för nytt likartadt staket från Skånska stenkolsgrufvebyggnaden fram mot bergen ofvan Sirishof började äfven muras. Taggtrådstängsel uppsattes mot Tivoliområdet. Materialgårdsområdet å nedre Solliden ordnades, hvarvid bland annat en magasinsbyggnad uppfördes därstädes. Till tvättstugan i Storboden inleddes vattenledning. Det förra året påbörjade arbetet med anordnande af sandbrunnar fortsattes. Muren mot Hasselbackens maskinhus reparerades, hvarjämte murarna vid tornet Makalös fogströkos. En maskin för borring af järn anskaffades och uppsattes under skjul bredvid den elektriska vedsågningsmaskinen. Toalettuset vid Bredablick undergick en fullständig reparation. Vaktstugans yttre ommålades.

Genom anbringande af visare med pilar utmärktes en s. k. *turistväg*, hvilken väg äfven angafs å kartan i Skansens båda vägvisare.

Skridskobana var under vintern anordnad å planen framför Blekingstugan.

Flottans musikkår har fortfarande hållit konserter alla söndagar och helgdagar, då vädret varit vackert, och dessutom under sommaren dagligen gifvit aftonkonserter. Anförare har varit musikdirektör E. Högberg.

Flera sångföreningar hafva under året hållit konserter å Skansen, däribland tyska sångsällskapet Berliner Liedertafel, Svensk-Amerikanska sångkören, på besök i Sverige, Bellmanskören, Stockholms Allmänna Sångförening, en Barnkör, Stockholms Studentkår, f. d. Operakören under ledning af hofkapellmästaren R. Henneberg m. m.

För *klädskammaren* har i samband med årets vårfest förfärdigats ett stort antal kopior af dräkter och dräktdelar från 1850-talet för såväl damer som herrar samt kopia af en mansdräkt från Ofvanåkers socken, Hälsingland.

Skansens fester m. m. Det *nya årets ingång* högtidlighölls med nyårsvaka samt musik af K. Flottans musikkår. Herr Anders de Wahl föredrog från Renberget liksom flere föregående år Tennysons dikt Nyårsklockan, hvar-efter klockringning och det flammande bålet hälsade det ingående året.

Den 13 februari — *250-årsdagen af Karl X Gustafs födelse* — högtidlighölls genom flaggning, hvarjämte konungens byst omgifven af svenska flaggor rests å Orsakullen, där af K. Flottans musikkår fosterländska stycken utfördes.

Den 30 april, *valborgsmässoaftonen*, firades enligt gammal sed med valborgsmässoeldar samt sång af Stockholms Studentsångförbund och konserter af K. Flottans musikkår. För första gången på året utfördes denna dag ringlekar och folkdansar å dansbanan.

Söndagen den 1 maj var kl. 2—4 e. m. på Skansen en *fosterländsk fest* anordnad af en för ändamålet tillsatt kommitté. Som vanligt om söndagarna utfördes äfven 1 maj rytmiska koraler från Hällestadsstapeln, på e. m. ringlekar, folkdansar samt hölls konsert af K. Flottans musikkår.

Skansens vårfest, den sjuttonde i ordningen, började den 28 maj och fortgick närmast följande dagar, i likhet med föregående år under beskyddarskap af H. K. H. Kronprinsessan. Festplatsen kring Bollnässtugan föredatte bilden af en bymarknad från 1850-talet med karusell, kasperteater, pepparkakshus och bybrunn. Såsom nyheter för året märktes krukmakeri under bar himmel samt å planen framför Renberget en dansbana för allmänheten. Vid lyktors sken utfördes française och polkamazurka, hvarvid ljusa krinolin-dräkter blefvo af utsökt verkan. Å teatern (i maskinhuset) uppfördes tvänne lustspel, *Karl XII* äfven kallad *Sista resursen*, svenskt original, samt *Den politiske kocken* af August Blanche.

Den 6 juni — enligt sed inom Skansen sedan många år högtidlighållen som svensk nationaldag — firades äfven 1910 som sådan. Vid Renberget talade teol. doktor S. Fries för fosterlandet, ett lefve utbringades för H. M. Konungen, och K. Flottans musikkår utförde några fosterländska stycken. På aftonen sång af Stockholms Sångarförbund. I likhet med föregående år avslutades vårfesten med denna dag.

Den 23 juni — *midsommaraftonen* — firades med dans kring majstång, ringlekar och folkdansar — musik utfördes af K. Flottans musikkår; på aftonen tändes midsommareldar och midsommarvaka hölls.

Den 27 juli afhölls en *Fosterländsk medborgarfest till firandet af det frivilliga skytteväsendets 50-års jubileum*. Tal hölls från Renberget af

doktor Sixten von Friesen samt generallöjtnant Gustaf Uggle. Musik af flere regementsmusikkårer. Å Solliden utfördes militära idrottsöfningar, hvarefter »Kalabaliken i Bender» uppfördes af soldater.

Den 11 september hade Skansens arbetareförbund stor fest till förmån för sin pensionskassa.

Den 29 september — *350-årsdagen af Gustaf Vasas död* högtidlighölls genom flaggning.

Den 24 oktober — *årsdagen af Nordiska Museets öppnande* — flaggades äfvenledes, och 6 november, *Gustaf II Adolfs dödsdag*, samt 30 november, *Karl XII:s dödsdag*, högtidlighölls likaledes genom flaggning, hvarjämte manskapet från Stockholms garnison inbjudits att besöka Skansen.

På *Konungens födelse- och namnsdagar* flaggades och kunglig salut gafs.

Julmarknaden, anordnad första gången 1903, alltså 1910 den åttonde i ordningen, hade att framvisa elfva olika försäljningar. Vid en af dessa märktes ett exemplar af den för en svunnen tids torghandel karaktäristiska torgbaljan, en kubbstol uppvärmd med fyrpanna. I Blekingstugan berättades sagor vid brasan.

Minnesringning ägde rum den 28 februari efter fru Anna Wallenberg, f. von Sydow; den 27 maj å doktor Artur Hazelii dödsdag.

Skansens kulturhistoriska afdelning riktades under 1910 med två nya större förvärf, nämligen en ladugårdsbyggnad tillhörande den redan 1905 uppförda soldatstugan från Småland och en smedja från Väster-Löfsta i Uppland, se Skansens vägvisare 1911, sid, 45 och 66. Smedjan, hvars gamla inventarium medföljde förvärfvet, användes nu på den nya platsen till smidning för Skansens behof och visar sålunda alltjämt en bild af folklivet.

Efter förra årets omfattande reparationer var det endast Håsjöstapelns spåntak och väderkvarnens halmtak som ansågos behöfva lagas.

Nergårds Lasse, herr Sibbe Malmberg, sörml., tjänstgjorde som landsmålare och brandvakt om söndagsaftnarna under hela programtiden. Fru Ida Nilsson, f. Sahlström, uppträdde som »Frykdalsmora» i Bollnässtugan från och med 10 april, under första tiden söndagligen, sedan från vårfesten till 1 oktober vanligen fyra gånger i veckan. Folkskoleläraren Per Hertzell i Skönvik, född och uppväxt i Bollnässtugan på dess ursprungliga plats i Hälsingland, uppträdde som »Bollnäs-gäsjivarn» alla dagar 17 juli—15 augusti. Fru M. Carlander sjöng folkvisor 2 å 3 gången i veckan 21 aug.—29 sept.

Inom folkmusiken sökte man åstadkomma större omväxling än förut genom tätare ombyten af spelmän från olika landskap. Som något nytt må framhållas försöket att då och då med god folkmusik upplifva vintersången.

Allmogefiolisten Daniel Danielsson från Värmland spelade sålunda i Högloftet 23—27 januari, Gullik Falk från Medelpad 28 mars—3 april och Erik Ljung från Hälsingland 12—17 april. Ofvannämnde Danielsson spelade vidare under tiden 20 maj—30 juni, hvarpå Aug. Fredin och L. J. Sundell, samspelande å fiol, under tiden 3 juli—5 augusti bjödo på gottländsk folkmusik. Hälsingespelmannen J. E. Öst uppträdde 10 augusti—9 september. Skansens gamla ordinarie trio, nyckelharpisten Skoglund med fiolisterna Ekström och Hedblom, medverkade som vanligt.

Märkesdagar för den svenska allmogemusiken voro 6—8 augusti, då ej mindre än 66 af Sveriges skickligaste spelmän voro kallade till stämman på Skansen och där på olika instrument framförde karaktäristiska prof på sina respektive landskaps musik. Stämman, hvars ändamål var att väcka den större allmänhetens intresse för allmogemusiken, som ger uttryck åt det ädlaste och bästa i vår allmoges känslolif, besöktes af en talrik och förstående publik.

Folkdansar, 26 olika nummer, utfördes på Skansens dansbana af ett sextonmännalag i folkdräkter söndagar, onsdagar och fredagar under tiden maj—september. Ringlekar utfördes under lika förhållanden af 38 barn söndagar, tisdagar, torsdagar och lördagar. Inalles dansades 59 lekar.

Staffanssång utfördes vid och i stugorna af sju gossar med stjärnan från och med nyåret till och med trettondagen samt i slutet af året från och med annandag jul.

Rytmiska koraler utfördes alla söndagar från Hällestadsstapeln.

Folkklifvet representerades af bland andra lappmannen Anders Nilsson från Frostviken med familj samt af Bullermor Stina Persdotter från Gagnef i Dalarna, hvilken blåste horn hvarje afton under sommaren i den jämtländska fäbodvallen.

Å friluftsteatern, Nedre Solliden, spelades 26 juli—28 augusti under regi af herr Konstantin Axelsson, Axel Anreps folkkliffskildring *Nerkingarna*, samt August Strindbergs sagospel *Svanevit*.

En öfversiktligt ordnad framställning af allt kulturhistoriskt, som på Skansen framförts, utarbetades.

N. K—d.

Zoologiska trädgården. För medel, som lämnats af en för Skansens djurvärld intresserad person, uppfördes bredvid den förutvarande vadareburen en ny, hufvudsakligen för kärrfåglar afsedd bur. Jakhagen tudelades och bereddes i den ena afdelningen plats för en treårig tjur af den sällsynta, i utdöende stadda europeiska buffeln eller visenten, hvilken som bekant en gång äfven tillhört vårt lands fauna. Af grosshandlare V. Strokirk öfverlämnades såsom gåfva medel för inköp af en nordamerikansk bäfver, hvilken

installerades i samma damm, sedan denna afdelats genom järnstängsel, som Skansens förutvarande exemplar af denna dyrbara djurart, äfvenledes skänkt af samma gifvare. Genom byte erhöles en årsunge af den europeiska bäfvern. Denna, född i Berlins zoologiska trädgård af en i den franska floden Rhône fångad hona, fick sin bostad i en med damm försedd hägnad i närheten af den andra bäfverdammen.

Djurbeståndets förändringar åskådliggöras genom tabellen å sid. 45, 46.

A. B—m.

Besök. Hela institutionen besöktes under 1910 af 824,830 personer.

Samlingarna i museibygnaden å Lejonslätten hafva varit tillgängliga för besökande alla dagar i veckan, hvardagar kl. 11—4, söndagar kl. 1—4; under den mörkare tiden af året stängdes museet något tidigare. Tillträdet till Lifruskammaren har varit fritt söndagar och fredagar, öfriga dagar har inträdesafgiften till museisamlingarna äfven berättigat till inträde i Lifruskammaren. Antalet besök utgjorde under året 50,741. På de olika månaderna fördela sig besöken 1910 sålunda:

januari	2,342	juli	8,258
februari	2,259	augusti	11,087
mars	3,989	september	4,452
april	2,991	oktober	2,733
maj	3,487	november	1,917
juni	5,603	december	1,623
		Summa	50,741

Under 1910 utlämnades till museisamlingarna å Lejonslätten 847 studie-kort, af hvilka 725 äfven berättigade till fritt inträde. Antalet besök för fackstudier var 2,340. Studier ha idkats af K. Konsthögskolan, K. Tekniska Högskolan, Tekniska skolan, Handarbetets Vänners lärarinnekurs m. m., Hulda Lundins slöjdseminarium. Tillfälliga studier af Högre Lärarinneseminarier, Privata Lärarinneseminarier, Statens Normalskola, Whitlockska skolan, Föreningen för Svensk Hemslöjd.

Vid de studiebesök, som kulturella ungdomsföreningen anordnat i museet, demonstrerades de olika samlingarna af museets tjänstemän.

Flera utländska museimän och forskare besökte museet under året. Bland dessa äro särskildt att anteckna direktören för Nationalmuseets 2. Afdeling i Köpenhamn dr M. Mackeprang, direktören för Norsk Folkemuseum, Bygdö, Hans Aall och direktören för Nationalgalleriet i Berlin Ludwig Justi.

För öfrigt aflades besök i museet af de till Sverige inbjudna medlemmarna af London County Council, af Geologkongressen, Nordiska skolmötet, deltagare i Sommarkurserna m. fl.

Skansen har hållits öppen alla dagar i veckan om sommaren från kl. 8 f. m. till kl. 10 e. m. och om vintern från samma tid på morgonen till kl. 8 e. m.

Antalet besök på *Skansen* utgjorde 774,089. På årets olika månader fördela sig besöken sålunda:

januari	14,304	juli	112,291
februari	12,976	augusti	122,073
mars	38,438	september	72,098
april	69,318	oktober	43,122
maj	133,456	november	19,198
juni	113,538	december	23,277

Summa 774,089

Antalet fria besök utgjorde 102,674.

Under år 1910 utlämnades å *Skansen* 330 st. studiekort berättigande till fritt tillträde samt 85 st. ej gällande för inträde.

Under sommaren hafva anordnats 6 folksöndagar och 10 billighetsdagar samt under vintern 1 folksöndag och 3 billighetsdagar.

Skansen besöktes den 7 maj af f. d. president T. Roosvelt med fru och dotter och Kronprinsen-regenten Gustaf Adolf med uppvaktning. Extra folkdanser voro anordnade å dansbanan, hvarefter under en kortare stund *Skansen* togs i betraktande. Den 13 september af H. M. Konungen och konungens gäst furst Fürstemberg, hvarvid äfven folkdanser utfördes.

Bland föreningar och kongresser som under 1910 besökt *Skansen* må nämnas den 20 maj: Stockholms studentkår, hvilken anordnat sin vårfest å afstängdt område, den 20 juni: tyska pressmän, den 5 augusti: Världsfredskongressens deltagare, den 12 augusti: deltagare i Nordiska skolmötet, den 24 augusti: deltagare i Geologkongressen. Vidare Svenska Missionsförbundet, deltagare i Sommarkurserna, engelska kommunalmän m. fl.

Samfundet för Nordiska Museets främjande. Vid slutet af år 1910 räknade samfundet 5,075 ledamöter, hvaraf 82 hedersledamöter, 236 ständiga och 4,757 stiftande ledamöter. Under år 1910 ha förvärfvats 420 nya ledamöter, af hvilka 1 ständig och 419 stiftande.

Under år 1910 afgingo följande hedersledamöter med döden: professor J. L. Börjeson, professor O. E. le Sage de Fontenay, fröken Hedvig Hierta, professor J. H. Kramer, fru Anna Wallenberg, generaldirektör S. Wieselgren och fru Sofi Wikström.

Ekonomi. Museets ekonomiska ställning framgår af den här nedan meddelade, af revisorerna aflämnade berättelsen angående granskning af Nordiska Museets och Samfundets för Nordiska Museets främjande räkenskaper för 1910.

Till Kungl. Vetenskapsakademien.

Undertecknade, som af Akademien blifvit utsedda att såsom revisorer granska Nordiska Museets räkenskaper för år 1910, få härmed, sedan siffergranskningen af räkenskaperna blifvit genom därtill utsedd person verkställd, afgifva följande revisionsberättelse.

Den ekonomiska ställningen framgår af följande öfversikt.

Nordiska Museets och Skansens behållning den 31 dec. 1910 var 4,483,384: 07 kr.

Skansen:

Inkomster.

Stockholms stads bidrag	15,000: 00 kr.
Årskort till Skansen	21,200: 00 >
Inträdesavgifter till Skansen	134,173: 24 >
> > Bredablick	4,517: 73 >
Vårfest och Julmarknad	39,660: 10 >
Gåfvor	16,076: 36 >
Hvarjehanda inkomster	32,152: 23 >
Behållning på servering	37,338: 19 >
	<hr/>
	Summa 298,283: 55 kr.

Utgifter.

Löner och arvoden	76,836: 03 kr.
Inventarier och underhåll	9,456: 37 >
Nybyggnad och väganläggning	10,151: 93 >
Bränsle och belysning	13,875: 80 >
Gasmotorn	4,046: 84 >
Bergbanan	3,696: 44 >
Vattenledning, renhållning, toaletter	5,689: 56 >
Program, Skanstryck	10,888: 49 >
Djurens bostäder, föda m. m.	32,500: 87 >
Stallet	3,576: 68 >
Vårfesten	19,649: 72 >
Konserter, fester m. m.	26,280: 25 >
Extra bevakning	10,914: 49 >
Afbetalning å Skansen	8,000: 00 >
Räntor	3,300: 00 >
Hvarjehanda utgifter	8,686: 04 >
	<hr/>
	Summa 247,549: 51 kr.

Utgifterna ha således understigit inkomsterna med 50,734: 04 kr., hvilka

öfverlämnats till Nordiska Museet . . . . .

50,734: 04 >

Summa 298,283: 55 kr.

Nordiska Museet:*Inkomster.*

Statsanslag	50,000: 00 kr.
Bidrag från Samfundet för Nord. Museets befrämjande	23,465: 56 >
Årskort till Nordiska Museet	12,083: 50 >
Inträdesavgifter	19,668: 30 >
Gåfvor	276: 75 >
Afkastning af Antellska fonden	4,705: 00 >
» » Museibyggnadens reparationsfond	322: 34 >
Hvarjehanda inkomster	2,645: 12 >
Vinsten å Skansen	50,734: 04 >
Förlust under året	7,473: 45 >

Summa 171,374: 06 kr.

Utgifter.

Löner och arvoden	105,064: 64 kr.
Uppvärmning och belysning	10,428: 44 >
Försäkringsavgifter	3,175: 91 >
Litterära arbeten	5,235: 22 >
Installationskostnader	8,362: 67 >
Samlingar och bibliotek	9,869: 41 >
Museibyggnadens underhållning och reparation	10,152: 14 >
Utgifter till lifrustkammaren	74: 19 >
Nya inventarier	1,094: 10 >
Hvarjehanda utgifter	12,143: 31 >
Räntor	5,774: 08 >

Summa 171,374: 06 kr.

Utgifterna ha således öfverstigit inkomsterna med . . . . . 7,473: 45 >

Tillgångar den 31 dec. 1910.

Samlingarna (efter 1879 inköpta föremål)	456,137: 76 kr.	
Biblioteket (efter 1880 inköpta böcker)	21,324: 73 >	
Inventarier	38,732: 71 >	
Museibyggnaden (därå nedlagdt kapital)	3,441,431: 75 >	
Skansens kapitalvärde	826,989: 18 >	4,784,616: 13 kr.
<i>Obligationer</i>		
Teaterbyggnadskonsortiets obligationer	675: 00 kr.	
Sveriges allm. hypoteksb. d:o	4,000: 00 >	
Svenska statens å 3,6 % d:o	5,000: 00 >	
Mora—Venerns järnv. A.-B. å 4,5 % obligationer	40,000: 00 >	49,675: 00 >
Fordran hos bankiren C. Cervin	45,000: 00 kr.	
» » C. von Malmborg, kapital	20,000: 00 >	
» » » » ränta	2,380: 00 >	
Innestående i åtskilliga banker	9,027: 28 >	
Räntor	558: 33 >	
Providentia	10,250: 00 >	
Kassabehållning	5,191: 31 >	92,406: 92 >

Summa 4,926,698: 05 kr.

Skulder den 31 dec. 1910.

Allmänna fonden	64,072: 47 kr.	
Pensionsfonden	3,274: 19 »	
H. F. Antells fond	100,000: 00 »	
J. A. Hazellii fond	35,626: 29 »	
Artur Hazellii fond af d. 30/11 1901	1,542: 44 »	
Museibyggnadens reparationsfond	20,877: 66 »	
A. Hazellii monumentsfond	13,591: 42 »	
A. J. Norbergs gåfva	1,039: 79 »	
Dispositionsfond för samlingarnas ökande	42,446: 70 »	
Ph. Hebbes testamentsmedel	750: 00 »	283,220: 96 kr.
Skuld till V. Almqvist	14,000: 00 kr.	
» » Skandinaviska kreditaktiebolaget	93,882: 57 »	
» » Lifrustkammaren	6,157: 17 »	
» » statens trofösamling	586: 83 »	
Skansens skuld å köpeskillingen	60,000: 00 »	174,626: 57 »
Behållning d. 31 dec. 1910		4,468,850: 52 »
	Summa	4,926,698: 05 kr.

Kapitalkonto.

Behållning vid 1910 års början	4,483,384: 07 kr.
Ökning i bibliotekets värde	1,569: 64 »
» » inventariers »	702: 86 »
I museibyggnaden under år 1910 nedlagdt kapital	20,035: 35 »
Afbetalning å köpeskillingen för Skansen	8,000: 00 »
	Summa 4,513,691: 92 kr.
Afgå: brist i inkomster	7,473: 45 kr.
Minskning i samlingarnas värde ¹	36,100: 23 »
Afskrifning å Skansens kapitalvärde	1,267: 72 »
hvidan alltså behållningen till 1911 blir	44,841: 40 »
	Summa 4,513,691: 92 kr.

Utgifterna för Museet hafva under året uppgått till 171,374: 06 kr. mot 191,822: 14 kr. år 1909, således en minskning i utgifter af 20,448: 08 kr., väsentligen beroende därpå, att posten installationskostnader nedgått från 34,276: 33 kr. år 1909 till 8,362: 67 kr. år 1910.

Till löner och arvoden hafva under året utgifvits 105,064: 64 kr. mot 97,811: 54 kr. år 1909, hvilket innebär en ökning å detta konto af 7,253: 10 kr.

Inkomsterna åter hafva utgjort 163,900: 61 kr. mot 143,792: 20 kr. år 1909, således en ökning af 20,108: 41 kr., väsentligen beroende därpå, att Skansen lämnat en inkomst af 50,734: 04 kr. mot 22,703: 10 kr. år 1909, således en ökning i inkomst af 28,030: 94 kr. Härvid äro dock gåfvor till ett belopp af 16,076: 36 kr. medräknade.

Bristen har på grund af dessa förhållanden nedgått till 7,473: 45 kr. mot 48,029: 94 kr. år 1909.

Följande förändringar i bokföringen af Nordiska Museets fonder hafva under året företagits.

De medel, som hittills bokförts såsom J. W. Smitts fond nämligen 10,205: 55 kr., hafva användts till Museibyggnaden, för hvilket ändamål gåfvan varit ursprungligen afsedd.

Skansens bafverfond har användts till inköp af en bafver.

Slutligen hafva de medel, som infutit för försäljning af tyska skräsaker, 42,446: 70 kr., bokförts såsom särskild fond: »Dispositionsfond till Museisamlingarnas ökande»

¹ Denna minskning utgör skillnaden mellan de försålda tyska skräsakernas bokförda värde 44,000 kr. och ökningen under året af samlingarnas värde 8,299: 77 kr.

men motsvarande denna fond finnas inga värdehandlingar, utan hafva de influtna medlen användts på följande sätt: 26,254:55 kr. till afbetatning af vissa Museets skulder, hvilka den ³¹/₁₂ 1909 uppgingo till 200,881:12 kr. och den ³¹/₁₂ 1910 till 174,626:57 kr., dels återstoden hufvudsakligen till utgifter för Museibyggnaden. Med afseende på fondernas placering hänvisa vi för öfrigt till vår föregående revisionsberättelse.

I föregående års revisionsberättelse uttalade revisorerna sig för önskvärheten af att staten genom ökande af sitt anslag måtte trygga Artur Hazelii skapelse. Revisorerna hafva inhämtat, att den framställning i sådant syfte, som af Museets styrelse gjorts under år 1911, beviljats, och är det sålunda att hoppas, att härigenom några af de största svårigheterna för Nordiska Museets lyckosamma utveckling skola vara afhjälpta.

Ett medel att på det kraftigaste stödja Nordiska Museet vore emellertid, om det samma kunde erhålla full äganderätt till den tomt på Lejonslätten, hvarå dess ståtliga byggnad är förlagd och till hvilken Museet för närvarande endast äger besittningsrätt under den nuvarande konungens lifstid.

Visserligen synes man kunna antaga för gifvet, att vid ett regentskifte någon rubbning i de rådande förhållandena med afseende på besittningsrätten icke skall komma att ifrågasättas, men full trygghet härutinnan kan icke vinnas, så länge som Museet icke innehar sin tomt med full äganderätt.

De i museets ägo befintliga värdehandlingarna hafva af oss blifvit granskade. Intyg om siffergranskningen bifogas.

Stockholm den 4 december 1911.

E. Welander.

Nils Ekholm.

Ivar Bendixson.

Till Samfundet för Nordiska Museets främjande.

Vid granskning af 1910 års räkenskaper hafva vi ej funnit anledning till någon anmärkning, hvarför vi tillstyrka full och tacksam ansvarsfrihet för räkenskaperna.

Samfundets inkomster under 1910 hafva varit:

Ständiga ledamöters afgifter	100:00 kr.
Stiftande " "	23,899:00 "
	<hr/>
	Summa 23,999:00 kr.

Utgifterna hafva varit:

Omkostnader under 1910	433:44 kr.
Ständiga ledamöters afgifter, öfverförda till allmänna fonden	100:00 "
Stiftande ledamöters afgifter, öfverförda till Nordiska Museet	23,465:56 "
	<hr/>
	Summa 23,999:00 kr.

Stockholm den 4 december 1911.

E. Welander.

Nils Ekholm.

Ivar Bendixson.

Vid siffergranskning af 1910 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgifter hafva vid jämförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verifierade, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 11 juli 1911.

Hj. Tillberg.

Följande penninggåfvor hafva under 1910 lämnats till Nordiska Museet.

Hazelius, Adelhejd, fröken, enligt testamentariskt förordnande	198: —
Norberg, A. J., konsul, Hernösand, till inköp och uppförande på Skansen af en smedja från V. Löfsta sn, Uppland	2,000: —
Genom Rosenlind, E., direktör, Stockholm, till uppförande af Soldattorpets ladugård på Skansen	440: 71
Rosenlind, E., direktör, Stockholm, till inköp	53: 75
Strokirk, V., grosshandlare, Stockholm, till Skansens bäfverfond	274: 60
Wistrand, P. G., intendent, Stockholm, till inköp	25: —
Onämnd till en vadarebur på Skansen	1,000: —

Såsom bidrag till gäldande af köpeskillingen för Öfre Tivoli har öfverlämnats af

Wallenberg, A., fru, f. v. Sydow, enligt testamentariskt förordnande . . . . 10,250: —

Gåfvor af föremål till museets samlingar, hafva år 1910 lämnats af följande personer:

Adelborg, M., G. och O., fröknar, Gagnef. — Alyhr, Anna, fröken, Stockholm. — Ambrosiani, S., fil. doktor, Stockholm. — Andersdotter, Påfves Kristina, enka, Västanfors, Gagnef. — Andersson, Anna, fru, Stockholm. — Andersson, A., direktör, Stockholm: delar af rumsinredning från nr 13 Nybrogatan. — Andersson, Aug., byggmästare, Stockholm. — Andersson, Johan, herr, Björkelund, Snaflunda. — Andersson, Knut, herr och fru, Björkeberga, Djursholm. — Andersson, M., fru, Björklunda, Hjarpås. — Andersson, Magnus, herr, Bjurbäcken, Mangskog. — Andersson, Olof, herr, Sörhässe, Stora Tuna. — Andersson, Per, hemmansägare, Norra Skärvången. — Arwidsson, Ivar, fil. doktor, Mariefred: skidor, fiskredskap m. m. — Arwidsson, M., f. Fröberg, fru, Mariefred.

Bekkewold, B. W., vaktmästare, Stockholm. — Benedicks, Carl, docent, Uppsala. — Berg, Oda, f. Angeldorff, fru, Kalmar. — Berg, Nils, grosshandlare och fru, Stockholm. — Berger, Augusta, fru, Hagaryd. — Berlin, K. A., lektor, Borås. — Bergman, Oskar Paul, yngling, Sillre, Erikslund. — Bernström, John, direktör, Stockholm. — Billbergh, Martina, f. Fåhræus, fru, Stockholm. — Bjerner, Marja, fröken, Nyskoga Hvitsand. — Björnstjerna, M., f. Ankarcrona, generalska, Stockholm. — Bogeman, A. Stackelberg, grefvinna, Saltsjöbaden: täcke från 1631. Se fig. 14. — Boman, Sally och Annie, fröknar, Stockholm. — Borg, A., postkontrollör, Stockholm. — Brodin, S., f. Arwidsson, fru, Stockholm. — Broman, Anna, fröken, Stockholm: en samling dräktdelar. — Brunius, A. W., major, Stockholm. — Bünsow, F. H., konsul, Stockholm. — Böttiger, J., öfverintendent, Stockholm.

Carlman, R., hofjuvelerare, Stockholm: sigillstamp, som tillhört kammakareämbetet i Stockholm. — Carlström, Constance, fröken, Stockholm. — Carlström, Rosalie, fröken, Leonardsberg, Fiskeby. — Cassel, Edv., justitieråd, Stockholm. — Casselli, Gertrud och Julia, fröknar, Stockholm. — Cederblom, Elin, fröken, Stockholm. — Cederholm, Karolina, tjänarinna, Stockholm. — Collijn, Jenny, fru, Djursholm: långschal från 1800-talets midt.

Dahlberg, M. E., herr, Stockholm. — Danielsson, Elin, trotjänarinna, Stockholm. — Dickson, S., f. Sparre, fru, Stockholm. — Drakenberg, Gösta, ingenjör, Köhlswa.

Edelstam, Eva, f. v. Post, fru, Stockholm. — Edström, Anna, fröken, Saltsjöbaden. — Edvall, Aug., doktor, Stockholm. — Ehrenswärd, C. A., grefve, Liatorp, Helsingborg. — Ehrenswärd, U., f. Thott, grefvinna, Stockholm. — Ek, K. G., handlande, Stockholm. — Ekman, Sven, lektor, Jönköping. — Elfengren, J., bonde, Rågö, Estland. — Elfving, G., fröken, Stockholm. — Enequist, Louise, fröken, Stockholm. — v. Engeström, J., v. häradshöfding, Stockholm. — Ersdotter, Staffas Lisbeth, enka, Västanå, Ofvanmyra. — Espersson, H. C. G., v. häradshöfding, Kristianstad.

Falkenberg, E., f. Callerström, friherrinna, Stockholm. — Friberg, G., direktör, Stockholm: kakelugn och byggnadsdetaljer från nr 50 Götgatan. — Fries, M., f. Borgström, öfverstinna, sterbhus, Stockholm: fiekur af guld från 1700-talet. — From, Per, fabriksör, Stockholm: 10 velocipeder af olika typer. — Frölich, E., f. Schartau, grefvinna, Djursholm.

Geijer, H., doktor, Uppsala. — Gerle, Ida, fröken, Stockholm. — Godegårds bruksbolagsdelägare gm disponenten Th. Grill, Godegård: redskap för stångjärnstillverkning. — Grafström, J., operasångare, Stockholm. — Gustafsson, Alma, fru, Stockholm. — Gustafsson, Aug., fröken, Tolja, Mellangård, Skirö.

Hagberg, Erika, fröken, Stockholm. — Hagberg, Louise, amanuens, Stockholm. — Hallström, G., amanuens, Stockholm. — Hammarstedt, E., intendent, Stockholm. — Haskel, M. J., herr, Stockholm. — Hazelius, Adelhejd, fröken, Stockholm, enligt testamentariskt förordnande: ljuskrona, 1 par ljusstakar, trymä, smörask. — Hedblom, A., arbetare, Stockholm. — Hellberg, H., f. Engström, fru, Strängnäs. — Hermelin, J. H., öfverjägmästare, Malmö, enligt testamentariskt förordnande: uniformer. — von Hofsten, Bengt, herr, Stockholm. — Hoving, F., artist, Stockholm. — Huld, Hampus R., doktor, Stockholm. — Huld, Herman, disponent, Verkeback. — Hultkrantz, J. Wilh., professor, Uppsala: byst i gips af Em. Svedenborg. — Högborg, O., f. Melander, fru, Stockholm. — Höglund, C., f. Werner, fru, Stockholm.

Johansson, Anna, fröken, Stockholm. — Johansson, G., trävaruhandlare, Fundshult, Ingatorp: 3 »loaklevar» från Östergötland. Se afb. s. 10. — Johansson, Jan Erik, hemmansägare, Skorkebo, Sala. — Jonsson, vaktmästare, Stockholm.

Keijser, G. J., lektor, Stockholm. — Keijser, Vendela, fröken, Stockholm. — Key, E., med. doktor, Stockholm. — Keyland, N., amanuens, Stockholm. — Kungl. Husgeräds-kammaren, Stockholm. — Kleberg, Bertha, fröken, Olseröd, Tanum. — Kullberg, Georg, herr, Stockholm.

Lambert, K., f. Lepping, enkefru, Tammerfors: pendyl, jfr sid. 18. — Lapp-träsk byamän gm amanuensen G. Hallstöm. — Larsson, Selma, f. Redelius, fru, Stockholm. — Lenander, W. F., köpman, Alingsås. — Liedbergius, A., fjärdingsman, Ingatorp. — Lindgren, F., f. Kindgren, fru, Stockholm. — Lithner, Rosa, f. Molander, fru, Stockholm, enligt testamentariskt förordnande: diademkam, »käpp och krycka», hattflor. — Ljunggren, C. J., häradshöfding, Stockholm. — Ljungdahl, D., artist, Stockholm. — Lundstedt, Signe, fröken, Stockholm. — Löfroth, Edith, fröken, Stockholm. — Lönnberg, Eyvor, fröken, Stockholm.

Mannström, O., redaktör, Stockholm. — Montans, E. V., professor, sterbhus, Stockholm. — Mora hemslöjdens vänner, Mora. — Möller, Elin, fröken, Stockholm.

Nilsson, Anders, lappman, Mellanskogsfjäll, Frostviken. — Nilsson, A., intendent, Stockholm. — Nilsson, E., f. Wählander, fru, Stockholm. — Nordström, V., ingenjör, Penningby, Norrtälje. — Norman, P. J., herr, Bastuträsk. — Nyman, E., f. Frykman, fru, Stockholm.

Odelberg, C. A., kapten, enl. muntligt förordnande, gm fru Elise Odelberg, Stockholm: en stor samling minnespenningar, föreningstecken m. m. — Olsson, Tårongs Anna, hustru, Solberga, Ofvanmyra: hufvudbonad från Dalarna, se afb. sid. 12.

Palm, C. U., herr, Djursholm. — Palmér, S., f. Trozelius, fru, Stockholm. — Persson, Viktor, handlande, Gyljen. — Pettersson, A., f. Landelius, fru, Stockholm. — Planthaber, Ellen, amanuens, Stockholm. — v. Plomgren, C. A. L., friherre, Stockholm: runkalender, se sid. 8, myskdosa, handskar, se sid. 17, damklädning m. m. — Psilander, Emilia, fröken, Stockholm.

von Rettig, F., kommerseråd, Åbo: golfur från 1700-talets slut. — Roland, A., arkitekt, Stockholm. — Roland, Magnus, herr, Björkelunda, Hjärpås. — Rydberg, Henrika, fröken, Medevi.

Salin, A., f. Drakenberg, fru, Stockholm. — Samzelius, H., jägmästare, Stockholm. — Santesson, E., f. Bergman, fru, Skärfsta, Södertälje. — Schartau, Vilh., herr, Stockholm. — Schürer von Waldheim, W., godsägare, Mellinge. — Sellmér, Ragnhild, fru, Stockholm. — Sievert, Max, herr, Stockholm: gigg från Täby, Uppland. — Silfversvärd, Ch., f. Schartau, fru, Stockholm: brudtücke af hvitt siden från 1800-talets början, brudgumsväst och spännhalsduk från 1843 m. m. — Sommelius, Margareta, fru, Norrköping. — Gm Sondén, F. W., intendent, Stockholm. — Sjöström, G. A., maskinist, Stockholm. — Skoglund, Hjalmar, fiskare, Kråkön, Hudiksvall. — Sparre, Anna, fröken, Stockholm. — Spångberg, Anna, fröken, Stockholm. — Sterner, Alfred, herr, Hallstahammar. — Stockholms sjömanshusdirektion. — Ström, Milla, fröken, Stockholm: ett par brudskor m. m. från Everlöfs su, Torna hd, Skåne. — Svanell, Augusta, fröken, Stockholm. — Svenska Konstamlareföreningen, Stockholm. — von Sydow, N., f. von Sydow, statsrådinna, Stockholm.

Tibell, Anna, fröken, Stockholm. — Tigerhielm, E., f. Rappe, friherrinna, enligt testamentariskt förordnande, gm protokollsekreteraren J. B. Tegnér, Djursholm: byst i gips af Esaias Tegnér. — Ternberg, Otto, herr, Stockholm. — Tjulander, C., f. Rosenström, fru, Stockholm. — Tullberg, F., f. Häggelöf, professorska, Uppsala. — Trolle-Wachtmeister, H. G., grefve, Årup, Bromölla: täckvagn och täcksläde från 1700-talet. Se afb. sid. 23. — Tryggelin, Erik, konstnär, Stockholm.

Wahlström, Ellen, fröken, Neglinge. — Wallin, Hilda, amanuens, Stockholm. — Gm Wendell, H., kyrkoherde, Björnlunda. — Wiberg, J. P., häradshöfding, Stockholm. — Wide, And. Gust., professor, Stockholm. — Wilhelmsson, T., fru, Ekbacken, Gröndal, Liljeholmen. — Wijkander, Th., f. d. justitieråd, Stockholm. — Wistrand, E., f. Hultman, fru, Skirö. — Wistrand, P. G., intendent, Stockholm. — Witt, Emil, provinsialläkare, enligt testamentariskt förordnande, gm R. Nordlund, Norberg: runstaf.

Zorn, E., f. Lamm, fru, Mora.

Åhman, L. A. W., fröken, Stockholm, enligt testamentariskt förordnande: chaise-longue af mahogny. — Åhs, L., herr, Blyberg, Elfdalen. — Åkerfeldt, H., f. Blomberg, enkefru, Stockholm. — Åkerman, M., f. Clason, fru, Stockholm.

Gm Öberg, P., bergmästare, Filipstad: grufmättningsinstrument. — Gm Öfverintendentsämbetet, Stockholm.

Till museets bibliotek och arkiv hafva år 1910 gåfvor lämnats af följande personer:

Ahlén, A., lektor, Stockholm. — Almgren, O., docent, Uppsala. — Alyhr, A., fröken, Stockholm. — Ambrosiani, S., fil. doktor, Stockholm. — Andersson, G., kassör, Stockholm. — Andersson, Knut, herr, Djursholm. — Arwidsson, L., fil. doktor, Mariefred. — Aschehoug & Co, Kristiania.

Behm, A., intendent, Stockholm. — Berlin, K. A., lektor, Borås: teckningar och fotografier af byggnader, grindstolpar m. m. på Gottland. — Billbergh, M., f. Fåhræus, fru, Stockholm. — Boivie, Hedvig, fröken, Stockholm. — J. & C. G. Bolinders Mekaniska Verkstadsaktiebolag, Stockholm. — Borg, A., postkontrollör, Stockholm. — Branting, A., fröken, Stockholm. — Böttiger, J., öfverintendent, Stockholm: gifvarens arbete Philipp Hainbofer und der Kunstschränk Gustav Adolfs in Upsala, del 1—4, Stockholm 1911, samt dessutom en hel del arbeten rörande konstindustri.

Carlander, C. M., grosshandlare, Stockholm. — Christoffersson, O., kyrkvård, Fru Alstad. — Clason, I. G., professor, Stockholm.

Dahl, Th., herr, Malmö. — Danielsson, Dan, herr, Fagerberget, Filipstad. — Dufwa, A. W., kammarråd, Stockholm.

Egnell, J., herr, Stockholm. — Ehrenberg, H. T., konsul, Linköping. — Ekelund, V., folkskolelärare, Falun. — Elfving, G., fröken, Stockholm. — Ellquist, O., fotograf, Stockholm. — Elmquist, C., f. Svebilus, fru, Stockholm. — v. Engeström, J., häradshöfding, Stockholm. — Engström, Lilly, fröken, Stockholm. — Eriksson, R., järnkramhandlare, Stockholm.

Feilberg, H. F., fil. doktor, Askov, Veien. — Fellman, I., f. d. hofrättspresident, Rautalampi, Finland. — Frölich, E., f. Schartau, grefvinna, Djursholm.

Gabrielsson, A., kandidat, Stockholm.

Hazelius, Adelhejd, fröken, Stockholm, samt fröken Hazelius' sterbhusdelägare. — Hennerberg, C. F., musikdirektör, Stockholm. — Herman, O., doktor, Budapest. — Hierta-

Retzius, A., fru, Stockholm. — Hjorth, R., teknolog, Stockholm. — Hultkrantz, J. V., professor, Uppsala. — Hylltén-Cavallius, H., herr, Växjö. — Hästesko, F. A., fil. kand., Helsingfors.

Iverus, J. D:son, fil. doktor, Lovisa, Finland.

Klintberg, M., lektor, Visby. — Kungl. Ecklesiastikdepartementet: Svensk arkitektur H. 1, 2, 1909; Gamla svenska städer, h. 2, 1909; Svenska landsmål 1909; Historiska handlingar m. m.

Lagerbaums, E., fröken, sterbhus, Stockholm. — Larsson, Beda, fröken, Mora. — Levertin, A., med. doktor, Stockholm. — Lindberg, E. A., herr, Stockholm. — Ljungdahl, D., konstnär, Stockholm.

Medelpads förminnesförening, Hudiksvall. — Meinander, K., doktor, Helsingfors. — Ministerul instruktiumii si al cultelor administratiuneo »Cassei Scoalelor», Bukarest. — Musikhistoriska Museet, Stockholm. — Möller, Elin, fröken, Stockholm.

Nilsson, Axel, intendent, Stockholm. — Nordenskiöld, Erland, friherre, Stockholm. — Nyquist, C., arkitekt, Stockholm. — Nyrop, C., professor, Köpenhamn.

Odelberg, E., f. Åkerman, fru, Stockholm, enligt muntligt förordnande af kapten C. A. Odelberg: en stor samling anteckningar rörande konsthandtyverkare i Sverige samt anteckningar rörande mått, mål och vikt, m. m. — Olsson, P., lektor, Kristianstad.

Palm, A., intendent, Hernösand. — af Petersens, H., fröken, Flyinge. — Petterson, A., f. Landelius, fru, Stockholm. — Psilander, E., fröken, Stockholm.

Riksarkivet. — Roland, A., arkitekt, Stockholm. — Roosval, J., docent, Stockholm. — Rosenlind, E., direktör, Stockholm. — Rydbeck, O., doktor, Lund.

Sahlbom, G. B., ingenjör, Stockholm. — Salin, B., styresman för Nordiska Museet, Stockholm. — Sandström, J., fil. licentiat, Uppsala. — Schimmelpfennig, C. F. V., apotekare, Stockholm. — Silfverswärd, C., f. Schartau, fru, Stockholm. — Six, J., museumsdirektor, Amsterdam. — Sluys, Alexis, museumsdirektor, Bruxelles. — Spångberg, A., fröken, Stockholm. — v. Stapelmohr, C. H., kamrer, Stockholm. — Sveriges Handtverksorganisation, Stockholm.

Thufwesson, O., löjtnant, Stockholm. — Toll, J., kapten, Stockholm.

Ungariskes Kultus- und Unterrichts-Ministerium, Budapest. — Uppmark, G., intendent, Stockholm. — Uppsala Universitetsbibliotek: 16 akademiska afhandlingar af etnografiskt, religionsvetenskapligt intresse m. m.

v. Wachenfeldt, S., apotekare, Kisa. — Vibom, C. O. G., herr, Lidö gård, Rådmanö. — Wide, A., professor, Stockholm. — Widebeck, Maria, fröken, Stockholm. — Wiklund, K. B., professor, Uppsala. — Wistrand, P. G., intendent, Stockholm. — Witt, O. E. P., provinsialläkare, Nora, genom testamentariskt förordnande. — Wählin, K., amanuens, Stockholm.

Zentralstelle für Volkswohlfart, Berlin.

Till Skansen hafva 1910 gåfvor lämnats af följande personer:

Ahlström, Karl, grosshandlare, Stockholm. — Alexandersson, G., bankdirektör, Stockholm. — Alméen, Ina, fröken, för »Svenska Hem», Stockholm: 250 kg. ärter, 1 säck nötter, 1 låda torkad frukt. — Almquist, Erik, herr, Stockholm. — Anckers, N., studerande, Stockholm. — Andersson, C. J., handlande, Stockholm. — Andersson, Nils Th., Grillby. — Andersson, R., fru, Stockholm. — Andersson, Sofia, fru, Stockholm. — Andersson, T., handlande, Stockholm. — Andréen, G., handlande, Stockholm.

Baarfodh, Kristina, fru, Stockholm. — Berg, O., herr, Stockholm. — Bergianska trädgården, Albano: 5 lass ärthalm, 20 lass käl och kälblast. — Bergmans enka, spisbrödsfabrik, Stockholm. — Bergström, M., fru, Stockholm. — Bildsten, D. G., herr, Stockholm. — Billström, R., blomsterhandlare, Stockholm. — Blomgren, D. E., källarmästare, Stockholm. — Blomgren, Carl, fröhandlare, Stockholm. — Boberg, Ferdinand, arkitekt, Stockholm, m. fl.: ett observatorium, se sid. 28. — Bogren, S. W., verkmästare, Stockholm. — Bohnstedt, C. E. L., hofjägmästare, Rinkesta, Årila: 1 sångsvanunge. — Boivie, Hedvig, fröken, Stockholm. — Bratt, E., herr, Stockholm. — Bounér, A., disponent, Råmen. — Bünsow, F. H., konsul, Stockholm: 6 st. angorakattor. — Apoteket »Bäffvern», Hernösand.

Carlo, A., fröken: 1 björunge. — Caro y Széchenyi, José, spansk minister i Stockholm: 1 rödhöna. — Casparsson, P., herr, villa Snäckan, Saltsjöbanden. —

Cloetta chokoladfabriks afdelningskontor, Stockholm. — Christernsson, A., grosshandlare, Djurholm.

Dahlén, H., direktör, Sollefteå. — Djurgårdsförvaltningen: 14 lass löf, 2 lass tallris, 1 lass granris, 11 lass sågspån.

Edlund, T., herr, Stockholm. — Egnell, Allan, artist, Stockholm. — Eklund, H., maskinist, Stockholm. — Eklund, S., matros n:o 104, Stockholm. — Eklöf, Karl W., herr, Stockholm. — Engelhart, J., godsägare, Ogesta, Ösmo. — Eriksson, A., fru, Stockholm. — Eriksson, M., fru, Stockholm: föda åt djuren. — von Essen, Sven, studerande, Stockholm.

Falkman, Ivar, marindirektör, Stockholm. — Forsling, C., Uppsala: 5 st. kanariebastarder. — Francke, Edw., grosshandlare, Stockholm. — Franzén, A., fru, Stockholm. — Förenade Chokoladfabrikerna, Stockholm.

Gester, A., fru, Stockholm: föda åt djuren. — Gripensvärd, Otto, kapten, Bredsjö, Järlösa: 1 svan. — Grönlund, Sven, herr, Stafre. — Grönstedt, K., med. doktor, Stockholm. — Gustafsbergs utställning, Stockholm. — Gustafsson, S., Svea Artilleriregemente, Stockholm. — Gylling, Olof, konservator, Malmö.

Hagberg, T., trädgårdsmästare, Stockholm. — Hallberg, F., bankdirektör, Stockholm. — Hamburgerbryggeriet, Stockholm: 20 hl. hartz. — Hellberg, H., handlande, Stockholm: föda åt djuren. — Holmsten, Karl, herr, Stockholm: 1 hvitvingad trut. — Hultmans Chokolad och Konfektfabrik, Stockholm. — Hultin, G. P., herr, Hagalund. — Högbomska Spetsbergsexpeditionen: 2 st. fjällripor. — Högstedt & Co., vinhandel, Stockholm.

Jensen, G., handlande, Stockholm. — Johansson, F., herr, Stockholm. — Johansson, J. E., Skansen, Stockholm. — Johansson, Henning, mejeriäffär, Stockholm. — Johansson, O., herr, Smedsta, Gnesta. — Johansson, S., järnarbetare, Stockholm. — Josephsson, Tor, herr, Stockholm.

Karlsson, F., barberare, Stockholm. — Karlsson, Richard, herr, Stockholm. — Kempe, B. G., herr, Ivarsudde, Vätö.

La Fleuriste, blomsterhandel, Stockholm. — Larsson, Elsa, fröken, Stockholm. — Lewin, A., herr, Stockholm. — Liljevall, Sven, ingenjör, Stockholm. — Lind, Kristian, studerande, Stockholm. — Lindahl, Emil, målarmästare, Stockholm. — Lindberg, E. A., husägare, Stockholm. — Lindgren, G. R., stationsskrifvare, Grillby. — Ljunggren, C. J., vice häradshöfding, Stockholm: broderad herrväst. — Ljunggren, H., skogselev, Hagfors. — Löfvander, Carl, direktör, Stockholm.

Mathiasson, N. P., direktör, Reymersholm: 1 råbock. — Mellström, J., grosshandlare, Stockholm. — Molin, G., Nannylund, Djurgården, Stockholm. — Möller, H. P., fabrikör, Hässleholm.

Nilsson, G. R., Skansen, Stockholm. — Norberg, John A., konsul, Hernösand: en smedja, jfr sid. 30. — Nordstjärnans vattenfabrik, Stockholm. — Nordström, C. G., handlande, Stockholm. — Normelli, Karl, skogselev, Hagfors. — Norrström, G., djurvårdare, Skansen, Stockholm. — Norstedt, Gurli, fröken, Stockholm. — Nylöf, S., fröken, Stockholm.

Olsson, Cilluf, Tågarp: skånsk väfnad. — Olsson, handlande, Stockholm. — Olsson, matros n:o 75, Stockholm.

Palmgren, Rolf, intendent, Högholmen, Helsingfors: 1 hafsörn, 1 kungsörn. — Petrelli, J., krigsarkivarie, Djurholm. — Pettersson, Jähre, herr, Stockholm. — Pettersson, N. O., herr, Stockholm. — Pettersson, Sven, köttäffär, Stockholm. — Peyron, F., friherre, kommandörkapten, Karlskrona.

Quick, James, herr, Stockholm.

Raam, Ernst, grosshandlare, Stockholm. — Ramström, A. W., järnvägskonduktör, Grillby. — Risberg, G., mariningeniör, Stockholm. — Rosendals trädgård. — Rosenlind, Edw., direktör, Stockholm. — Rundgren, Curt, studerande, Stockholm.

Sahlberg, B. A., sergeant, Stockholm. — Sandberg, Fanny, fröken, Liljeholmen. — Sandell, Robert, grosshandlare, Stockholm. — Seebold, K., direktör, Stockholm: en Lambrechts väderlekstelegraf. — Skytte, C. G., öfverste, Stockholm. — Slakteriaktiebolaget i Stockholm. — Spak, H., registrator, Stockholm. — Spångberg, Gunnar, blomsterhandlare, Stockholm. — Stamm, Georg, herr, Stockholm. — Stockholms Isaktiebolag. — Strokirk, V., grosshandlare, Stockholm: 1 bäfver. — Ström, B., herr, Stockholm. — Sundbaum och Wennborg, speceriaffär, Stockholm. — Sundén, Erik, herr, Enskede villastad. — Svennström, John, djurvårdare, Skansen, Stockholm. — Söderberg, H. W., direktör, Stockholm. — Söderberg, M., fru, Stockholm.

Tamm, C., godsägare, Ådö, Bro. — Trolle, Nils, friherre, Trollenäs: 2 blåänder, 1 ormvräk, 1 rapphöna. — Törnebladh, I., fröken Stockholm.

Ulltin, J., herr, Boda, Värmdö. — Undén, H., teknolog, Löfstalund, Södertälje.

Wadström, C. B., hofrättsnotarie, Stockholm. — Wahlberg, A., direktör, Stockholm. — Wahlberg, Th., blomsterhandlare, Stockholm. — Wahlbom, Anna, fru, Näsby. — Wibom, O., godsägare, Lidö gård, Gräddö: 1 berguf, 1 utter. — Wickman, N. G., fru, Stockholm. — Winberg, H., speceriaffär, Stockholm. — Wulff, Gunvor, fröken, Stockholm. — Wöhler, W., herr, Klintehamn.

Zenöb, C. O., herr, Sundbyberg.

Åberg, G., herr, Stockholm. — Åhlanders cigarraffär, Stockholm. — Åhléns blomsterhandel, Stockholm. — Ångkvarnsaktiebolaget Viktoria, Stockholm.

Öfversten, K. Aug. V., herr, Nannylund, Djurgården, Stockholm. — Österberg, E. artist, Saltsjö Dufnäs.

Skansens zoologiska trädgårds

D j u r b e s t å n d.	Bestånd ^{31/12} 1909.			Ö k n i n g.		
	Antal arter, afarter.	Antal ex.	Värde.	Födda.	Gåfva.	Köp.
<i>Däggdjur:</i>						
Apor och insektätare	5	11	252.—	1	7	—
Kattdjur	3	4	1,200.—	3	7	—
Hundar, vargar, räfvar	21	40	3,061.—	8	2	—
Mårddjur, skäldjur	9	18	2,765.—	—	4	3
Björnar	3	8	2,550.—	2	1	—
Gnagare	16	154	1,404.—	237	29	1
Hästar, zebra	6	11	4,900.—	—	—	1
Nötkreatur	2	4	1,400.—	1	—	1
Hjortar	6	21	4,290.—	2	1	2
Får och getter	5	19	295.—	9	5	—
Svin	1	2	1,000.—	—	—	3
Summa däggdjur	77	292	23,117.—	263	56	11
<i>Fåglar:</i>						
Sångfåglar	47	169	383.—	2	46	182
Klätterfåglar, gök	1	1	10.—	1	—	2
Kråkfåglar	6	10	117.—	2	6	12
Ugglor	8	26	464.—	4	20	4
Falkar, örnar	5	24	365.—	—	12	—
Vråkar, hökar	6	15	210.—	—	13	7
Papegojor	8	15	410.—	—	10	—
Hönsfåglar, struts	11	53	2,001.—	40	12	18
Dufvor	9	60	126.—	18	5	4
Vadare	22	70	1,085.—	—	5	5
Svanar, änder, gäss	20	69	2,973.—	44	7	4
Öfriga simfåglar	16	38	1,090.—	4	5	7
Summa fåglar	159	550	9,234.—	115	141	245
Djurbeståndets summa	236	842	32,351.—	378	197	256

djurbestånd den 31 december 1910.

Minskning.		Bestånd ³¹ / ₁₂ 1910.			Anmärkningar.
Sålda.	Aflifvade och döda.	Antal arter, afarter.	Antal ex.	Värde.	
2	1	5	16	329—	1 bunderapa född.
5	1	3	8	2,750—	3 loungar födda; 1 vildkatt (ink. ²⁷ / ₁ 01) dött.
4	17	18	29	2,224—	Eskimåhundarna Umanak o. Svartöga (f. 1897) dött.
1	8	9	16	2,820—	
—	3	3	8	2,300—	2 baribalungar födda; 1 isbjörn ♀ dött.
249	25	17	147	3,338.50	1 kanad. bäfver g.; 1 europ. bäfver tillbytt.
—	2	6	10	4,500—	
1	—	3	5	5,400—	1 europ. buffel ♂ ink.
—	5	6	21	4,430—	1 ältjur ink.; 1 älgko dött.
13	6	5	14	155—	
3	—	1	2	1,000—	
278	68	76	276	29,246.50	
26	160	52	213	571.50	1 bändelkorsnäbb ink.
—	3	1	1	10—	
5	15	6	10	99—	2 korpungar kläckts.
13	15	10	26	744—	4 bergufungar kläckts; 3 lappugglor ink.; 6 hökugglor g.
5	12	7	19	305—	
—	15	7	20	260—	
1	1	9	23	600—	
24	41	14	58	990—	1 struts ♂ dött, 1 struts ♀ aflifvats, 11 ripungar kläckts, 2 spetsbergsripor g.
14	2	10	71	170—	
—	38	18	42	860—	1 stortrapp ink.
10	42	22	72	2,558—	
—	11	15	43	1,270—	1 hvitvingad trut g.
98	355	171	598	8,437.50	
376	423	247	874	37,684—	

Redogörelse

för

Kungl. Lifrustkammarens och därmed förenade samlingars utveckling och förvaltning år 1910.

Till KONUNGEN.

Till åtlydnad af föreskriften i nådiga brevet af den 28 september 1906 får jag härmed afgifva följande berättelse rörande Lifrustkammaren och därmed förenade samlingars tillväxt och förvaltning under år 1910.

Samlingarnas tillväxt.

Hufvudsamlingarna hafva under året ökats med 9 inventarienummer, af hvilka dock flera omfatta ett flertal föremål.

Gåfvor:

Af Frih. Konrad Falkenberg: 2 broderade västar från 1700-talet; 1 fullständig gala-hofdräkt, 1 jacka till d:o, 2 jackor (svart och röd), 1 jacka (svart), samtliga i snitt af Gustaf III:s »nationella drägt»; af Visby fornsal: 1 broderad krona, som setat på Gustaf IV Adolfs i Lifrustkammaren förvarade kröningsstöflar.

Inköp:

Dolk, spansk, 1600-talets början med rikt snidadt stålfäste; Värja, spansk, 1800-talets början med kungligt namnchiffer M. K. (? Maria Kristina, drottning af Spanien 1829-78, regent) samt med signaturen: P. Knecht in Solingen; Pistoler, 1 par, spanska, med snapplås, piporna signerade: FABRICADO EN EIBAR AÑO 1827 samt med Juan Esteban Bustindui's stämpel, beslagen med stämpeln ALBERDI, båda slagna i guld; Broderade namnchiffer, 2 st., Gustaf III:s, sannolikt afsedda för rygg och bröst å portierdräkt, senare upp-

satta på sammet inom glas och ram; Ringkrage, 1600-talets förra hälft med ornering i målareguld; Ringkrage, 1600-talets midt, med C. R. S. under kunglig krona (sannolikt drottning Kristina); Stigbyglar 3 st. från 1600-talet och början af 1700-talet; Värja, 1700-talet, med silverfäste med svensk kontrollstämpel, men sannolikt af utländsk tillverkning; Kyller, 1600-talets förra hälft, med rika guldbroderier (fig. 1 och 2), enligt familjetradition buret af Erik Soop (1592-1632), på grund af sitt personhistoriska och kulturhistoriska värde att räkna till de märkligaste förvärf samlingen på länge gjort; Värjehäng, 1600-talets midt, med guldbroderier; Värja, svensk, 1700-talets senare del, klingan etsad med ADOLPH FRIEDRICH; Del af rustning, axelstycke, 1500-talets början, sannolikt en af de många smådelar som vid midten af 1800-talet förkommo ur samlingen, af hvilka dock flera kunnat återförvärfvas.

Fig. 1. Broderi med guldtråd och paljetter på skinn.
 Detalj från kyllret fig. 2.

Boksamlingen.

Gåfvor:

Af f. stationsinspektoren Carl Flodin, Carl XIV Johans begrafningsprocession tryckt på kattun; af intendent Gustaf Upmark, Musée royal d'armes et d'armures de la Porte de Hal; af bestyrelsen för Utställning af äldre kyrklig konst i Strängnäs 1910, Utställningens katalog; af författaren, Schürer

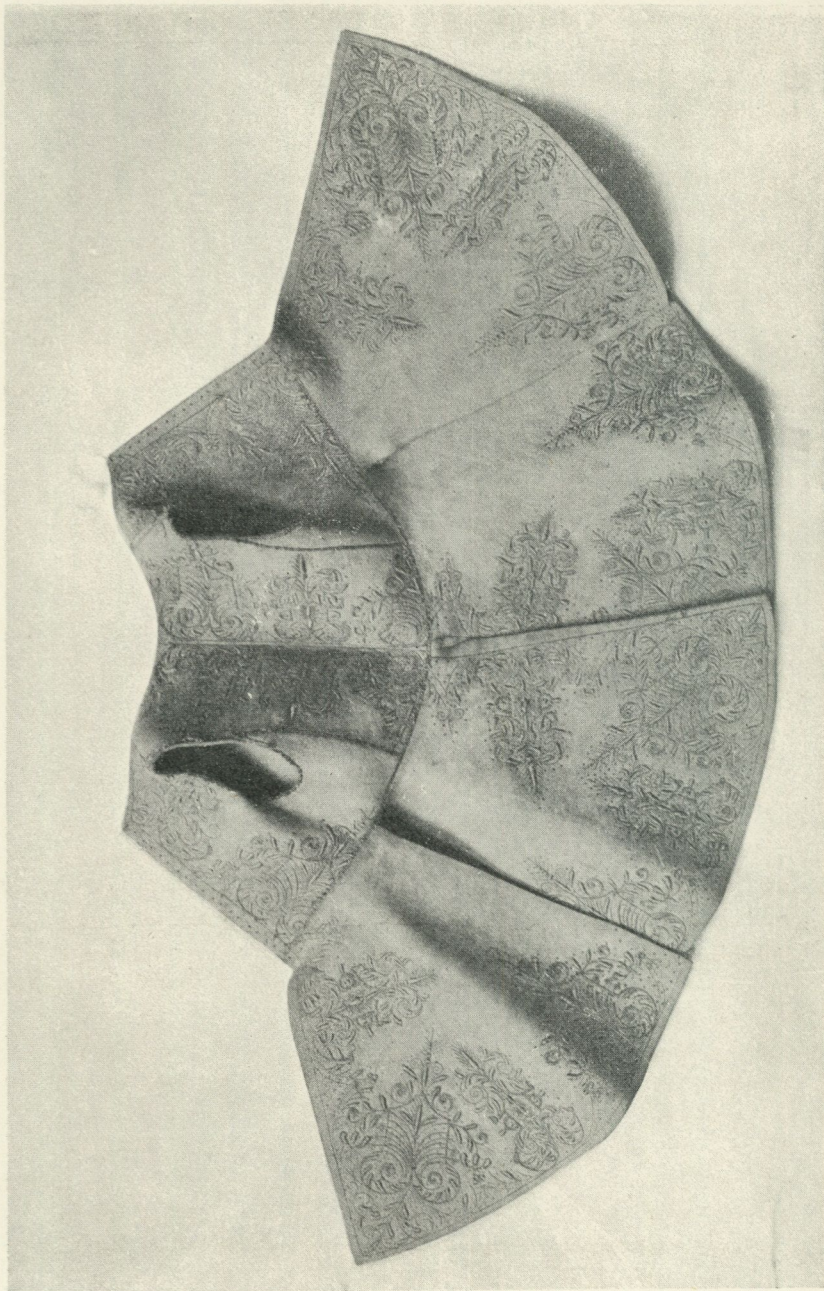

Fig. 2. Kyller från 1600-talets förra hälft.
Tillskrifvet Erik Soop (1592—1632).

von Waldheim, M., Tvåhundraårsfesten i Hälsingborg den 28 februari 1910;
af institutioner:

Nationalmusei Konstafdelning,
Nordiska Museet,
Musikhistoriska Museet,
Malmö Museum,
Norsk folkemuseum, Kristiania.
Museum of fine arts, Boston.

Inköp:

12 st. verk.

Fotografisamlingen har ökats med ett större antal fotografier af föremål i in- och utländska samlingar, bland hvilka särskildt må märkas de fotografier föreståndaren förskaffat från Ausstellung von Meisterwerken muhammedanischer Kunst i München.

Lån ur samlingarna.

För en utställning af smideskonst, anordnad i Nordiska Museet under tiden juli—september, medgaf Eders Kungl. Maj:t den 15 april utlålandet af femtio föremål ur Lifrustkammaren.

En hemställan från Bayerska regeringen att för Ausstellung von Meisterwerken muhammedanischer Kunst i München 1910 få låna vissa föremål ur samlingarna, hvilken framställning förordadts af föreståndaren och i vissa delar tillstyrkts af nämnden afslogs af Eders Kungl. Maj:t den 29 april.

Arbetet i samlingarna.

De ekonomiska svårigheter Nordiska Museet haft att bekämpa hafva äfven varit kännbara för Lifrustkammaren och framför allt verkat hämmande på arbetet i samlingarna. För att i någon mån ställa detta arbete i mindre beroende af den tillgång på arbetskraft, som Nordiska Museet kan undvara, har föreståndaren ingått till Eders Kungl. Maj:t med anhållan om äskande af ett anslag af kr. 1,200: — till en ny vakmästarebefattning vid samlingen, hvilken framställning af nämnden tillstyrkts.

Äfven arbetet med lappkatalogen har icke i beräknad utsträckning kunnat fullföljas, då Nordiska Museets fotograf icke i därför behöflig mån kunnat få disponeras.

Mycken tid och omsorg har ägnats föremålens vård och konservering. För att möjliggöra ett mer genomgående konserveringsarbete än nu tillgängliga medel tillåta har föreståndaren hos Eders Kungl. Maj:t ingått med anhållan om ett årligt anslag af kr. 300: — hvilken anhållan af nämnden tillstyrkts.

Från Strängnäs domkyrka, Tyresö, Yttergrans och Husby-Oppunda kyrkor hafva äfven mottagits föremål till konservering, hvilket arbete bekostats af församlingarna eller enskilda personer.

Under tiden 28 februari—20 mars hade anordnats en utställning af minnen från slaget vid Helsingborg 1710 och däri deltagande personer, dels ur samlingen själf, dels från flera offentliga och enskilda samlingar, och utgafs öfver utställningen en rikt illustrerad katalog. Utställningen och katalogen bekostades helt af konsul Oscar Trapp.

Besök och studier.

Samlingarna hafva dagligen varit tillgängliga för allmänheten. Jämlikt öfverenskommelsen mellan svenska staten och Nordiska Museet afgiftsfritt fredagar samt sön- och helgdagar, öfriga dagar utan annan afgift än till Museets egna samlingar. Under fridagarna hafva samlingarna besökts af 33,110 personer.

Fritt tillträde har dessutom lämnats hvarje fackstuderande. En framställning från föreståndaren, att till Lifruskammaren såsom statssamling fritt tillträde äfven måtte få beviljas åt slutna grupper under ledare i folkbildningssyfte, har af nämnden afslagits. Vissa dylika grupper erhålla dock samma nedsättning af inträdesafgiften som till Nordiska Museets egna samlingar.

Inspektor, nämnd och föreståndare.

Ärenden rörande Lifruskammaren hafva behandlats af nämnden vid 9 sammanträden och har inspektor närvarit vid 2 af dessa.

Föreståndaren har åtnjutit semester under tiden 9—22 september, då föreståndarebefattningen upprätthållits af intendenten vid Nordiska Museet Dr. G. Upmark.

För att besöka Ausstellung von Meisterwerken muhammedanischer Kunst i München beviljades föreståndaren tjänstledighet under tiden 13 juli—15 augusti, sedan Eders Kungl. Maj:t den 6 maj för ändamålet anslagit kr. 500:—. Föreståndarebefattningen upprätthölls under tiden af kand. Sigurd Wallin. Under resan besökte föreståndaren äfven samlingarna i Augsburg, Nürnberg, Koburg och Berlin samt bevistade Generalversammlung des Vereins für historische Waffenkunde i Koburg.

I öfrigt har föreståndaren öfvervakat konservering och uppsättning af de historiska rustningarna och banéren i Strängnäs domkyrka; biträdt vid ordnandet af Utställning för äldre kyrklig konst i Strängnäs; inventerat samlingarna vid Skokloster samt påbörjat en förteckning öfver rustkammaren därstädes.

Utom ofvan nämnda katalog: Några minnen af slaget vid Helsingborg den 28 februari 1710 vid 200-årsdagen utställda i Lifruskammaren, har

föreståndaren af trycket utgifvit: Stockholm 1660 i S:t Eriks årsbok; Från statens trofésamling: Två polska riksbanér i Illustrerad Militärrevy samt artiklar i Nordisk Familjebok.

Ekonomi.

Debet.

Balans från år 1909:			
Tillgångar		5,553:	88
Uppbörd:			
Statsanslag, extra ordinarie staten, åttonde hufvudtiteln: Lifrustkammaren:			
för tillsyn, underhåll och vård af samlingarna	6,200:	—	
Till beredande af extra lönetillägg för år 1909	300:	—	
Till beredande af extra lönetillägg för år 1910	300:	—	
		6,800:	—
Intressemedel		209:	56
Försäljningsmedel		3,827:	—
Tillskott från Nordiska Museet		74:	19
		<u>10,910:</u>	<u>75</u>
		Summa	16,464: 63

Kredit.

Balans från år 1909:			
Skuld:		300:	—
Utgifter:			
Aflöningar	6,500:	—	
Samlingarnas ökande	2,769:	43	
Konservering	518:	41	
Expenser	179:	38	
Tryckningskostnader	40:	24	
		<u>10,007:</u>	<u>46</u>
Balans till år 1911:			
Kontant behållning i kassan	234:	37	
Utlånta medel	5,922:	80	
		<u>6,157:</u>	<u>17</u>
		Summa	16,464: 63

Stockholm i mars 1911.

Underdånigast
Rudolf Cederström
 föreståndare för Lifrustkammaren.

NORDISKA MUSEET

FATA BUREN

KULTURHISTORISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

BERNHARD SALIN

MUSEETS STYRESMAN

1911

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET, P. A. NORSTEDT & SÖNER

1912

[120411]

INNEHÅLL.

	Sid.
A. B. C-N, Gascognare — smålänningar och västgötar	247
AMBROSIANI, SUNE, De äldsta rokokokaklen i Stockholm	1
» , Pietas' utställning af konserverade textilier	119
» , Göteborgs Musei femtio års fest, Svenska Museimannaföreningens sjätte årsmöte, Svenska Fornminnesföreningens sommarmöte och Andra mötet för Svensk Folkkunskap 15—18 juni 1911 i Göteborg	169
EKMAN, SVEN, Ett par småländska fångstredskap för gräffling och räf	25
HAGBERG, LOUISE, Ett nytt bidrag till julgranens historia	123
HAMMARSTEDT, N. E., Höknatt och jul	42
KEYLAND, NILS, Jullev och levhögar i några Västgötasocknar	31
» , Löftagning. Bilder och anteckningar från Jösse och Fryksdals härader, Värmland	101
LITHBERG, NILS, Bröllops seder på Gottland, fortsätn.	145
LÖNNBERG, EINAR, Några exempel från Ost-Afrika på öfvertro rörande djur	245
» , INGOLF, Om dö'kota	110
NILSSON, MARTIN P: N, Julens härledning från södern	243
NYQUIST, C., Nacka och Bromma klockstaplar	21
ROMDAHL, AXEL L., Några observanda rörande Vasatidens byggnadskonst	227
RUDBECK, JOHANNES, Konstnärliga bokband i Nordiska Museet	129
SJÖBERG, N., Rituala bruk vid våra hälsokällor	46
ULRICH, ARVID, Ett par gamla stadganden mot sabotage	117
WALLIN, SIGURD, En otryckt sockenbeskrifning af Lars Hallmann	33
WIESELGREN, O., En undergörande helgonbild i Nyköping	240
WISTRAND, P. G., Anteckningar af en småländsk prästfru, förda under åren 1751—1810	65
» , Ett minne från mina vandringsår eller mor Anna Greta Jonsson och hennes visor	193

Litteratur:

SUNE AMBROSIANI, Zur Typologie der älteren Kacheln, Akademische Abhandlung. Stockholm 1910. Af G. H-m.	58
--	----

	Sid.
ARENANDER, E. O., Die altertümliche Milchwirtschaft im Nordschweden (Norrlund). Stockholm 1911. Af N. E. H.	187
S. EKMAN, Norrlands jakt och fiske. Norrländskt handbibliotek 4. Uppsala 1910. Af N. E. H.	52
H. FETT, En islandsk tegnebok fra middelalderen. Kristiania 1910. Af N. E. H.	55
CHR. A. JENSEN, Danmarks Snedkere og Billedsnidere i Tiden 1536—1660. Kultur- og kunsthistoriske Studier udgivne ved Östifternes historisk-topografiske Selskab. Köpenhamn 1911. Af —a—i. . .	254
G. J:SON KARLIN, Kulturhistoriska Museet i Lund 1882—1910. Lund 1910.	63
E. LEHMANN, Almueliv og eventyr. Köpenhamn 1910. Af N. E. H. .	54
M. P:N NILSSON, Primitiv religion. Stockholm 1911. Af N. E. H. . .	250
NORDENSKIÖLD, ERLAND, Indianlif i El gran Chaco (Syd-Amerika). Stockholm 1910. Af N. E. H.	126
» Indianer och hvita i nordöstra Bolivia. Stockholm 1911. Af N. E. H.	155
Peasant art in Sweden, Lapland and Iceland, edited by Charles Holme, »The Studio» Ltd, London 1910. Af —a—i.	56
Populära etnologiska skrifter utgifna under redaktion af professor C. V. Hartman. Nr 1, 3, 4—6 och 9. Stockholm 1911. Af N. E. H.	189
Porträtt af Svenska läkare och apotekare, beskrifna af Nils Sjöberg, utgifna af Svenska läkarsällskapet. 1—3. Stockholm 1910. Af —a—i.	61
Sakses Danesaga fra Dan til Ingeld, oversat af Jörgen Olrik. Köpenhamn 1911. Af N. E. H.	187
SEGERSTEDT, T., Nordiska vapengudar, i »Skrifter tillägnade Pehr Eklund». Lund 1911. Af N. E. H.	124
Svensk Arkitektur. Utgifven af Arkitekturminnesföreningen. Stockholm 1908, 1909, 1910. Af —a—i.	191
Vägledning utgifna 1911 af Nordiska Museet.	192

Notiser:

Gottlands Fornvänner, s. 64. — Ett museum för den västgötska landtgården, sid. 64. — Frågor, s. 128.

• **Bilaga.** Redogörelse för Nordiska Museets utveckling och förvaltning år 1910 samt Redogörelse för Kungl. Lifruskammarens och därmed förenade samlingars utveckling och förvaltning år 1910.

Samfundet för Nordiska Museets främjande.

I hufvudstaden bosatt stiftande ledamots årsafgift är *sju* kronor. Utom hufvudstaden bosatt ledamot erlägger en årsafgift af *fem* kronor.

Enligt § 6 i samfundets stadgar är emellertid den, som i stället för den årliga ledamotsafgiften på en gång erlägger minst ett hundra kronor, att anse såsom ständig ledamot och sedan befriad från alla afgifter.

Ledamot såväl stiftande som ständig erhåller årligen ett årskort till Nordiska Museets samtliga afdelningar för sig personligen eller för en medlem af sin familj, hvilkens namn i sådant fall torde uppgifvas. Tidskriften »Fataburen» utdelas till medlemmar bosatta utom Stockholm. Därstädes boende kunna erhålla densamma till halfva boklädspriset genom museets expedition å Skansen.

Dessutom äger ledamot rätt att för de närmaste medlemmarna af sin familj (man, hustru, syskon eller barn) erhålla årskort gällande till museets samtliga afdelningar för ett pris af *tre* kronor för hvarje sådan medlem. Årskort till Museet å Lejonslätten kosta eljest 5 kr. för vuxna, 3 kr. för barn och till Skansen 6 kr. för vuxna, 4 kr. för barn.

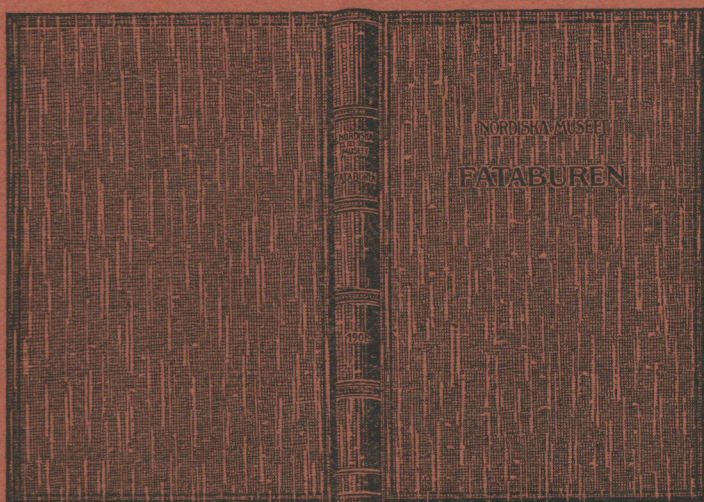
På det stiftande ledamot ej må hafva besvär med årsafgiftens insändande, upptages densamma utom Stockholm genom postförskott samt i Stockholm efter midten af januari genom bud. De i Stockholm bosatta medlemmar, som så önska, kunna dock den 15 dec.—midten af jan. å museets expedition å Skansen utlösa sina årskort.

Bref och meddelanden torde ställas till Sekreteraren i Samfundet för Nordiska Museets främjande, adress Nordiska Museet, Stockholm 14. Allm. Telefon 4. Riks Telefon 3 98.

Författare och förläggare, som önska böcker och uppsatser anmälda eller omnämnda i tidskriften, behagade insända dem under adress *Nordiska Museet*, Stockholm 14. Manuskript, meddelanden och uppgifter insändas under samma adress.

Fataburen utkommer med 4 häften om tillsammans minst 256 sidor årligen och åtföljes dessutom af en redogörelse för museets förvaltning.

Tidskriften kostar i bokhandeln och på posten 5 kr. för årgång. Lösa häften säljas i mån af tillgång för 2 kr. Den utdelas gratis till de ledamöter i Samfundet för Nordiska Museets främjande, som äro bosatta utom Stockholm. I hufvudstaden boende ledamöter kunna erhålla tidskriften till halfva boklädspriset vid rekvisition genom museets expedition å Skansen.

Pärmar afsedda för Fataburens olika årgångar, af blått linne och af utseende som ofvanstående bild visar samt till ett pris af *1 kr.* för årg., finnas efter rekvisition att tillgå hos K. hofbokbindaren GUSTAF HEDBERG, Regeringsgatan 28 A, Stockholm C.